

Kjersti Mordal Moen, Knut Westlie,
Lars Bjørke & Vidar Hammer Brattli

Når ambisjon møter tradisjon

En nasjonal kartleggingsstudie av
kroppsøvfaget i grunnskolen (5.–10. trinn)

Oppdragsrapport nr. 1 – 2018

Online utgave

Utgivelsessted: Elverum

© Forfatterne/Høgskolen i Innlandet, 2018

Det må ikke kopieres fra publikasjonen i strid med Åndsverkloven eller i strid med avtaler om kopiering inngått med Kopinor.

Forfatteren er selv ansvarlig for sine konklusjoner. Innholdet gir derfor ikke nødvendigvis uttrykk for Høgskolens syn.

I Høgskolens oppdragsrapportserie publiseres FoU-arbeid som er eksternt finansiert, enten eksternt fullfinansiert som oppdragsprosjekt eller eksternt delfinansiert som bidragsprosjekt.

Sammendrag

Studien er basert på en surveyundersøkelse i Norge som omfatter elever (N=3226), lærere (N=139) og skoleledere (N=46) og deres opplevelse av, og meninger om kroppsøvingfaget.

Studien viser at de fleste elevene liker seg godt på skolen. Flertallet av elevene rapporterer at de liker kroppsøvingfaget godt, men dette avtar med økende alder. Gutter liker kroppsøvingfaget bedre enn jenter. Innholdet i undervisningen har mye fokus på ballspill og grunntrening. Dans og moderne aktiviteter får liten plass. Instruksjonsmetoden dominerer. Studien finner utfordringer knyttet til garderobesituasjonen i kroppsøving, særlig bråk og tidsbruk. I vurderingsarbeidet vektlegges innsats, men det er noe usikkerhet knyttet til hvorvidt elevenes forutsetninger blir trukket inn i vurderingen. Grunnleggende ferdigheter har ingen tydelig plass i kroppsøvingundervisningen.

På bakgrunn av funn fra studien diskuteres særlig to hovedområder:

1) «Kroppsøvingstimen» herunder innhold, undervisningsmetoder, svømming, grunnleggende ferdigheter, karaktersetting og vurdering, samt garderobesituasjonen.

2) «Kroppsøving i dag og i morgen» knyttet til inkludering og livslang bevegelsesglede.

Rapporten kan være relevant for lærere, studenter, lærerutdannere, forskere og politikere for framtidig fagutvikling. Studien kan også bidra til at lærere identifiserer aktuelle utfordringer i sin lærerhverdag med tanke på utvikling av egen undervisningspraksis. I tillegg håper vi studien kan inspirere til videre kvantitative og kvalitative forskningsprosjekter innen kroppsøving.

Emneord: innhold, læreplan, undervisningspraksis, vurdering, grunnleggende ferdigheter, garderobesituasjon

Oppdragsgiver: Høgskolen i Innlandet

Abstract

Title: Physical Education between Ambition and Tradition: National Survey on Physical Education in Primary School in Norway (Grade 5–10)

This is a national survey on primary and secondary school in Norway, involving students (N = 3226), teachers (N = 139) and school leaders (N = 46) and their experience of physical education (PE).

The study shows that most students like being at school, and like PE very much. However, this decreases with increasing age. Furthermore, boys like PE better than girls. The content of PE focuses on ball games and fitness training. Dance and modern activities receive little attention. Traditional instructional methods dominate the subject. The study reveals challenges related to the wardrobe situation, particularly concerning noise and use of time. Students believe that their own effort is the most important factor in assessment.

Based on the findings, two themes are discussed: «The PE class», including content, teaching methods, swimming, assessment and the wardrobe situation. Followed by a discussion on «PE today and tomorrow» related to inclusive PE and lifelong movement joy.

The report can be relevant for teachers, student teachers, teacher educators, researcher and politicians for future development of PE. The study may also contribute for teachers to identify challenges in their own teaching and be of inspiration for developing their future teaching practice. We also hope the study can inspire for further research on PE, bot quantitative - as well as qualitative studies.

Keywords: activities, curriculum, teaching practice, assessment, wardrobe situation

Financed by: Inland Norway University of Applied Sciences

Innhold

Forord	9
1.0 Innledning	11
1.1 Problemstillinger	11
1.2 Sentrale styringsdokumenter	12
2.0 Metode	15
2.1 Populasjon og utvalg	15
2.2 Instrument/spørreskjema	20
2.3 Datafangst	21
2.4 Dataanalyse	21
2.5 Kommentarer til enkeltspørsmål i undersøkelsen	22
3.0 Resultater	24
3.1 Bakgrunnsinformasjon	24
3.2 Hvor godt elevene liker seg på skolen og de ulike fagene	31
3.3 Hvordan liker elevene kroppsøvingsfaget?	33
3.4 Hvorfor kroppsøving på skolen?	38
3.5 Innhold i kroppsøvingstimen	40
3.6 Svømming	46
3.7 Undervisningspraksis og læring	50
3.8 Vurdering i kroppsøving	59
3.9 Undervisningsrom, timetall og fravær	60
3.10 Garderobesituasjonen i kroppsøving	64
3.11 Elevenes opplevelse av kroppsøvingstimen	68
4.0 Diskusjon	71
4.1 Kroppsøvingstimen	71
4.2 Kroppsøving i dag og i morgen	77
5.0 Konklusjon	80
Referanseliste	82
Vedlegg 1: Utvalg vs populasjon	
Tabelloversikt	
Figuroversikt	

Forord

I 2014 innledet Elverum kommune et forskningssamarbeid med Høgskolen i Hedmark (HH) og forskergruppa «Teaching and learning in physical education» (TLPE) ved avdeling for folkehelsefag (FH), og kompetanseknutepunktet «En Region i Bevegelse» (ERIB). Sammen utviklet og gjennomførte vi en kartlegging av status på kroppsøvfaget i Elverumskolen (Moen, Westlie, Brattli, Bjørke & Vakt skjold, 2015). Prosjektet mottok finansiell støtte fra Regionalt Forskningsfond Innlandet (RFFI), og var et pilotprosjekt for den nasjonale kartleggingsstudien på kroppsøving som her foreligger.

For at å få gjennomført denne nasjonale kartleggingsstudien på kroppsøving er det flere som må takkes. Først en stor takk til ledergruppa FH, særlig prodekan forskning Ingeborg Hartz, som har gitt oss tillitt og finansiell støtte til å gjennomføre studien. Videre takk til alle skoleledere og lærere som har tilrettelagt for gjennomføring av undersøkelsen ved sine skoler, og til alle skoleledere, lærere og elever som har tatt seg tid til å svare på spørreundersøkelsen.

I tillegg til forskerne ved FH var vi heldige å ha Krister Hagen ansatt som vitenskapelig assistent på prosjektet. Uten hans innsats i å planlegge, og ikke minst gjennomføre datainnsamlingen i vårt langstrakte land, ville vi ikke kommet i mål med datafangst innenfor rammen av skoleåret 2015/2016. En takk også til prosessor Arild Vakt skjold som har vært vår rådgiver innen statistikk og kvantitative analyser. Vi vil også rette takk til de andre medlemmene i forskningsgruppa Øyvind Standal, Trude Nordli Teksum og Marte Amundsen, som har bidratt med gode faglige diskusjoner underveis i prosjektet.

Vi ønsker også å rette en stor takk til samarbeidet med Sykehuset Innlandet, og spesielt Anne-Mette Skundberg og Per Christian Jørgensen i utformingen av de elektroniske versjonene av spørreskjema i Check Box. Videre vil vi takke ledelsen, lærere og elever ved Stange skole og Romedal ungdomsskole for gjennomføring av pre-test på spørreskjema.

Til slutt enn takk til tidligere instituttleder Dag André Nilsen (FH) for å tilrettelegging slik at vi kunne prioritere denne studien i vår arbeidshverdag.

På vegne av forskergruppa TLPE

Kjersti Mordal Moen

(Forskningsleder og prosjektleder)

Knut Westlie

(Prosjektkoordinator)

Elverum 08.01.2018

1.0 Innledning

En nasjonal kunnskapsstatus av kroppsøvfingsfaget i skolen har vært en mangelvare. Denne rapporten er et kunnskapsbidrag om hvordan elever, lærere og skoleledere i hele Norge opplever kroppsøvfingsfaget. Rapporten har fått tittelen «Når ambisjon møter tradisjon». Med denne tittelen ønsker vi å signalisere at styringsdokumentene for norsk utdanning skisserer de faglige ambisjonene i skolen. De siste årene har det vært økt fokus på elevens læringsutbytte, særlig innen språkfag, matematikk. Dessverre har de ikke de praktisk-estetiske fagene fått samme fokus i utviklingsarbeidet, tross store ambisjoner i fagplanene. Med en ny læreplan på trappene håper vi denne rapporten kan være relevant for lærere, studenter, lærerutdannere, forskere og politikere for framtidig implementering fagutvikling. Videre kan denne rapporten også bidra til at lærere identifiserer aktuelle utfordringer i sin lærerhverdag med tanke på utvikling av egen undervisningspraksis. I tillegg håper vi studien kan inspirere til videre kvantitative og kvalitative forskningsprosjekter innen kroppsøvfingsfeltet.

I innledningen vil vi først klargjøre undersøkelsens problemstillinger, før vi går inn på hvilke sentrale styringsdokumenter som ligger til grunn for studien.

1.1 Problemstillinger

Kroppsøvfingsfaget er en arena i skolen der læring i, gjennom og om bevegelse står i fokus (Udir, 2015a). Kartleggingsstudier som gir innblikk i hva som foregår i kroppsøvfingsundervisningen i norsk skole, og om hvordan elever, lærere og skoleledere i grunnskolen oppfatter kroppsøvfingsfaget er imidlertid begrenset. I denne nasjonalt representative studien, som omfatter elever fra 5.–10. trinn, lærere som underviser i kroppsøving fra 1.–10. trinn og skoleledere på barne- og ungdomstrinnet, har vi hatt til hensikt å besvare følgende forskningsspørsmål:

- Hvordan opplever elever i grunnskolen i Norge kroppsøvfingsfaget?
- Hva mener lærere og skoleledere i grunnskolen i Norge kroppsøvfingsfaget er – og skal være?

1.2 Sentrale styringsdokumenter

Spørsmålene som ble stilt i denne undersøkelsen er i stor grad tuftet på gjeldende styringsdokumenter på undersøkelsestidspunktet, som altså angir ambisjonene for faget i skolen, sammen med tidligere forskning og mediedebatten rundt kroppsøvfaget. Styringsdokumenter i denne sammenheng er Opplæringsloven (1998) som er gjeldene for all undervisning i norske skole, læreplanens generelle del (KD, 2006) er en forskrift til opplæringsloven og skal ramme inn alle fag og all virksomhet i skolens regi, samt læreplan i kroppsøving med tilhørende rundskriv og veiledninger til læreplan. Disse dokumentene har vært referanseramme for oss gjennom hele forskningsprosessen.

Da læreplaner stadig er i utvikling, velger vi å sitere store deler fra læreplanen i kroppsøving og relevante rundskriv nærmere. Læreplan i kroppsøving har følgende formål for faget:

Kroppsøving er eit allmenndannande fag som skal inspirere til ein fysisk aktiv livsstil og livslang rørsleglede. Rørsle er grunnleggjande hos mennesket og fysisk aktivitet er viktig for å fremje god helse. Rørslekultur i form av leik, idrett, dans, svømming og friluftsliv er ein del av den felles danninga og identitetsskapinga i samfunnet. Faget skal medverke til at mennesket sansar, opplever, lærer og skapar med kroppen. Det sosiale aspektet ved fysisk aktivitet gjer kroppsøvinga til ein viktig arena for å fremje fair play og respekt for kvarandre.

Kroppsøving skal medverke til at elevane opplever glede, meistring og inspirasjon ved å vere med i ulike aktivitetar og i aktivitet saman med andre. Faget skal bidra til at barn og unge utviklar sjølvkjensle, positiv oppfatning av kroppen, sjølvforståing og identitetskjensle. Det skal ruste elevane til vurdering av kroppsideal og rørslekulturar som kan påverke sjølvkjensla, helse, ernæring, trening og livsstil. Elevane skal forstå kva eigen innsats har å seie for å oppnå mål og kva faktorar som påverkar motivasjon til aktivitet og trening.

Elevane skal utvikle kompetanse gjennom eit breitt utval av leik og aktivitetsformer, utvikle allsidigheit og lære å praktisere og verdsetje trygg ferdsel og opphald i naturen. I faget skal elevane tileigne seg kunnskap om trening, livsstil og helse og bli motivert til aktivitet og trening. Faget skal gje elevane fysiske utfordringar og mot til å tøyje eigne grenser, i både spontan og organisert aktivitet. Opplæringa i kroppsøving skal ta vare på både tradisjonelle og alternative rørsleaktivitetar i faget og stimulere til eksperimentering og kreativ utfolding. Sentralt i faget står rørsleleik, allsidig idrett, fair play, dans, svømmedyktigheit og friluftsliv.

Opplæringa skal gje elevane eit utgangspunkt for livslang rørsleglede og meistring ut frå eigne føresetnader. I den særlege vurderingsordninga som gjeld for dette faget, er dette ivareteke ved at innsatsen til elevane er ein del av grunnlaget for vurdering. I mange kompetansemål vil det òg vere relevant å ta omsyn til elevane sine føresetnader i vurderingane. «Kroppsøving er eit allmenndannande fag som skal inspirere til ein fysisk aktiv livsstil og livslang rørsleglede. Rørsle er grunnleggjande hos mennesket og fysisk aktivitet er

viktig for å fremje god helse. Rørslekultur i form av leik, idrett, dans og friluftsliv er ein del av den felles danninga og identitetsskapinga i samfunnet. Faget skal medverke til at mennesket sansar, opplever, lærer og skapar med kroppen. Det sosiale aspektet ved fysisk aktivitet gjer kroppsøvinga til ein viktig arena for å fremje fair play og respekt for kvarandre (KD, 2015a).

Faget er vidare delt inn i hovedområder, og for 1.–10. trinn er følgende hovedområder inkludert:

- 1.–4. trinn: Aktivitet i ulike bevegelsesmiljø
- 5.–7. trinn: Idrettsaktivitet; Friluftsliv
- 8.–10. trinn: Idrettsaktivitet; Friluftsliv; Trening og livsstil

Hvert av hovedområdene på de ulike trinnene er nærmere spesifisert gjennom kompetansemål som elever og lærere skal arbeide for at elevenes skal nå etter 4. årstrin, 7. årstrinn og 10. årstrinn.

Høsten 2012 kom det et rundskriv fra Utdanningsdirektoratet som tok for seg endringer i vurderingsordningen i kroppsøvfaget (Udir, 2012a). Innsats ble tatt inn som en del av vurderingsordningen i faget (Udir, 2012a,b), og som nevnt i formålet skal elevens forutsetninger være relevant å ta hensyn til i enkelte kompetansemål (KD, 2015a). Relatert til vurdering er også veiledning til læreplan i kroppsøving benyttet (Udir, 2012b).

Når det gjelder de grunnleggende ferdighetene blir det poengtert at disse skal inkluderes i kompetansemålene faget. I læreplan for kroppsøving omtales de grunnleggende ferdigheter i slik:

Munnleg ferdigheit i kroppsøving inneber å skape mening gjennom å lytte, tale og samtale. Det inneber mellom anna å kunne formidle inntrykk og opplevingar frå ulike aktivitetar. Ein uttrykkjer seg munnleg i utforminga av reglar for leik, ulike typar spel og anna samhandling. Det betyr å kunne lytte til andre og gi respons og vere bevisst på mottakaren når ein snakkar. Evne til munnleg formidling er òg nødvendig når ein skal vere med å organisere aktivitetar.

Å kunne skrive i kroppsøving handlar primært om skriftlege framstillingar av aktivitet og vurdering av aktiviteten. Det er mest relevant på høgare årssteg.

Å kunne lese i kroppsøving handlar om å kunne hente, tolke og forstå informasjon frå fagspesifikke tekstar. Det gjev grunnlag for å vurdere viktige sider ved arbeidet i faget. Lesing handlar òg om å tolke kart og forstå symbol.

Å kunne rekne i kroppsøving inneber mellom anna å kunne måle lengder, tider og krefter. Å forstå tal er nødvendig når ein skal planleggje og gjennomføre treningsarbeid.

Digitale ferdigheter i kroppsøving inneber å kunne bruke digitale verktøy, ulike medium og ressursar føremålstenleg og forsvarleg for å løyse praktiske oppgåver. Det inneber mellom anna å innhente og behandle informasjon, planleggje og gjennomføre aktivitet og trening, og kommunisere og dokumentere dette (KD, 2015a).

2.0 Metode

Forut for arbeidet med denne nasjonale undersøkelsen hadde forskergruppen i samarbeid med skolesjefen i Elverum gjennomført en omfattende pilotstudie i Elverumskolen med støtte fra Regionalt forskingsfond (se forord). Målet med piloten var todelt; for det første en nøye utprøving av instrument, analyseverktøy- og metoder, samt å få kunnskap om kroppsøving i Elverumskolen. Sistnevnte punkt har resultert i den såkalte Elverumsrapporten (Moen et al., 2015).

I denne metoddelen kommer vi først inn på populasjon og utvalget for undersøkelsen, før vi ser nærmere på instrumentet som er brukt til datainnsamling, samt gjennomføring av selve datafangsten. Det vil også bli gjort rede for hvordan data er analysert. Til slutt gjør vi refleksjoner knyttet til enkeltspørsmål i undersøkelsen, inkludert etiske overveielser.

2.1 Populasjon og utvalg

Elever

Studien er basert på et tilfeldig trukket utvalg av skoler i Norge. For at et utvalg skal være representativt, betyr det at utvalget er stort nok til å kunne være generaliserbart for den populasjonen som blir studert (Grønmo, 2004). På undersøkelsestidspunktet var det ifølge Grunnskolens informasjonssystem¹ (GSI) 356 321 elever i den Norske grunnskolen på 5.–10. trinn (se vedlegg 1).

Vi har fulgt Statistisk sentralbyrå (SSB) sin regionale inndeling av landet som baserer seg på sju landsdelsregioner (se vedlegg 1).

I utvelgingen ble det også tatt hensyn til at det i Norge finnes både barneskoler (1.–7. trinnsskoler), ungdomsskoler (8.–10. trinnsskoler) og kombinerte barne- og ungdomsskoler (1.–10. trinnsskoler). Ifølge GSI var det på undersøkelsestidspunktet 2681 skoler i Norge. Det var 1605 barneskoler, 469 ungdomsskoler og 607 kombinerte barne- og ungdomsskoler. Ut fra antall elever pr. skoleslag pr. region, ble det beregnet et behov for 24 barneskoler, 10 ungdomsskoler og 13 1.–10. skoler, totalt 47 skoler. Skoler som hadde mindre enn 30 elever til sammen på 5., 7., 8., og 10.

¹ <https://gsi.udir.no/>

trinn ble ekskludert fra trekkingen av praktiske hensyn. For hvert fylke innad i regionen ble det trukket ut minst en kommune. Med bakgrunn i utvalgets størrelse, geografisk spredning, fordeling mellom ulike skoleslag og alder, vurderer vi studien som nasjonalt representativ.

Trekkingen av utvalget ble gjort tilfeldig ved hjelp av excel og er basert på skoleslag og region. Vi trakk nye skoler helt til beregnet utvalgsstørrelse (antall elever) for hver region og skoleslag ble nådd (se vedlegg 1). Deretter ble skolene kontaktet via e-post og telefon. De skolene som sa seg villig til å delta, distribuerte et informasjonsskriv, slik at elever som ikke ønsket å delta fikk anledning til å reservere seg både skriftlig og muntlig. Vi opplevde at en del skoler ikke ønsket å delta i undersøkelsen. Dette løste vi ved å erstatte en skole som hadde takket nei med en nærliggende skole (geografisk og demografisk) med tilnærmet lik elevtall. I alt kontaktet vi 184 skoler. Etter endt trekking besto utvalget av 42 skoler (21 barneskoler, 7 ungdomsskoler og 14 1.–10. skoler) og totalt 3644 elever. I alt 418 elever falt fra av ulike årsaker. 42 elever reserverte seg mot å delta, og 369 elever var fraværende på undersøkelsesdagen/timen. Vi har ingen grunn til å tro at frafallet har påvirket resultatene våre i særlig grad. På bakgrunn av en skjønsmessig vurdering, basert på pilotstudien og pre-test, ble også sju respondenter tatt ut av datamaterialet av hensyn til tidsbruk, fem på grunn av at de brukte lang tid å svare på undersøkelsen (over 50 minutter), mens to elever brukte svært kort tid (under sju minutter). Endelig utvalg i studien er derfor 3226 elever, hvilket gir en svarprosent på 88,5 %.

Utvelgelsen av elever ble vektet i forhold til det totale antallet elever i de sju regionene. Tabell 1 viser hvordan elevene i studien er fordelt på regionene.

Tabell 1: Elever fordelt på region (N=3226)

Region	Antall elever
Region 1, Oslo/Akershus	476 (14,8 %)
Region 2, Nordland/Troms/Finnmark	420 (13,0 %)
Region 3, Møre og Romsdal/Sogn og Fjordane/Hordaland	617 (19,1 %)
Region 4, Nord-Trøndelag/Sør-Trøndelag	332 (10,3 %)
Region 5, Hedmark/Oppland	337 (10,4 %)
Region 6, Buskerud/Østfold/Vestfold/Telemark	483 (15,0 %)
Region 7, Rogaland/Aust-Agder/Vest-Agder	561 (17,4 %)

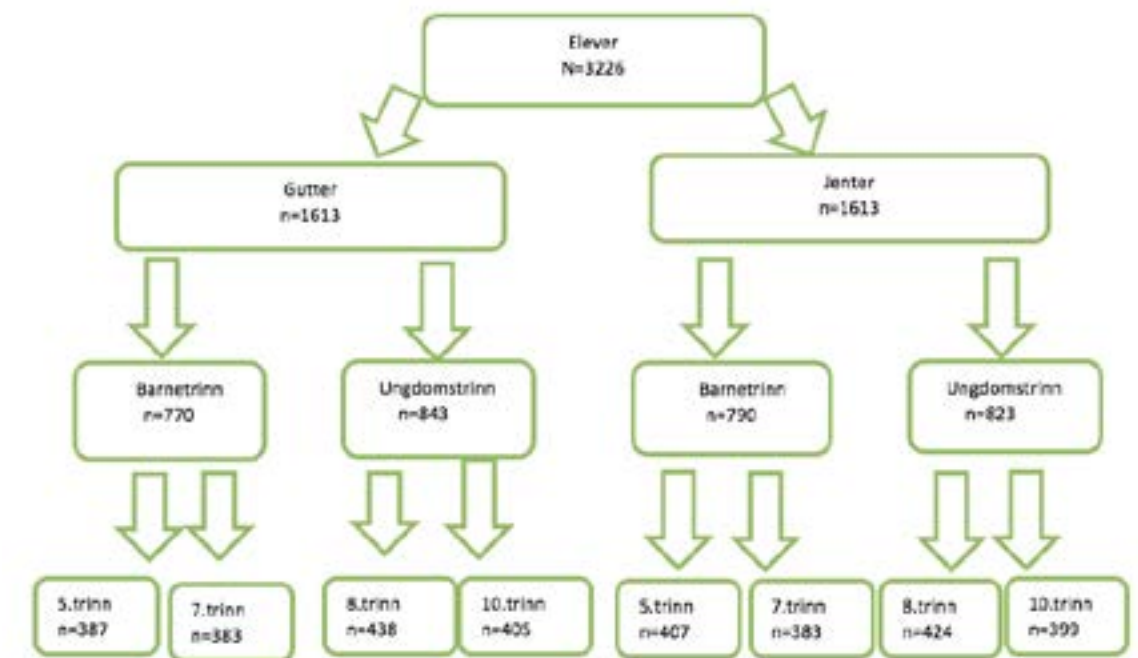
Tabellen viser at elevene fordeler seg relativt jevnt mellom regioner. Fordelingen er også jevn sett i forhold til elevtallet i de ulike regionene (se vedlegg 1). Vedlegg 1 viser også at feilmargen på regions-nivå er lavere enn 5 % unntatt for region 4 og 5. Her er feilmargen på henholdsvis 5,35 % og 5,30 %. Ulike regioner sammenlignes derfor i den videre presentasjonen.

Totalt i studien er det 3226 elever (0,91 % av populasjonen). Med et konfidensintervall på 95 %, gir dette en feilmargen på 1,72 % for studien på nasjonalt nivå. Feilmargen er beregnet ved hjelp av Raosoft sample size calculator².

Gjennom studien ønsket vi å undersøke erfaringer og opplevelser knyttet til kroppsøvingfaget i den norske grunnskolen. Med bakgrunn i erfaringer fra pilotstudien der vi gjennomførte studien på alle trinn fra 5. til 10. trinn (Moen et al., 2015), valgte vi i den nasjonale undersøkelsen å kun gjennomføre på 5. og 7. trinn på barnetrinnet samt 8. og 10. trinn på ungdomstrinnet. Dette har sammenheng med at erfaringer fra piloten viste at å inkludere data fra 6. og 9. trinn ikke ga substansielt bedre informasjon.

Av vedlegg 1 fremgår det hvor mange elever som er med på hvert trinn og hvilken feilmargen disse utvalgene har. Utvalget fordelt på kjønn og trinn er presentert i figur 1.

Figur 1: Elever fordelt på klasstrinn og kjønn (N=3226)

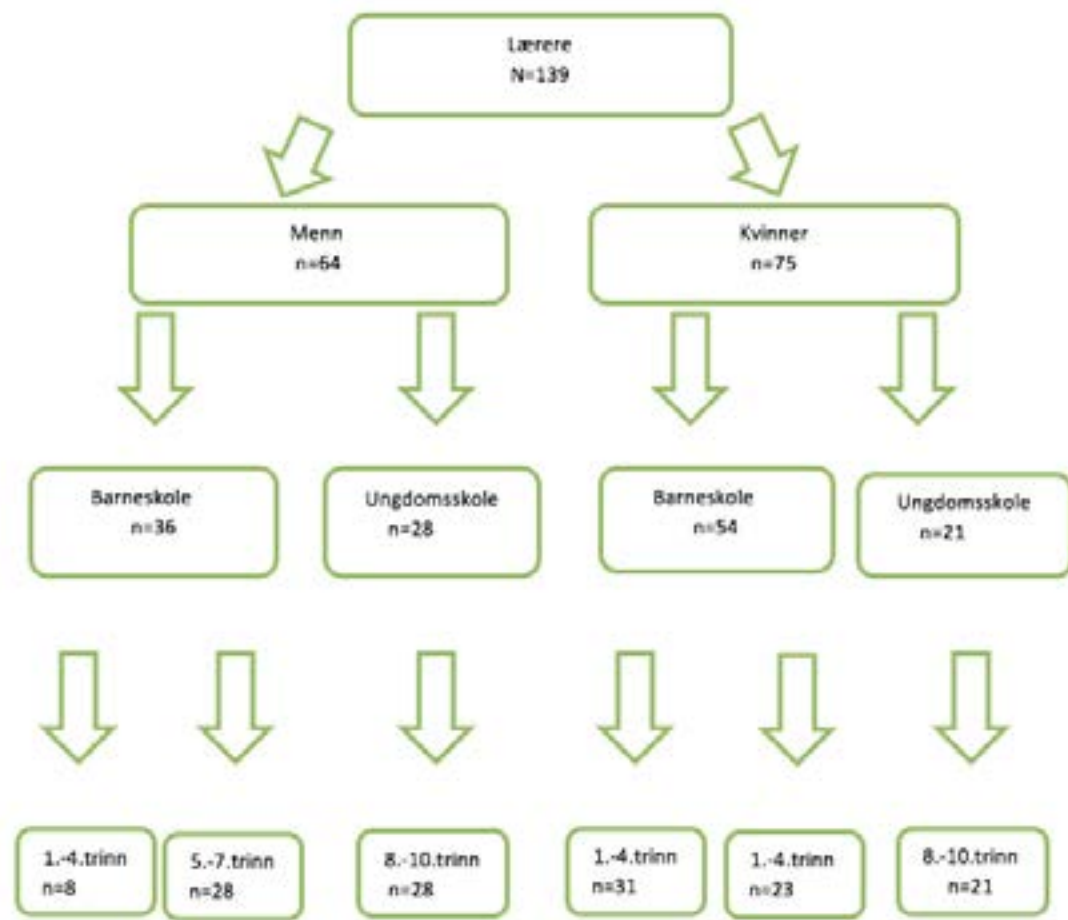
Som flytskjemaet viser er det er like mange gutter og jenter (n=1613) med i studien. Videre er det relativt lik fordeling mellom barne- og ungdomstrinn (1560 versus 1666) og mellom de enkelte klasstrinn.

² <http://www.raosoft.com/samplesize.html>

Lærere og skoleledere

Lærere og skoleledere er rekruttert fra samme skoler som elevene, og data fra disse blir trukket inn i rapporten der dette gir utfyllende resultater av betydning. Det er viktig å understreke at det er elevsvarene som har vært styrende for analysen. Figur 2 og 3 omhandler lærere og skoleledere. Totalt inngikk 139 lærere i studien. Figur 2 viser fordelingen mellom kjønn og hvilket trinn disse lærerne underviser i kroppsøving på.

Figur 2: Lærere fordelt på kjønn og trinn (N=139)

Av de 139 lærerne er 64 (46,0 %) menn, mens 75 (54,0 %) er kvinner. 90 lærere oppgir å jobbe på barnetrinnet mot 49 lærere på ungdomstrinnet.

Totalt inngikk 46 skoleledere i studien. Flytskjemaet under viser fordelingen mellom kjønn og hvilket skoleslag skolelederne jobber på.

Figur 3: Skoleledere fordelt på kjønn og trinn (N=46)

Av figuren ser vi at det er like mange kvinnelige og mannlige skoleledere med i datamaterialet. En høyere andel skoleledere på 1.-7. trinn er menn sammenlignet med kvinner. En motsatt tendens finner vi for 8.-10. trinn.

Da det i GSI ikke finnes en samlet oversikt over hvor mange lærere det er i norsk skole (og i de ulike regionene) som underviser i kroppsøving, kan vi ikke gjøre statistiske styrkeberegninger om hvorvidt funn fra lærerundersøkelsen er nasjonalt representativ eller ikke. Heller ikke skolelederundersøkelsen kan betraktes som nasjonalt representativ da N=46. Vi velger likevel å presentere funn fra dette materialet fordi det kan angi interessant tilleggspålysning sett i forhold til elevdataene. Som figur 2 og 3 viser, ble det inkludert 139 lærere og 46 skoleledere i studien. Vi er ikke kjent med at det er samlet inn tilsvarende datamateriale om kroppsøving fra grunnskoler rundt om i Norge.

2.2 Instrument/spørreskjema

Datainnhenting er gjort ved hjelp av tre ulike elektroniske spørreskjemaer som elever, lærere og skoleledere fylte ut. Dataene må derfor vurderes i lys av at de er selv-rapporterte. Spørreskjemaene som ble brukt er utviklet med utgangspunkt i læreplanen i kroppsøving (Udir, 2015a), tidligere forskning på feltet, samt mediedebatten om kroppsøving i skolen.

I forkant av den nasjonale undersøkelsen ble det gjennomført en pilotundersøkelse i Elverumskolen (Moen et al., 2015). Erfaringer fra denne, samt pretest/pilot for den nasjonale undersøkelsen som ble gjennomført høsten 2015, ligger til grunn for utarbeidelse av det endelige spørreskjemaet. Det er på bakgrunn av dette gjort vurderinger av validitet og reliabilitet ved hjelp av faktoranalyse og Chronbach's alfa. Spørsmålene i elevskjemaet er delt inn i følgende 7 seksjoner:

1. *Litt om deg (kjønn, region, klassetrinn, skoletype, kroppsøvlingslærerens kjønn og fritidsaktiviteter, skoletrivsel)*
2. *Hvorfor gym? (utsagn om hvorfor de har kroppsøving)*
3. *Innhold i gymtimene (opplevd innhold, ønsket innhold)*
4. *Læring og undervisning (undervisningsmetoder, grunnleggende ferdigheter og vurdering)*
5. *Andre spørsmål om gym (timeantall, arena, garderobesituasjonen/dusjing og skifting samt fravær)*
6. *Meninger om gym (opplevd læring)*

Den sjuende seksjonen omhandler elevenes opplevelse av helse, men denne seksjonen blir ikke behandlet i denne rapporten da spørsmålene ikke er utviklet med utgangspunkt i læreplanen. Helsedataene vil imidlertid bli publisert via andre kanaler.

Lærerskjemaet er utviklet med utgangspunkt i elevskjema. I tillegg inneholder dette spørsmål om utdanning, hvilket klassetrinn de underviser på og hvordan de opplever kroppsøvlingsfaget er og bør være. Spørreskjemaet til skolelederne inneholder spørsmål om utdanning, hvilken stilling de har, hvilket trinn de er skoleleder ved og hvordan de opplever kroppsøvlingsfaget er og bør være.

I spørreskjemaene er det i hovedsak benyttet en femdelte skalaer. Der det var naturlig, fikk respondentene i tillegg et «vet ikke-alternativ» eller alternativet «ikke i det hele tatt». Ut fra spørsmålenes egenart og ordlyd har vi benyttet oss av følgende skalaer:

1. *Veldig stor grad – i noen grad – verken eller – i liten grad – i svært liten grad – vet ikke*
2. *Veldig stor grad – i noen grad – verken eller – i liten grad – i svært liten grad – ikke det hele tatt*
3. *Helt enig – litt enig – verken enig eller uenig – litt uenig – helt uenig*
4. *Alltid – ofte – av og til – sjelden – aldri*
5. *Veldig ofte – ofte – av og til – sjelden – aldri*
6. *Veldig godt – godt – verken godt eller dårlig – dårlig – svært dårlig – vet ikke*

I lærerskjemaet har vi brukt «svært» i stedet for «veldig», da «veldig» harmonerer bedre med elevenes dagligspråk enn «svært».

2.3 Datafangst

Datainnsamlingen ble foretatt vinteren 2016 ved at elever, lærere og skoleledere svarte på et elektronisk spørreskjema generert ved hjelp av programmet «Checkbox».

For å sikre lik gjennomføring av undersøkelsen/datainnsamlingen i alle utvalgte klasser, var en vitenskapelig assistent og/eller en av forskerne tilstede ved alle gjennomføringene. I samarbeid med skolene sørget vi for at lesesvake elever fikk hjelp til å gjennomføre undersøkelsen. Vi hadde en momentliste som sikret at alle klassene fikk samme informasjon om undersøkelsen. Det ble påpekt at elevene skulle svare ut fra sin egen mening, ikke det de trodde var riktig. Det ble også understreket at samtlige spørsmål (unntatt spørsmål 2 om fritid) omfattet skolefaget kroppsøving og *ikke* tiltaket fysak, valgfag eller friminutt der de var i fysisk aktivitet.

For å sikre gjennomføringene ble det utviklet en påloggingsportal for undersøkelsen til elevene. Vi skiftet passord etter hver gjennomføring, slik at ingen kunne gjøre undersøkelsen flere ganger. I påloggingsportalen kunne man ikke kopiere lenkeadressen for så lime den inn senere.

Alle spørsmålene ble gjort obligatoriske i utformingen/programmeringen av spørreskjemaet i «Checkbox», slik at alle måtte svare fullstendig for å komme videre til neste spørsmål. Vår tilstedeværelse sammen med den nevnte obligatorikken mener vi har bidratt til å eliminere tradisjonelle utfordringer knyttet til «missing», altså spørsmål som ikke er besvart av alle elever. Når det gjelder datainnsamlingen for lærere og skoleledere, fikk de tilsendt link pr. e-post via Checkbox som skulle besvares innen en angitt dato. Her benyttet vi oss av en samtykkeløsning utviklet av Sykehuset Innlandet i samarbeid med Norges Samfunnsvitenskapelige Datatjeneste (NSD). Også her ble alle spørsmålene gjort obligatoriske.

I flere tilfeller opplevde vi at vår tilstedeværelse var med på å høyne datakvaliteten. Særlig knyttet til at vi kunne oppklare spørsmål fra elevene underveis. Vårt inntrykk var at med de rammene som ble lagt i samarbeid med skolene, la elevene flid i å svare nøyaktig og oppriktig.

Undersøkelsen ble presentert overfor elever, lærere og skoleledere som en kroppsøvlingsundersøkelse. Det kan derfor innvendes at svarene bærer preg av at respondentene har vært systematisk positive i sine svar knyttet til kroppsøvlingsfaget, også kalt «ja-effekten» (Ringdal, 2004). Vi har likevel ingen indikasjoner på at dette har preget undersøkelsen i stor grad.

2.4 Dataanalyse

I rapporten fremstiller vi resultater fra spørsmålene i de ulike spørreskjemaene deskriptivt. Når vi omtaler forskjeller mellom grupper (f.eks. gutt/jente), er dette med bakgrunn i statistiske beregninger som indikerer at forskjellene ikke er tilfeldige ($p \leq 0,05$). Vi har benyttet oss av to statistiske beregningsmetoder; chi-kvadrat-test og beregning av konfidensintervall. Dette betyr at når det i rapporten beskrives at det er forskjeller mellom grupper, indikerer dette forskjeller

på statistisk signifikant på nivå $p \leq 0,05$. På ett sted i resultatkapitlet har vi i tillegg valgt å kjøre korrelasjonsanalyser. Mer presist for spørsmål knyttet til sammenhengen mellom involvering i organisert idrett og hvor godt elevene liker kroppsøving (figur 7). Dette unntaket ble gjort med bakgrunn i funn fra tidligere forskning som viser at idrettsaktive elever finner seg best til rette i kroppsøving. Alle analyser er foretatt ved hjelp av SPSS (versjon 24).

I lærer- og lederundersøkelsen er det benyttet samme signifikans-nivå og statistiske tester som på elevdataene.

I den videre fremstillingen er det i hovedsak fokusert på funn fra elevdata. Data er analysert i forhold til barnetrinn (5.–7. trinn), ungdomstrinn (8.–10. trinn) og kjønn. I og med at dette er en tverrsnittsundersøkelse sier den ikke noe om hver enkelt klassetrinns utvikling fra 5. til 10. trinn. Ved å analysere mot klassetrinn kan vi likevel si noe om hvordan ulike variabler utvikler seg i løpet av grunnskolen. Der det er relevant, er data analysert på region og om elevene har kvinnelig eller mannlig kroppsøvingslærer. Ikke-signifikante forskjeller blir ikke presentert.

2.5 Kommentarer til enkeltspørsmål i undersøkelsen

Vi var som sagt til stede ved alle gjennomføringene i elevundersøkelsen. For hver klasse som var med i studien ble det ført systematisk protokoll over spørsmål vi fikk fra elevene under gjennomføring av undersøkelsen. I det følgende redegjør vi for spørsmål/utsagn som viste seg å være uklare for en del elever. Selv om det var noen spørsmål som gikk igjen, er vårt generelle inntrykk at spørreskjemaet kommuniserte godt med elevene, noe vi setter i sammenheng med den grundige piloteringen vi har beskrevet tidligere.

Et spørsmål som gikk igjen var knyttet til begrepet «region». Vi oppklarte at dette handlet om hvilken region de bodde i. Noen elever hadde både mannlig og kvinnelig kroppsøvingslærer. Her fikk elevene beskjed om å svare ut fra hvilken lærer de hadde flest timer med, og ved likt timeantall ble de bedt om å velge en av dem.

På spørsmål om fritidsaktiviteter hersket det noe usikkerhet om hva som mentes med «med og uten trener». Her forklarte vi forskjellen mellom organisert og uorganisert trening. Begrepet «fair play» måtte forklares for noen, selv om denne forklaringen stod i parentes i spørreskjemaet. Begrepene «aerobic», «grunntrening» og «lek» måtte forklares for noen elever på 5. trinn. På barnetrinnet måtte også noen elever forklares at svømming var en del av kroppsøving. I forbindelse med spørsmål om svømmedyktighet, spurte noen elever om hvor dypt de måtte dykke for å kunne svare «ja». På dette spørsmålet har elevene svart ut fra lokale forutsetninger.

Når det gjelder spørsmål om dusjing, opplyste noen skoler at de hadde kroppsøving i siste time og at elevene kunne dusje hjemme.

Etiske overveielser

Undersøkelsen er vurdert og godkjent av (NSD) (vedlegg 2). Respondentene er ikke direkte eller indirekte identifiserbare ved at vi som tidligere nevnt ikke inkluderte små skoler i undersøkelsen. Dataene er kun analysert ned til regionnivå, noe som gjør at det ikke er mulig å identifisere kommuner og skoler.

Påloggingsportalen ble sikret ved at påloggingspassordet kun var gjeldene for dagen for gjennomføring. Når datafangsten var avsluttet for dagen var det ikke mulig å logge seg på og svare på nytt. Vi var tilstede under alle gjennomføringene for å sikre best mulig datakvalitet ved hver skole og i undersøkelsen som helhet. I tillegg til at elevene fikk anledning til å reservere seg skriftlig, understreket vi for alle klassene at det var frivillig å delta, og at de når som helst kunne avbryte deltakelsen. Dette var etter råd fra NSD.

Det var en ganske omfattende undersøkelse som krevde gode leseferdigheter. I samarbeid med skolene organiserte vi datafangsten slik at lesesvake elever fikk lesehjelp. Ut fra en ambisjon om høy representativitet var det viktig for oss at disse elevene ble inkludert i studien, samtidig som at de ikke skulle få en nederlagsopplevelse. Mange skoler satte derfor inn ekstra voksne for å unngå dette. Vi som forskere fikk også god trening i å oppdage elever som trengte ekstra assistanse.

Norsk skole representerer mangfoldet i det norske samfunnet i dag. Det var i utgangspunktet vår ambisjon å finne ut om etnisk bakgrunn kunne spille inn på hvordan elever opplever kroppsøving. Å ha med spørsmål knyttet til elevenes etniske bakgrunn ville ha gitt skolene en mer omfattende jobb med samtykkeerklæringer. Dette ville sannsynligvis ha skapt enda større utfordringer i rekruttering av skoler til undersøkelsen. Da det var viktig for oss å ikke pålegge elever, lærere og skoleledere unødige ekstrabelastninger ved å delta, lot vi spørsmål knyttet til etnisitet ligge.

Dataene ble lagret på en sikker server ved Sjukehuset innlandets (SI) forskningsavdeling. Det var også SI som administrerte forskningsverktøyet «Checkbox».

3.0 Resultater

I dette kapitlet presenteres funn knyttet til: Bakgrunnsinformasjon, hvor godt eleven liker seg på skolen og liker fagene, hvor godt elevene liker kroppsøving, hvorfor kroppsøving på skolen, innholdet i kroppsøvingstimen, svømming, undervisningspraksis og læring, vurdering, undervisningsrom, timer og fravær, garderobesituasjonen og elevenes opplevelse av kroppsøvingstimen.

3.1 Bakgrunnsinformasjon

Bakgrunnsinformasjon elever

I undersøkelsen ble elevene bedt om å oppgi bakgrunnsinformasjon om blant annet kjønn, hvilken region de bodde i, kroppsøvingslærerens kjønn og hvor ofte de drev idrett/trening og fysisk aktivitet på fritida. De ble også bedt om å svare på hvor godt de liker seg på skolen og hvor godt de liker fagene på skolen.

Tabell 2 viser hvordan elevene fordelte seg i forhold til kjønn og klasstrinn.

Tabell 2: Elevene fordelt på kjønn og klasstrinn (N=3226)

Klasstrinn	Gutter (n=1613, 50,0 %)	Jenter (n=1613, 50,0 %)	Total (N=3226)	Fordeling mellom barne- og ungdomstrinn (N=3226)
5	387 (24,0 %)	407 (25,2 %)	794 (24,6 %)	1560 (48,4 %)
7	383 (23,7 %)	383 (23,7 %)	766 (23,8 %)	
8	438 (27,2 %)	424 (26,4 %)	862 (26,7 %)	1666 (51,6 %)
10	405 (25,1 %)	399 (24,7 %)	804 (24,9 %)	

Tabellen viser at av de 3226 elevene som er med i undersøkelsen fordeler de seg relativt jevnt på trinn og kjønn.

Elevene ble også bedt om å oppgi hvilket kjønn kroppsøvingslæreren deres hadde. Tabell 3 viser fordelingen av dette, også sett i forhold til barne- og ungdomstrinn.

Tabell 3: Kroppsøvingslæreren min er mann/kvinne - fordelt på trinn (N=3226)

	Barnetrinn (n=1560)	Ungdomstrinn (n=1666)	Totalt
Mann	835 (53,5 %, KI: 51,0-56,0)	1110 (66,6 %, KI: 64,4-68,9)	1945 (61,3 %)
Kvinne	725 (46,5 %, KI: 44,0-49,0)	556 (33,4 %, KI: 31,1-35,6)	1281 (39,7 %)

Av tabellen ser vi at flertallet av elevene møter en mannlig kroppsøvingslærer i sin undervisning. Dette gjelder elevene på både barne- og ungdomstrinnet, men med størst overvekt av mannlige lærere ungdomstrinnet.

Elevene ble også spurt om hvor ofte de drev med idrett/trening der en voksen er trener. Resultatene er fremstilt i tabell 4.

Tabell 4: Hvor ofte driver du med idrett/trening der voksne er trener - totalt og fordelt på kjønn (N=3226)

Ganger i uken	Gutter (n=1613)	Jenter (n=1613)	Totalt
Mer enn 3 ganger pr. uke	406 (25,2 %, KI: 23,0-27,3)	318 (19,7 %, KI: 17,8-21,7)	724 (22,4 %, KI:21,0-23,9)
2-3 ganger pr. uke	572 (35,5 %, KI: 33,1-37,8)	604 (37,4 %, KI: 35,1-39,8)	1176 (36,5 %, KI:34,8-38,1)
1 gang pr. uke	277 (17,2 %, KI: 15,3-19,0)	339 (21,0 %, KI: 19,0-23,0)	616 (19,1 %, KI: 17,8-20,5)
Mindre enn 1 gang pr. uke	100 (6,2 %, KI: 5,0-7,4)	104 (6,4 %, KI: 5,3-7,8)	204 (6,3 %, KI 5,5-7,2)
Aldri	258 (16,0 %, KI: 14,2-17,8)	248 (15,4 %, KI: 13,7-17,3)	506 (15,7 %, KI: 14,5-17,0)

Totalt er 22,4 % av elevene er med på organisert idrett/trening mer enn 3 ganger pr uke der voksne er trenere. 15,7 % oppgir at de aldri er med på dette. Tabellen viser også at den største andelen av elevene er med på fritidsaktivitetene 2–3 ganger pr uke.

Av tabellen fremgår at aktivitetsnivået er relativt likt mellom gutter og jenter. Men vi finner en høyere andel blant gutter sammenlignet med jenter som driver med idrett/trening mer enn 3 ganger pr. uke der en voksen er trener. Spørsmålet om idrett/ trening også analysert i forhold til trinnet eleven går på.

Tabell 5: Hvor ofte driver du med idrett/trening der voksne er trener - fordelt på trinn (N=3226)

Ganger i uken	Barnetrinn (n=1560)	Ungdomstrinn (n=1666)
Mer enn 3 ganger pr uke	336 (21,5 %, KI: 19,5-23,6)	388 (23,3 %, KI: 21,3-25,4)
2-3 ganger pr uke	641 (41,1 %, KI: 38,7-43,5)	535 (32,1 %, KI: 29,9-34,4)
1 gang pr uke	344 (22,1 %, KI: 20,0-24,2)	272 (16,3 %, KI: 14,6-18,2)
Mindre enn 1 gang pr uke	75 (4,8 %, KI: 3,8-6,0)	129 (7,7 %, KI: 6,5-9,2)
Aldri	164 (10,5 %, KI: 9,1-12,2)	342 (20,5 %, KI: 18,6-22,6)

Tabellen viser at det er noen ulike mønstre for elever på ungdomstrinnet og barnetrinnet. Elever på barnetrinnet driver gjennomgående oftere med idrett/trening der en voksen er til stede. For eksempel er det en høyere andel på barnetrinnet som driver med organisert trening/idrett 2–3 ganger i uken sammenlignet med ungdomstrinnet. Videre viser tabellen at det er signifikant høyere andel elever på ungdomsskolen som aldri eller mindre enn en gang per uke er med på organisert idrett sammenlignet med barnetrinnet. På ungdomstrinnet er det er en nesten like mange som driver organisert idrett/trening tre gangers pr. uke som de som aldri er med på dette.

Elevene ble også spurt om hvor ofte de drev med idrett/trening *uten* at voksne bestemmer – såkalt selvorganisert aktivitet. Resultatene er fremstilt i tabell 6.

Tabell 6: Hvor ofte driver du med fysisk aktivitet uten av voksne bestemmer - totalt og fordelt på kjønn (N=3226)

Ganger i uken	Gutter (n=1613)	Jenter (n=1613)	Total
Mer enn 3 ganger pr. uke	539 (33,4 %, KI: 31,1-35,8)	432 (26,8 %, KI: 24,6-29,0)	971 (30,1 %, KI: 28,5-31,7)
2-3 ganger pr. uke	435 (27,0 %, KI: 24,8-29,2)	493 (30,6 %, KI: 28,3-32,9)	928 (28,8 %, KI: 27,2-30,4)
1 gang pr. uke	237 (14,7 %, KI: 13,0-16,5)	303 (18,8 %, KI: 16,9-20,8)	540 (16,7 %, KI: 15,5-18,1)
Mindre enn 1 gang pr. uke	219 (13,6 %, KI: 12,0-15,4)	228 (14,1 %, KI: 12,5-16,0)	447 (13,9 %, KI: 12,7-15,1)
Aldri	183 (11,3 %, KI: 9,9-13,0)	157 (9,7 %, KI: 8,4-11,3)	340 (10,5 %, KI: 9,5-11,7)

Av tabellen ser vi at et flertall av elevene driver fysisk aktivitet uten at voksne bestemmer to ganger pr uke eller mer (58,9 %).

Tabellen viser også at det er en høyere andel gutter som er fysisk aktive uten av voksne bestemmer mer enn tre ganger per uke sammenlignet med jenter. Det er en motsatt tendens for kategorien en gang per uke.

Bakgrunnsinformasjon lærere

I lærerundersøkelsen ble lærerne bedt om å oppgi bakgrunnsinformasjon om blant annet kjønn, hvilket trinn de arbeider på, hvilken region de arbeider i, pedagogisk utdanning, høyeste fullførte akademiske grad, høyeste fullførte utdanning i kroppsøving, hvor mange år de hadde jobbet som lærere i skolen, hvilket klassetrinn de underviser i kroppsøving, hvor stor stilling de har og hvilken type skole lærerne jobber på. I det videre presenteres dette.

Tabellen under viser andelen menn og kvinner som underviser i kroppsøving på de ulike alderstrinnene.

Tabell 7: Antall menn og kvinner som underviser i kroppsøving på de ulike alderstrinnene (N=139)

Kjønn	1.-4. trinn	5.-7. trinn	8.-10. trinn
Mann (N=64)	8 (12,5 %)	28 (43,8 %)	28 (43,8 %)
Kvinne (N=75)	31 (41,3 %)	23 (30,7 %)	21 (28,0 %)

Av tabellen ser vi at det jobber flest kvinner på 1.–4. trinn, og at det er flest menn på 5.–7. trinn og 8.–10. trinn.

Lærerne ble også bedt om å oppgi hvilken region de jobbet i. Svarene fordelte seg som vist i tabell 8.

Tabell 8: Hvilken region jobber du i? (N=139)

Region	Antall lærere (%)
Oslo/Akershus	22 (15,8 %)
Finnmark/Troms/Nordland	18 (12,9 %)
Møre og Romsdal/Sogn og Fjordane/Hordaland	35 (25,2 %)
Nord-Trøndelag/Sør-Trøndelag	10 (7,2 %)
Hedmark/Oppland	14 (10,1 %)
Buskerud/Østfold/Vestfold/Telemark	19 (13,9 %)
Rogaland/Aust-Agder/Vest-Agder	21 (15,1 %)

Av tabellen ser vi at lærerne fordeler seg jevnt i de sju regionene, med høyest andel i Møre og Romsdal/Sogn og Fjordane/Hordaland og lavest andel i Nord-Trøndelag/Sør-Trøndelag.

Lærerne fikk også spørsmål om alder. 40 lærere (28,8 %) oppga at de var mellom 25 til 35 år, 58 lærere (41,7 %) oppga at de var mellom 36–45 år, 24 (17,3 %) lærere var mellom 46–55 år og 16 (11,5 %) lærere rapporterte at de var mellom 56–66 år.

Lærerne ble spurt om deres pedagogiske utdanning. Svarene fordelte seg som vist i tabell 9. Her kunne lærerne krysse av for flere valg.

Tabell 9: Pedagogisk utdanning hos lærere? (N=139)

Pedagogisk utdanning	Antall (%)
Førskolelærer	10 (7,2 %)
Grunnskolelærer/allmennlærer	104 (74,8 %)
Faglærer kroppsøving	53 (38,1 %)
Har ikke lærerutdanning	6 (4,3 %)

Tabellen viser at ca. 75 % av lærerne er utdannede allmennlærere. I underkant av 40 % betegner seg som faglærere i kroppsøving, mens rett over 4 % ikke har noen lærerutdanning.

Lærerne ble også spurt om høyeste fullførte akademiske grad. Svarene fordelte seg som vist i tabell 10.

Tabell 10: Høyeste fullførte akademiske grad hos lærere? (N=139)

Høyeste fullførte akademiske grad	Antall (%)
Bachelorgrad/cand. Mag	98 (70,5 %)
Mastergrad/hovedfag	16 (11,5 %)
Dr.grad/PhD	0 (0,0 %)
Har ingen akademisk grad	25 (18,0 %)

Flertallet av lærerne har bachelorgrad/cand.mag. Nærmere en femtedel av lærerne oppgir at de ikke har akademisk grad.

Vi ønsket også å undersøke hvilken utdanning lærerne hadde innen kroppsøving er som vist i tabell 11.

Tabell 11: Høyeste fullførte utdanning i kroppsøving hos lærere? (N=139)

Utdanning innen kroppsøving	Antall (%)
Ingen kroppsøvingstudium	44 (31,7 %)
Annen relevant utdanning	8 (5,8 %)
15 studiepoeng kroppsøving (1/4 årsenhet)	13 (9,4 %)
30 studiepoeng kroppsøving (1/2 årsenhet)	14 (10,1 %)
60 studiepoeng kroppsøving (årsenhet)	41 (29,5 %)
Bachelor kroppsøving	11 (7,9 %)
Master/hovedfag kroppsøving	5 (3,6 %)
PPU kroppsøving	3 (2,2 %)

Tabellen viser at vel halvparten av lærerne (53,3 %) oppgir at de har 30 studiepoeng eller mer i kroppsøving. Samtidig oppgir 31,7 % av lærerne at de ikke har utdanning innen kroppsøving. Av de 8 (5,8 %) som har krysset av for at de har annen relevant utdanning innen kroppsøving, har 1 bachelor i idrett, 1 friluftsliv, mens 6 oppgir «annet».

Lærerne fikk også spørsmål om hvor mange år de hadde jobbet som lærere i skolen. Tabell 12 viser svarfordelingen for dette spørsmålet.

Tabell 12: Hvor mange år har du jobbet som lærer? (N=139)

Antall år som lærer	Antall (%)
0-1	9 (6,5 %)
2-5	22 (15,8 %)
6-10	24 (17,3 %)
Over 10	84 (60,4 %)

Tabellen viser at 60,4 % av lærerne har jobbet i 10 år eller mer som lærere, mens 22,3 % av lærerne har jobbet 5 år eller mindre. I tillegg til hvor lenge de hadde jobbet som lærere, spurte vi lærere om hvilket klassetrinn de underviser i kroppsøving i. Svarene vises i tabell 13.

Tabell 13: På hvilket klassetrinn underviser du kroppsøving - lærere? (N=139)

Klassetrinn	Antall (%)
1.-4. trinn	39 (28,1 %)
5.-7. trinn	51 (36,7 %)
8.-10. trinn	49 (35,3 %)

Tabellen viser en relativt jevn fordeling mellom klassetrinnene, med en litt høyere andel som underviser på mellomtrinnet (5.-7. trinn) og ungdomstrinnet, sammenlignet med småskoletrinnet.

Lærerne ble også bedt om å oppgi hvor stor stilling de hadde. 88,5 % oppga at de jobber heltid, mens de resterende 11,5 % jobbet deltid.

Vi undersøkte også hvilken type skole lærerne jobber på. Svarene fordelte seg som vist i tabell 14.

Tabell 14: Hvilken type skole jobber du på - lærere? (N=139)

Type skole	Antall (%)
Barneskole (1.-7. trinn)	66 (47,5 %)
Kombinert barne/ungdomsskole (1.-10. trinn)	
- På 1.-7. trinn	24 (17,3 %)
- På 8.-10. trinn	15 (10,8 %)
Ungdomsskole (8.-10. trinn)	34 (24,5 %)

Tabellen viser at 47,5 % jobber som lærerne ved en barneskole. Totalt 28,1 % jobber ved en kombinert barne- og ungdomsskole, hvor 17 % av disse tilhører barnetrinnet og 10,8 % tilhører ungdomstrinnet.

Det betyr at totalt 64,8 % jobber på barnetrinnet, mens 35,3 % jobber på ungdomstrinnet.

Bakgrunnsinformasjon om skoleledere

I forbindelse med studien, ble også skoleledere spurt om bakgrunnsinformasjon. Data knyttet til kjønn og skoletrinn er presentert tidligere (figur 3). I det videre presenteres funn knyttet til hvilken region de arbeidet i samt skoleledernes utdanning i kroppsøving.

Tabell 15 viser hvordan skolelederne fordelte seg i forhold til region.

Tabell 15: Hvilken region jobber du i - skoleledere? (N=46)

Region	Antall (%)
Oslo/Akershus	10 (21,7 %)
Finnmark/Troms/Nordland	4 (8,7 %)
Møre og Romsdal/Sogn og Fjordane/Hordaland	3 (6,5 %)
Nord-Trøndelag/Sør-Trøndelag	5 (10,9 %)
Hedmark/Oppland	3 (6,5 %)
Buskerud/Østfold/Vestfold/Telemark	7 (15,2 %)
Rogaland/Aust-Agder/Vest-Agder	14 (30,4 %)

Skolelederne ble også bedt om å oppgi hvilken kroppsøving utdanning de hadde. Funnene er presentert i tabellen under:

Tabell 16: Skoleledere fordelt på utdanning innen kroppsøving (N=46)

Utdanning innen kroppsøving	Antall (%)
Ingen kroppsøving utdanning	21 (45,7 %)
Annen relevant utdanning	2 (4,3 %)
15 studiepoeng kroppsøving 1/4 års enhet	5 (10,9 %)
30 studiepoeng kroppsøving/1/2 års enhet	8 (17,4 %)
60 studiepoeng kroppsøving/ års enhet	10 (21,7 %)

3.2 Hvor godt elevene liker seg på skolen og de ulike fagene

Vi ønsket å sette fokus på hvor godt elevene liker seg i kroppsøving, men ønsket også å få et litt større bilde av hvordan elevene opplever skolesituasjonen og andre fag generelt. Elevene ble derfor spurt om hvordan de liker seg på skolen. Tabellen under viser hvordan elevene fordelte seg på de ulike svarkategoriene.

Tabell 17: Hvor godt liker du deg på skolen? (N=3226)

Hvor godt	Antall (%)
Veldig godt	1410 (43,7 %, KI: 42,0-45,4)
Godt	1358 (42,1 %, KI: 40,4-43,8)
Verken godt eller dårlig	353 (10,9 %, KI: 9,9-12,0)
Dårlig	76 (2,4 %, KI: 1,8-2,9)
Veldig dårlig	29 (0,9 %, KI: 0,6-1,2)

Tabell 17 viser at 85,5 % av elevene liker seg veldig godt eller godt på skolen. 105 elever (3,3 %) oppgir at de liker seg dårlig eller veldig dårlig på skolen. Videre er spørsmålet om hvor godt elevene liker seg på skolen er også analysert i forhold til elevenes kjønn.

Tabell 18: Hvor godt liker du deg på skolen? - fordelt på kjønn (N=3226)

	Gutter (n=1613)	Jenter (n=1613)
Veldig godt	665 (41,2 %, KI: 38,8-43,7)	745 (46,2 %, KI: 43,7-48,7)
Godt	712 (44,1 %, KI: 41,7-46,6)	646 (40,0 %, KI: 37,7-42,5)
Verken godt eller dårlig	179 (11,1 %, KI: 9,6-12,8)	174 (10,8 %, KI: 9,3-12,4)
Dårlig	38 (2,4 %, KI: 1,7-3,3)	38 (2,4 %, KI: 1,7-3,3)
Veldig dårlig	19 (1,2 %, KI: 0,7-1,9)	10 (0,6 %, KI: 0,3-1,2)

Tabellen viser at det ikke er signifikante forskjeller mellom kjønn når det gjelder hvor godt de liker seg på skolen. Likevel ser vi en tendens til at en høyere jenter rapporterer at de liker seg veldig godt på skolen sammenlignet med guttene.

Hvor godt elevene liker seg på skolen er også sett i forhold til om de går på barnetrinnet eller på ungdomstrinnet er gjengitt i tabell 19.

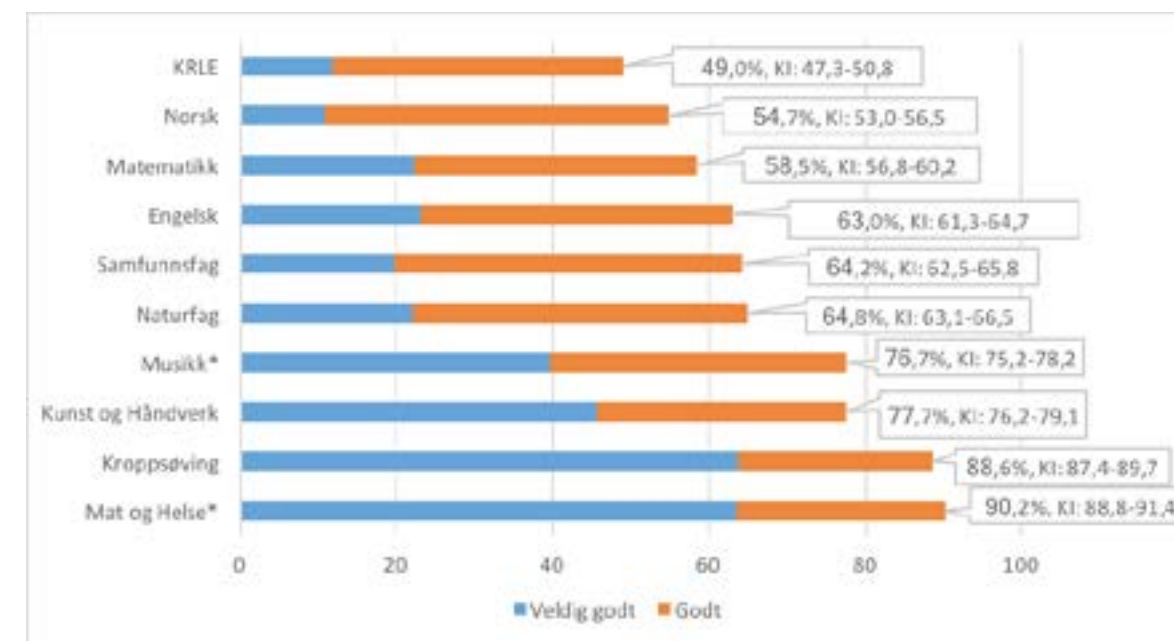
Tabell 19: Hvor godt liker du deg på skolen? - fordelt på trinn (N=3226)

	Barnetrinn (n=1560)	Ungdomstrinn (n=1666)
Veldig godt	773 (49,6 %, KI: 47,0-52,1)	637 (38,2 %, KI: 35,9-40,6)
Godt	592 (37,9 %, KI: 35,5-40,4)	766 (46,0 %, KI: 43,6-48,4)
Verken godt eller dårlig	151 (9,7 %, KI: 8,3-11,3)	202 (12,1 %, KI: 10,6-13,8)
Dårlig	31 (2,0 %, KI: 1,4-2,8)	45 (2,7 %, KI: 2,0-3,6)
Veldig dårlig	13 (0,8 %, KI: 0,5-1,5)	16 (1,0 %, KI: 0,6-1,6)

En høyere andel blant elevene på barnetrinnet oppgir at de liker seg «veldig godt» på skolen sammenlignet med ungdomstrinnet. For svarkategorien «godt» er andelen av elever på ungdomstrinnet høyere enn tilsvarende andel på barnetrinnet. Blant de som rapporterer at de liker seg dårlig eller svært dårlig er det ingen forskjeller mellom barne- og ungdomstrinnet.

Elevene ble også spurt om hvor godt de liker de ulike fagene de har på skolen. Figuren under viser hvordan elevene fordeler seg på svaralternativene «veldig godt» og «godt». Eksakt prosentandel og konfidensintervall for hvert fag står til høyre for hver av søylene.

Figur 4: Hvor godt liker du følgende fag på skolen - veldig godt og godt (N=3226)

*For fagene musikk og mat og helse er det henholdsvis 181 og 1111 elever som ikke har faget dette skoleåret.

Figur 4 viser hvordan elevene liker de ulike skolefagene. Vi ser at andelen elever som liker de ulike fagene på skolen veldig godt eller godt varierer. Mat og helse og kroppsøving er de to fagene i skolen som den høyeste andelen av elevene oppgir at liker veldig godt eller godt. Det er verdt å merke seg at de praktisk-estetiske fagene skårer høyst blant elevene, men at også de mer teori-tunge fagene skårer relativt høyt.

3.3 Hvordan liker elevene kroppsøvingfaget?

Vi vil nå se nærmere på hvordan elevene opplever kroppsøvingfaget spesielt. Vi vil se på kjønnsforskjeller, forskjeller i forhold til klassetrinn og i forhold til deltakelse innen organisert idrett.

Tabellen under viser hvor godt elevene liker kroppsøvingfaget fordelt på kjønn.

Tabell 20: Hvor godt liker du kroppsøvfaget - fordelt på kjønn (N=3226)

	Gutt (n=1613)	Jente (n=1613)
Veldig godt	1136 (70,4 %, KI:68,1-72,6)	921 (57,1 %, KI: 54,6-59,5)
Godt	354 (21,9 %, KI: 20,0-24,1)	447 (27,7 %, KI: 25,6-30,0)
Verken godt eller dårlig	78 (4,8 %, KI: 3,9-6,0)	158 (9,8 %, KI: 8,4-11,4)
Dårlig	31 (1,9 %, KI: 1,3-2,8)	51 (3,2 %, KI: 2,4-4,2)
Veldig dårlig	14 (0,9 %, KI: 0,5-1,5)	36 (2,2 %, KI: 1,6-3,1)

Et flertall av både jenter og gutter liker kroppsøvfaget godt eller veldig godt. Det er likevel en høyere andel gutter enn jenter som oppgir at de liker faget veldig godt.

Elevenes svar på hvor godt de liker kroppsøvfaget er også analysert i forhold til trinn. Disse er gjengitt i tabell 21.

Tabell 21: Hvor godt liker du kroppsøvfaget - fordelt på skolenivå (N=3226)

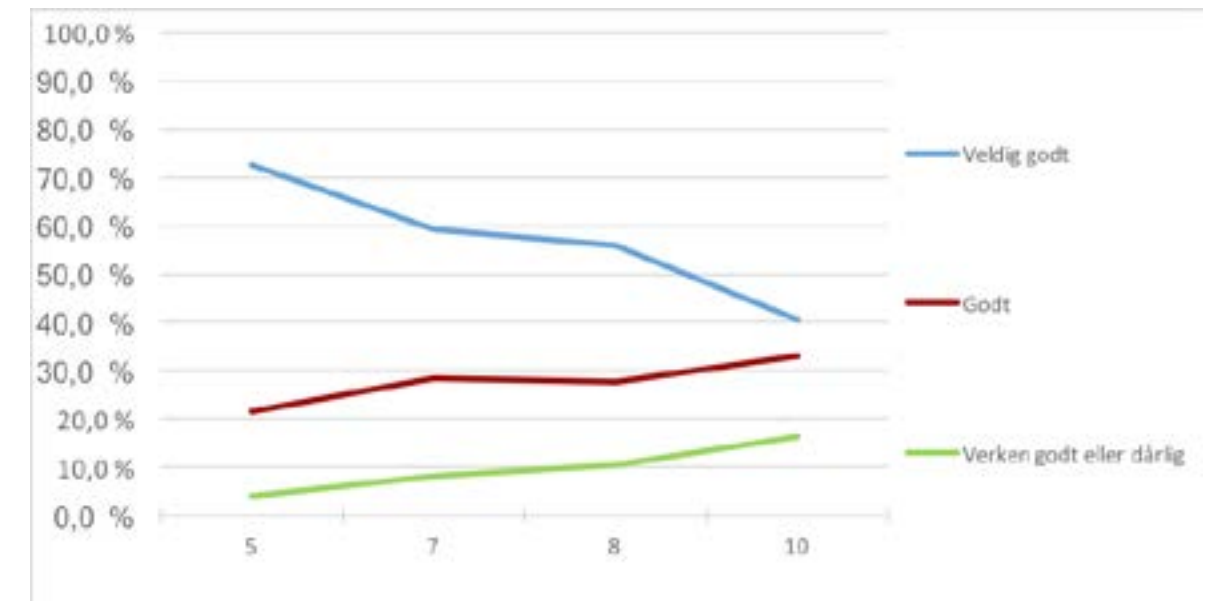
	Barnetrinn (n=1560)	Ungdomstrinn (n=1666)
Veldig godt	1110 (71,2 %, KI: 68,8-73,4)	947 (56,8 %, KI: 54,4-59,2)
Godt	340 (21,8 %, KI: 19,8-23,9)	461 (27,7 %, KI: 25,5-29,9)
Verken godt eller dårlig	74 (4,7 %, KI: 3,8-5,9)	162 (9,7 %, KI: 8,4-11,3)
Dårlig	26 (1,7 %, KI: 1,1-2,5)	56 (3,4 %, KI: 2,6-4,4)
Veldig dårlig	10 (0,6 %, KI: 0,3-1,2)	40 (2,4 %, KI: 1,7-3,3)

Av tabellen ser vi at de fleste elevene på både barnetrinnet og ungdomstrinnet liker kroppsøvfaget godt eller veldig godt. Det er likevel en høyere andel elever på barnetrinnet enn ungdomstrinnet som oppgir at de liker faget veldig godt. Hvordan denne forskjellen fordeler seg på de ulike klassetrinnene blir utdypet nærmere under.

Vi ønsket å se nærmere på hvordan forskjellene mellom kjønn og trinn avdekket over kommer fra når vi legger inn klassetrinn i analysen. Figur 5 og 6 viser fordelingen av jenter og gutter for svaralternativene «veldig godt», «godt» og «verken godt eller dårlig» i forhold til trinn.

Ulikhetene i jentegruppen fordelt på trinn er nærmere beskrevet i figur 5.

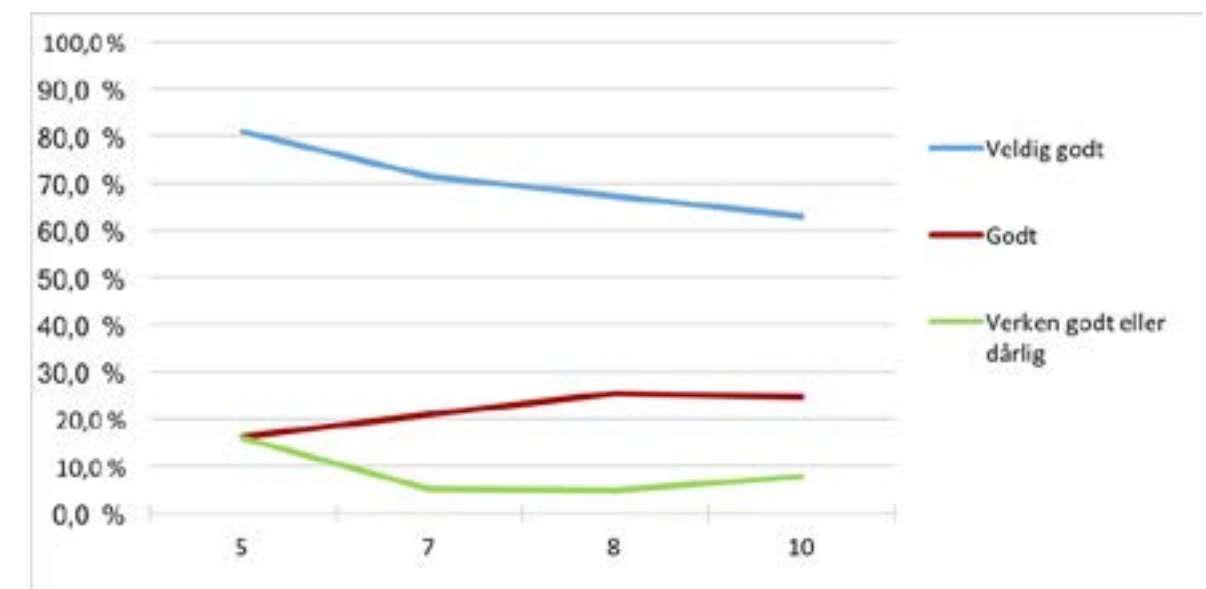
Figur 5: Hvor godt elevene liker kroppsøving. Fordelt på trinn og jenter. Prosent (n=1613)

Figuren viser hvordan andelen jenter som liker kroppsøvfaget veldig godt faller med økende alder. Samtidig er andelen som liker faget godt eller verken godt eller dårlig økende. Det generelle inntrykket er at jentene liker faget mindre godt med økende alder, og at det er en markant endring fra 5. til 7. trinn og fra 8. til 10. trinn. Det er mindre endringer mellom 7. og 8. trinn.

For guttene finner vi en liknende tendens som hos jentene, men her er ikke droppet fra 5. til 10. trinn like tydelig for alternativet «veldig godt»

Figur 6: Hvor godt guttene liker kroppsøving, fordelt på trinn. Prosent (n=1613)

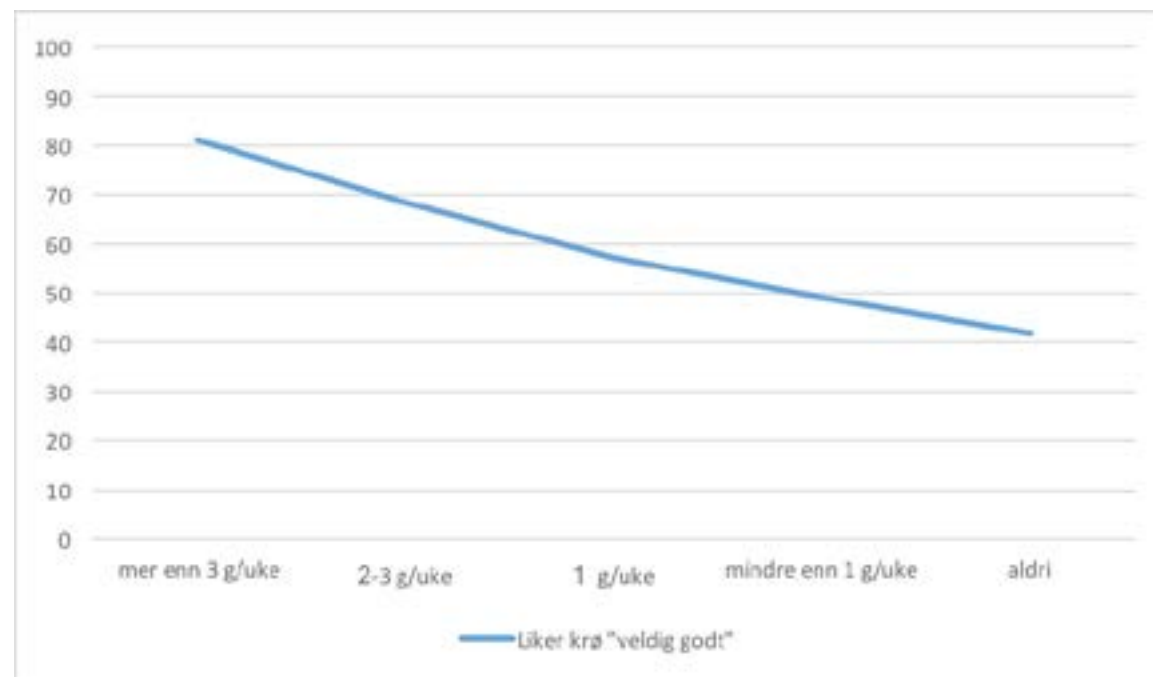
Figuren viser at andelen gutter som liker kroppsøvningsfaget veldig godt er fallende med økende alder. Dette kan ses i sammenheng med at flere gutter oppgir at de liker faget *godt* med økende alder. Samtidig er også andelen gutter som liker faget verken godt eller dårlig noe nedadgående fra 5. til 7. trinn, men relativt stabil fra 7. til 10. trinn. Totalt sett er likevel tendensen at guttene liker faget mindre med økende alder. Flere gutter enn jenter liker faget veldig godt på alle årstrinn. Det er også en jevnere og mindre markant nedgang blant gutter (fra 80,9 % til 63,0 %) enn jenter (72,7 % til 40,4 %) fra 5. til 10. trinn.

Samlet tegner figurene et bilde av at færre elever, både jenter og gutter, liker faget veldig godt med økende alder.

Hvem liker faget best?

Kroppsøvningsfaget er tradisjonelt assosiert med idrettsaktivitet. Det er klare likheter mellom kroppsøving og idrett, men det er også klare forskjeller. Kroppsøving er et obligatorisk fag i skolen som skal bygge på prinsippet om tilpasset opplæring slik det framkommer i Opplæringslovens § 1-3. Kroppsøving skiller seg slik sett ut fra idretten som både er frivillig og konkurransebasert. På bakgrunn av dette, ønsket vi å se nærmere på om det var sammenheng mellom elevens idrettsdeltagelse og opplevelse av kroppsøvningsfaget. Elevene ble derfor bedt om å oppgi hvor ofte de deltok i organisert idrett/trening på fritida, og ble spurt: «Hvor ofte driver du med idrett/trening der voksne er trener (f.eks. fotball, håndball, svømming, turn etc.)?» Vi fant en klar sammenheng mellom hvor ofte elevene deltok i organisert idrett og hvor stor andel som liker kroppsøving «veldig godt». Figuren under viser denne fordelinga.

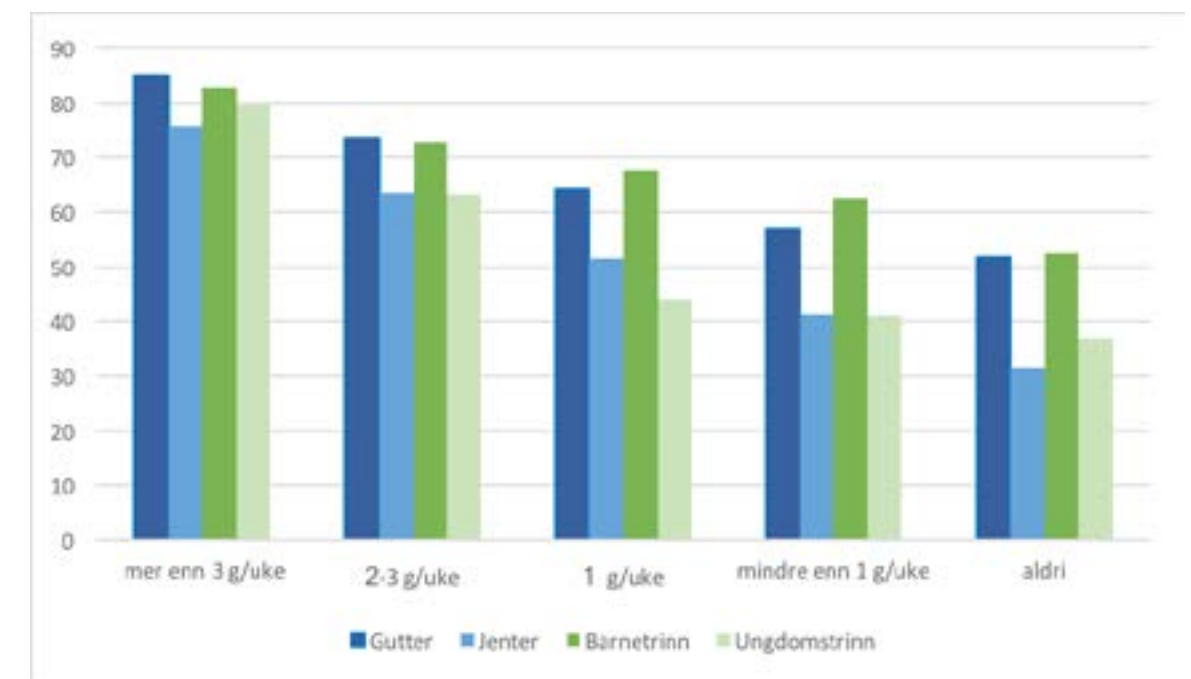
Figur 7: Andel elever som liker kroppsøving «veldig godt» fordelt på aktivitetsnivå N=2057

81,1 prosent av elevene som driver idrett mer enn tre ganger pr uke sier at de liker faget «veldig godt». Det er en entydig trend at andelen som liker faget «veldig godt» synker med graden av involvering i idrett/trening. Kun 41,9 % av gruppen som aldri driver med idrett liker faget «veldig godt». Som vi skrev i metodekapitlet (kap 2.3) har vi for denne enkeltanalysen valgt kjøre bivariat korrelasjonsanalyse. Denne analysen viser en sterk positiv korrelasjon ($r=,293$) mellom graden av involvering i organisert idrett og andelen elever som liker kroppsøving veldig godt.

Når vi fordeler elevgruppa etter kjønn finner vi at det er en større andel gutter enn jenter som liker faget svært godt. Dette gjelder både for de som driver mye og de som driver lite med idrett på fritida, men denne kjønnsforskjellen stiger omvendt proporsjonalt med graden av involvering i organisert idrett. De blå søylene i figuren under viser dette.

Figur 8: Andel elever som liker kroppsøving «veldig godt» innenfor hvert aktivitetsnivå N=2057

Figur 8 viser også at andelen elever, både på barnetrinnet og ungdomstrinnet, som liker faget veldig godt øker med graden av involvering i idrettsaktivitet på fritida. Forskjellene mellom barnetrinn og ungdomstrinn er størst for de som driver med idrett i fritida en gang pr uke eller sjeldnere. Det er flere gutter enn jenter som liker faget veldig godt. Kjønnsforskjellene er minst blant de mest idrettsaktive elevene og størst blant de minst idrettsaktive. Analyser av modellen viser signifikante forskjeller mellom trinn og kjønn.

Når vi ber elevene svare på utsagnet «kroppsøving passer best for dem som driver idrett på fritida» finner vi ingen sammenheng mellom graden av enighet i dette utsagnet og graden av involvering i idrett på fritida.

Alt i alt underbygger disse funnene det vi fant tidligere (figur 5 og 6): Jenter har et større drop i hvor godt de liker faget utover i skoleløpet enn guttene. Det er en tydelig sammenheng mellom involvering i idrett på fritida og hvor godt de liker kroppsøving. Kjønnsforskjellene er også størst for de som er minst involvert i idrett på fritida.

3.4 Hvorfor kroppsøving på skolen?

Elevene ble spurt om deres mening om hvorfor de har kroppsøving på skolen. De skulle her angi hvor enige eller uenige de var i påstander de ble forelagt. Resultatene er presentert i tabell 22.

Tabell 22: Hvorfor har dere gym på skolen? (N=3226)

	Helt enig	Litt enig	Verken enig eller uenig	Litt uenig	Helt uenig
For å ha det gøy	905 (28,1 %, KI: 26,5-29,6)	1400 (43,4 %, KI: 41,7-45,2)	544 (16,9 %, KI: 15,6-18,2)	244 (7,6 %, KI: 6,7-8,5)	133 (4,1 %, KI: 3,5-4,9)
For å lære forskjellige leker	616 (19,1 %, KI: 17,8-20,5)	1144 (35,5 %, KI: 33,8-37,1)	776 (24,1 %, KI: 22,6-25,6)	436 (13,5 %, KI: 12,4-14,8)	254 (7,9 %, KI: 7,0-8,9)
For å lære fair play	1319 (40,9 %, KI: 39,2-42,6)	1145 (35,5 %, KI: 33,8-37,2)	464 (14,4 %, KI: 13,2-15,7)	169 (5,2 %, KI: 4,5-6,1)	129 (4,0 %, KI: 3,4-4,7)
For å lære om kroppen	734 (22,8 %, KI: 21,3-24,2)	1039 (32,2 %, KI: 30,6-33,9)	679 (21,0 %, KI: 19,7-22,5)	440 (13,6 %, KI: 12,5-14,9)	334 (10,4 %, KI: 9,3-11,5)
For å få pause fra andre fag	561 (17,4 %, KI: 16,1-18,8)	784 (24,3 %, KI: 22,8-25,8)	731 (22,7 %, KI: 21,2-24,1)	464 (14,4 %, KI: 13,2-15,6)	686 (21,3 %, KI: 19,9-22,7)
For å lære dans	143 (4,4 %, KI: 3,8-5,2)	564 (17,5 %, KI: 16,2-18,8)	883 (27,4 %, KI: 25,8-29,0)	599 (18,6 %, KI: 17,2-20,0)	1037 (32,1 %, KI: 30,5-33,8)
For å bli god i idrett	1242 (38,5 %, KI: 36,8-40,2)	1361 (42,2 %, KI: 40,5-43,9)	438 (13,6 %, KI: 12,4-14,8)	128 (4,0 %, KI: 3,3-4,7)	57 (1,8 %, KI: 1,4-2,3)
For å komme i bedre form	2051 (63,6 %, KI: 61,9-65,2)	877 (27,2 %, KI: 25,7-28,8)	226 (7,0 %, KI: 6,2-8,0)	51 (1,6 %, KI: 1,2-2,1)	21 (0,7 %, KI: 0,4-1,0)
For å lære å være ute i naturen	402 (12,5 %, KI: 11,4-13,7)	994 (30,8 %, KI: 29,2-32,4)	950 (29,4 %, KI: 27,9-31,1)	468 (14,5 %, KI: 13,3-15,8)	412 (12,8 %, KI: 11,6-14,0)
For å bli glad i å være i aktivitet	1535 (47,6 %, KI: 45,8-49,3)	1163 (36,1 %, KI: 34,4-37,7)	380 (11,8 %, KI: 10,7-13,0)	92 (2,9 %, KI: 2,3-3,5)	56 (1,7 %, KI: 1,3-2,3)
For å lære om trening	1606 (49,8 %, KI: 48,0-51,5)	1176 (36,5 %, KI: 34,8-38,1)	317 (9,8 %, KI: 8,8-10,9)	92 (2,9 %, KI: 2,3-3,5)	35 (1,1 %, KI: 0,8-1,5)
For å ta vare på egen helse	2015 (62,5 %, KI: 60,8-64,1)	912 (28,3 %, KI: 26,7-29,9)	207 (6,4 %, KI: 5,6-7,3)	59 (1,8 %, KI: 1,4-2,4)	33 (1,0 %, KI: 0,7-1,5)
For å lære mange ulike idrettsaktiviteter	1467 (45,5 %, KI: 43,7-47,2)	1221 (37,8 %, KI: 36,2-39,6)	420 (13,0 %, KI: 11,9-14,2)	83 (2,6 %, KI: 2,1-3,2)	35 (1,1 %, KI: 0,8-1,5)

For svarkategorien helt enig, viser tabellen at den høyeste andelen av elever oppgir at de har gym for å komme i bedre form og for å ta vare på egen helse. For svarkategorien helt uenig, finner vi den høyeste andelen for utsagnet at elevene har gym for å lære dans.

Når vi fordeler på kjønn finner vi forskjeller for noen av utsagnene. Det er en høyere andel gutter enn jenter som er helt enige i at de har gym for å få en pause fra andre fag (19,7 % mot 15,1 %). For utsagnet «for å bli god i idrett» er det en høyere andel blant guttene som er helt enige i dette sammenlignet med jentene (41,8 % mot 35,3 %). Videre finner vi at 66,6 % av guttene er helt enige i at de har gym for å komme i bedre form – noe som er en større andel enn blant jentene (60,6 %). For utsagnet «å lære dans», svarer en høyere andel gutter enn jenter (37,4 % mot 26,9 %) at de er helt *uenige* i dette.

Fordelt på trinn finner vi også en del forskjeller i hvordan elevene svarer. For utsagnet «for å ha det gøy», er det en høyere andel på barnetrinnet enn ungdomstrinnet som er helt enige i dette. (32,1 % mot 24,3 %). Samme mønster finner vi for utsagnet knyttet til «for å lære forskjellige leker» (26,7 % mot 12,0 %), «for å bli gode i idrett» (49,9 % mot 27,9 %), «for å komme i bedre form» (71,9 % mot 55,8 %), «for å bli glade i å være i aktivitet» (54,4 % mot 41,2 %), samt utsagnet «for å lære mange ulike idrettsaktiviteter» (49,7 % mot 41,5 %). Flere elever på ungdomstrinnet enn barnetrinnet er enige utsagnet «for å lære om kroppen» (17,9 % på barnetrinnet mot 27,3 % på ungdomstrinnet).

Også når det gjelder svarkategorien «helt uenig» finner vi trinnforskjeller. For utsagnet «å få pause fra andre fag» er det en høyere andel på barnetrinnet enn ungdomstrinnet som er uenige i dette (25,1 % mot 17,7 %). Samme tendens finner vi for «å lære dans» (36,3 % mot 28,2 %) og for «å lære og være ute i naturen» (15,5 % mot 10,2 %). Det er med andre ord elevene på barnetrinnet som er mest uenige i at dans og friluftsliv er viktig læringsaktivitet. Det er også flest elever på ungdomsskolen som framholder kroppsøving som et «pausefag».

For noen av utsagnene er det interessant å sammenstille svar fra elever, lærere og skoleledere. De tre gruppene relativt samstemte. Men for utsagnet «å komme i bedre form» er det uenighet. 63,6 % av elevene at de er helt enige i dette, mens tilsvarende tall for lærere er 74,8 % og for skoleledere 89,1 %.

For utsagnet «for å lære dans» svarer 4,4 % av elevene at de er helt enige i dette. Tilsvarende tall i lærerundersøkelsen er 18,7 %, mens 21,7 % av skolelederne er helt enige i utsagnet. For utsagnet «for å lære fair play» er fordelinga slik; 40,9 % av elevene at de er helt enige i dette. Tilsvarende tall for lærere er 75,5 %. For utsagnet «å ha det gøy», oppga 28,1 % av elevene at de er helt enige i dette, mens 64,0 % av lærerne svarte det samme. Samlet sett viser dette at det for noen utsagn er ulike oppfatninger mellom elever og lærere når det gjelder hvorfor de har gym på skolen.

3.5 Innhold i kroppsøvingstimen

I undersøkelsen ble elevene spurt om innholdet i kroppsøvingstimene, både hva de opplever å møte og hva de ville hatt dersom hvis de selv fikk bestemme.

Hvilket innhold møter elevene i kroppsøvingstimene?

Elevene ble spurt om hvor ofte de hadde ulike aktiviteter i kroppsøvingstimene. Aktivitetene er valgt ut fra en analyse av formålet, hovedområdene og kompetansemålene i gjeldende læreplan i kroppsøving etter 7. og 10. trinn (Udir, 2015a). Tabell 23 viser hvordan svarene fordeler seg.

Tabell 23: Hvor ofte har dere disse aktivitetene? (N=3226)

	Veldig ofte	Ofte	Av og til	Sjelden	Aldri
Ballspill ³	739 (22,9 %, Kl: 21,5-24,4)	1387 (43,0 %, Kl: 41,3-44,6)	952 (29,5 %, Kl: 28,0-31,0)	137 (4,2 %, Kl: 3,6-5,0)	11 (0,3 %, Kl: 0,2-0,6)
Dans	22 (0,7 %, Kl: 0,4-1,0)	82 (2,5 %, Kl: 2,0-3,1)	652 (20,2 %, Kl: 18,8-21,6)	1735 (53,8 %, Kl: 52,1-55,5)	735 (22,8 %, Kl: 21,3-24,3)
Lek	342 (10,6 %, Kl: 9,5-11,6)	802 (24,9 %, Kl: 23,5-26,3)	1291 (40,0 %, Kl: 38,4-41,8)	624 (19,3 %, Kl: 18,1-20,6)	167 (5,2 %, Kl: 4,4-6,0)
Vinteraktiviteter ⁴	88 (2,7 %, Kl: 2,2-3,3)	220 (6,8 %, Kl: 5,9-7,7)	678 (21,0 %, Kl: 19,6-22,3)	1322 (41,0 %, Kl: 39,2-42,7)	918 (28,5 %, Kl: 26,9-30,1)
Moderne aktiviteter ⁵	35 (1,1 %, Kl: 0,7-1,5)	59 (1,8 %, Kl: 1,8-3,3)	285 (8,8 %, Kl: 7,8-9,8)	746 (23,1 %, Kl: 21,7-24,6)	2101 (65,1 %, Kl: 63,5-66,8)
Grunntrening ⁶	582 (18,0 %, Kl: 16,6-19,3)	1366 (42,3 %, Kl: 40,6-44,1)	993 (30,8 %, Kl: 29,3-32,4)	217 (6,7 %, Kl: 5,9-7,6)	68 (2,1 %, Kl: 1,6-2,7)
Aktiviteter i naturen/friluftsliv ⁷	52 (1,6 %, Kl: 1,2-2,0)	256 (7,9 %, Kl: 7,0-9,0)	1023 (31,7 %, Kl: 30,1-33,3)	1393 (43,2 %, Kl: 41,5-44,9)	502 (15,6 %, Kl: 14,3-16,8)
Friidrett ⁸	44 (1,4 %, Kl: 1,0-1,8)	278 (8,6 %, Kl: 7,7-9,7)	1093 (33,9 %, Kl: 32,2-35,5)	1290 (40,0 %, Kl: 38,3-41,7)	521 (16,2 %, Kl: 14,8-17,5)
Svømming	224 (6,9 %, Kl: 6,1-7,8)	578 (17,9 %, Kl: 16,6-19,2)	472 (14,6 %, Kl: 13,5-15,8)	281 (8,7 %, Kl: 7,8-9,7)	1671 (51,8 %, Kl: 49,9-53,6)

Tabellen viser at de fleste oppgir å ha aktivitetene ballspill og grunntrening veldig ofte, etterfulgt av lek, mens moderne aktiviteter og dans og synes å være mer eller mindre fraværende i undervisningen. Dette kan gi indikasjoner på at elevene ikke møter hele bredden av aktivitetsinnholdet i faget slik det fremkommer i læreplanen.

³ Med ballspill i undersøkelsen menes balleker, fotball, innebandy, håndball, basketball, volleyball og badminton/tennis.

⁴ Med «vinteraktiviteter» menes i denne sammenhengen ski, skøyter, slalåm/telemark, snowboard og aking.

⁵ Med «moderne aktiviteter» menes i denne sammenhengen skateboard/longboard, rulleskøyter, klatring, yoga, parkour.

⁶ Med «grunntrening» menes det i denne sammenhengen styrketrening, stasjonstrening/sirkeltrening, jogging.

⁷ Med «aktiviteter i naturen/friluftsliv» menes i denne sammenhengen sykling, tur utenfor skolen, orientering med kart).

⁸ I spørreskjema ble dette eksemplifisert med 60 meter, lengdehopp, høydehopp og kast.

Ser vi nærmere på aktiviteten ballspill finner vi at 65,9 % av elevene oppgir å ha ballspill «veldig ofte» eller «ofte». Fordelt på trinn finner vi at en høyere andel elever på barnetrinnet (26,0 %) enn på ungdomstrinnet (20,0 %) oppgir at de har ballspill veldig ofte. En høyere andel jenter enn gutter rapporterer at de har ballspill veldig ofte (27,0 % mot 18,8 %). Vi finner også en høyere andel elever med mannlig enn kvinnelig lærer som oppgir at de har ballspill veldig ofte eller ofte (68,6 % mot 56,9 %). Analysert på trinn finner vi at elever på barnetrinnet med mannlig lærer oppgir å ha ballspill oftere enn elever som har kvinnelig lærer (70,3 % mot 60,8 %). Slike forskjeller finner vi ikke på ungdomstrinnet.

Når det gjelder grunntrening oppgir 60,3 % av elevene å møte dette «veldig ofte» eller «ofte» i sin kroppsøvingundervisning. Når vi analyserer på trinn finner vi en høyere andel elever på ungdomstrinnet (20,1 %) enn barnetrinnet (15,8 %) som oppgir at de har grunntrening veldig ofte. En høyere andel jenter oppgir at de har grunntrening veldig ofte sammenlignet med guttene (21,7 %, mot 14,4 %). Samlet sett kan dette gi indikasjoner på at det er jentene på ungdomstrinnet som opplever å ha grunntrening mest. Lærers kjønn har ikke sammenheng med hvor ofte elevene oppgir at de har grunntrening.

Når elevene blir bedt om å angi hvor ofte de har moderne aktiviteter, svarer 65,1 % at de aldri har dette. Fordelt på trinn finner vi en høyere andel elever på ungdomstrinnet enn barnetrinnet (72,7 % mot 57,1 %) som aldri møter moderne aktiviteter i sin kroppsøvingundervisning. Fordelt på kjønn er det en høyere andel jenter enn gutter (68,7 % mot 61,6 %) som aldri opplever å ha moderne aktiviteter. Lærers kjønn ser ikke ut til å ha betydning for hvor ofte elevene opplever å ha moderne aktiviteter.

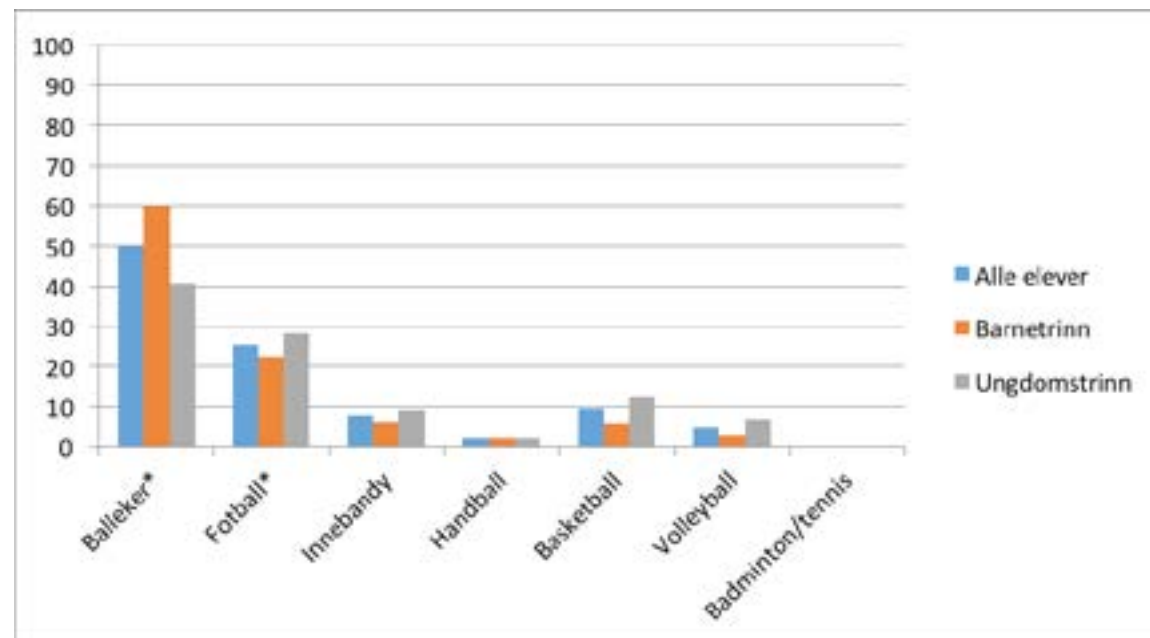
En høy andel av elevene i undersøkelsen oppgir at de aldri har dans i kroppsøving (22,8 %). I tillegg svarer over halvparten (53,8 %) at de sjelden har dans. Fordelt på trinn finner vi en høyere andel elever på barnetrinnet enn ungdomstrinnet (31,7 % mot 14,4 %) som oppgir at de aldri har dans. Her finner vi ingen kjønnsforskjeller. Elever på barnetrinnet med mannlig lærer oppgir i større grad å aldri ha dans sammenlignet med elever som har kvinnelig lærer (39,0 % mot 23,3 %). Vi finner ingen lignende tendens for ungdomstrinnet.

I de videre analysene vil vi fokusere på ballspill og grunntrening som er de to aktivitetene elevene oppgir at de møter oftest.

Ballspill

På spørsmålene om hvor ofte elevene opplever at de har de ulike aktivitetene, fikk de som valgte svarkategorien «veldig ofte» eller «ofte» mer konkrete spørsmål om type aktivitet de hadde oftest. Figur 9 viser svarfordelingen for de ulike ballspillaktivitetene elevene opplever at de møter veldig ofte og ofte. Resultatene er fremstilt for elevgruppen samlet og fordelt på trinn.

Figur 9: Fordeling av elever i forhold til opplevd type ballspill - veldig ofte og ofte (n=2126)

*Signifikant forskjell mellom trinn.

Figuren viser at den høyeste andelen oppgir at de har balleker oftest (49,9 %), etterfulgt av fotball (25,5 %). Fordelt på trinn finner vi at en høyere andel elever på barnetrinnet enn ungdomstrinnet oppgir at de har balleker oftest (59,7 % mot 40,7 %). For ballspillet fotball, finner vi motsatt tendens. Her er det en høyere andel elever på ungdomstrinnet (28,2 %) enn barnetrinnet (22,7 %). De andre ballaktivitetene forekommer sjeldnere og vi finner ingen forskjeller fordelt på trinn.

Vi finner ingen forskjeller mellom gutter og jenter for noen av ballaktivitetene. Fra elevdataene finner vi heller ingen indikasjoner på at lærerens kjønn har sammenheng med hvor ofte elevene opplever å ha ball-lek eller fotball. Både elever med mannlig og kvinnelig lærer opplever å ha balleker oftere enn fotball.

Når lærerne blir spurt, oppgir 56,1 % at de har balleker «svært ofte» eller «ofte». Videre rapporterer 19,5 % av lærerne at de har fotball svært ofte eller ofte. Fotball skiller seg likevel ikke fra ballspillene basketball og innebandy. Lærerne oppgir derimot at de underviser sjeldnere i håndball, volleyball og tennis/badminton enn balleker og fotball.

89,1 % av skolelederne svarer at de opplever at eleven har ballspill «svært ofte» eller «ofte» i kroppsøvingundervisningen ved deres skole.

Grunntrening

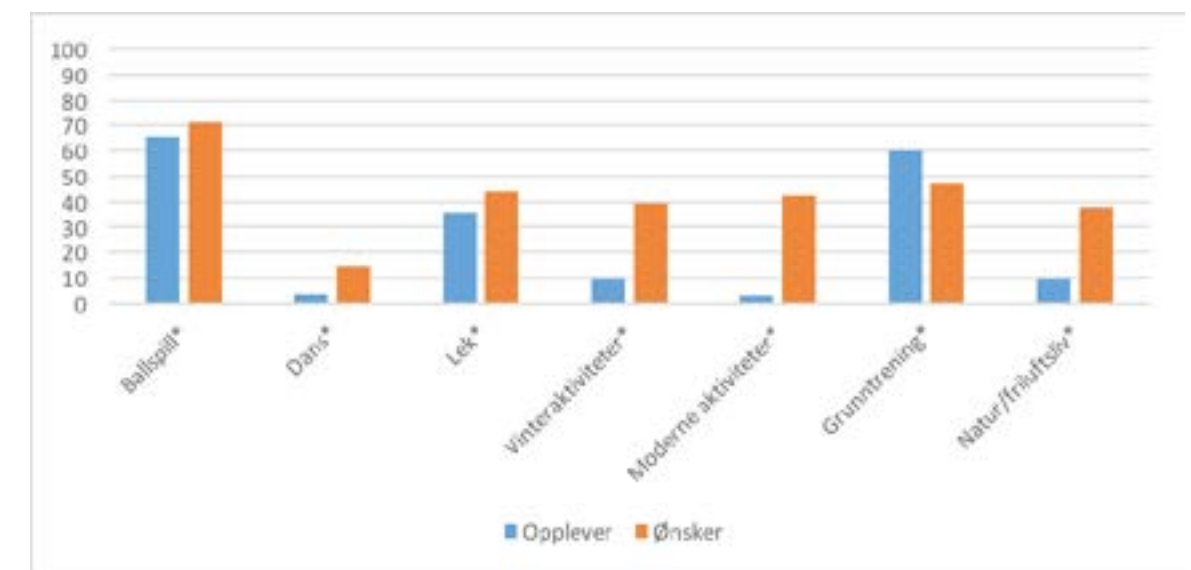
Av elevene som oppgir at de har grunntrening veldig ofte eller ofte (n=1948), rapporterer den høyeste andelen (47,6 %) at de har styrketrening oftest, etterfulgt av stasjonstrening/sirkeltrening (28,3 %) og jogging (24,1 %). Når vi analyserer fordelt på kjønn og trinn finner vi ingen forskjeller. Om elevene har mannlig eller kvinnelig kroppsøvingslærer har heller ingen sammenheng med hvilken grunntreningsform de har oftest.

Tall fra lærerundersøkelsen viser at 51,8 % av lærerne oppgir at de har sirkeltrening/stasjonstrening svært ofte eller ofte. Tilsvarende tall for styrketrening er 40,3 %, og for jogging 34,5 %. Tall i lærerundersøkelsen viser dermed en litt annen tendens enn det elevene rapporterer. Blant skolelederne er det 78,3 % som opplever at elevene ved deres skole har grunntrening veldig ofte eller ofte.

Hvilket innhold ønsker elevene i kroppsøvingstimene?

Elevene ble også bedt om å oppgi hvor ofte de ønsker å ha de ulike aktivitetene. Figur 10 sammenstiller elvenes ønske om aktivitet med hvor ofte de opplever å ha aktivitetene.

Figur 10: Hvor ofte ønsker elevene ulike aktiviteter og hvor ofte opplever de å ha aktivitetene - veldig ofte og ofte (N=3226)

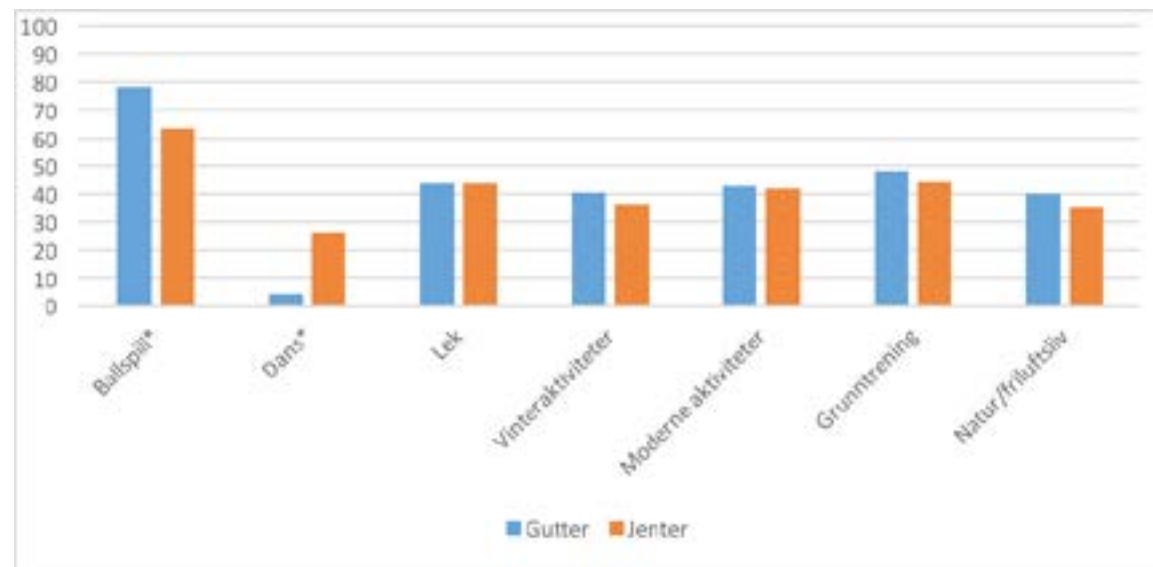
*Signifikant forskjell mellom opplevd og ønsket innhold.

Figuren viser hvilke aktiviteter elevene oppgir at de møter og hvilke de ønsker «veldig ofte» og «ofte». Som tidligere nevnt er det ballspill og grunntrening elevene møter mest. Figur 10 viser at elevene selv ønsker en større bredde i aktivitetensinnholdet enn det de opplever å få. Unntaket

her er grunntrening. Dans er imidlertid en aktiviteten kun 14,8 % ønsker oftere inn i undervisningen. Det største spriket mellom opplevd innhold og ønsket innhold finner vi for moderne aktiviteter (2,9 % mot 42,4 %).

Når vi ser på hva elevene ønsker av aktiviteter fordelt på kjønn, finner vi følgende for svarkategoriene «veldig ofte» og «ofte»:

Figur 11: Hvilke aktiviteter elevene ønsker «veldig ofte» eller «ofte» fordelt på kjønn (N=3226)

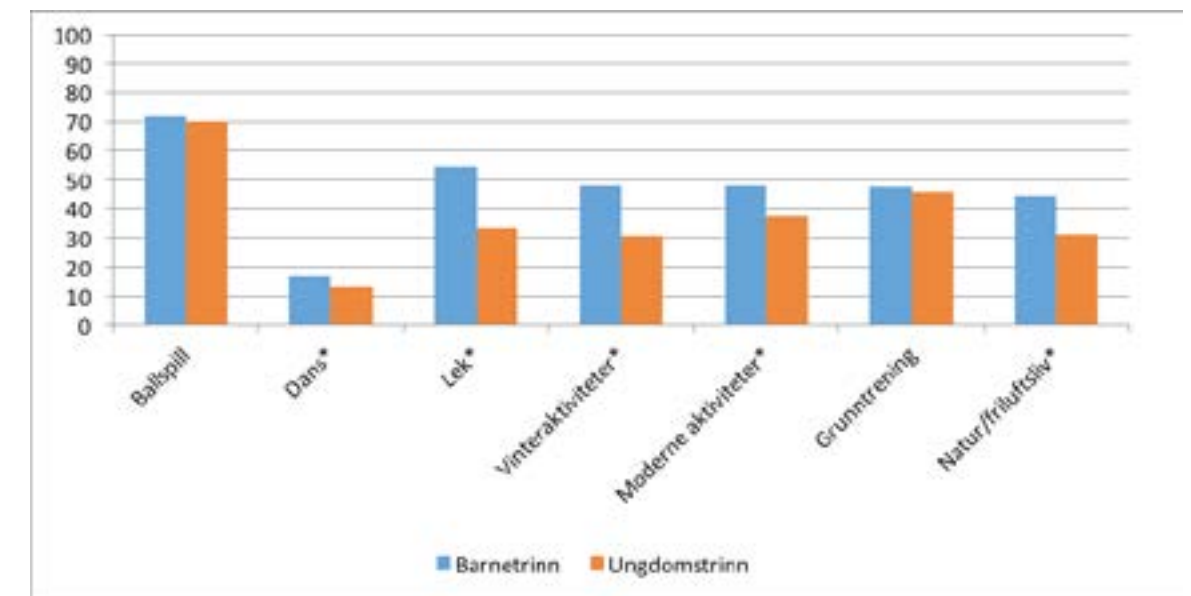

*Signifikant forskjell mellom gutter og jenter.

På generell basis viser figuren at jenter og gutter har samme ønsker når det gjelder aktivitetsmangfold i undervisningen. Likevel finner vi flere gutter enn jenter som ønsker ballspill (78,3 % mot 63,7 %). For dans finner vi motsatt tendens. Jenter ønsker dette mer enn guttene (26,5 % mot 4,1 %).

Når vi ser på hva elevene ønsker av aktiviteter fordelt på trinn, finner vi følgende for svarkategoriene «veldig ofte» og «ofte»:

Figur 12: Hvilke aktiviteter elevene ønsker «veldig ofte» eller «ofte» fordelt på trinn (N=3226)

*Signifikant forskjell mellom barnetrinn og ungdomstrinn.

Figuren viser at en høyere andel av elevene på barnetrinnet ønsker mange av aktivitetene oftere enn elevene på ungdomstrinnet. En høyere andel elever på barnetrinnet ønsker dans oftere enn elever på ungdomstrinnet (16,7 % mot 13,1 %). Den samme trenden finner vi for lek (54,8 % mot 33,4 %), vinteraktiviteter (48,0 % mot 31,0 %), moderne aktiviteter (47,8 % mot 37,3 %) og natur/friluftsliv (44,3 % mot 31,3 %).

Som vist i figur 10 er det dans og moderne aktiviteter elevene oppgir å møte minst av i undervisningen. Vi har derfor valgt å gå nærmere inn på hva elevene ønsker knyttet til disse to aktivitetene.

Dans

Figur 12 viser at kun 3,2 % av elevene svarer at de har dans «veldig ofte» eller «ofte». Disse fikk mer konkrete spørsmål om hvilke danseaktivitet de hadde oftest. Svaralternativene var aerobic (trening til musikk i sal), sangleker, folkedans/pardans og break dans/hiphop/freestyle/streetdance. Av disse er det folkedans og aerobic de oppgir å møte oftest. Mens break dans/hiphop/freestyle/streetdance er nesten fraværende.

Når elevene ble spurt om hvor ofte de vil ha dans, svarer 32,6 % «aldri» og 25,2 % «sjelden». 51,7 % av guttene oppgir at de aldri ville hatt dans hvis de fikk bestemme, mot 13,6 % av jentene. Fordelt på trinn finner vi ingen forskjeller. Elevene som svarte «veldig ofte» eller «ofte» på hvor ofte de ville hatt dans hvis de selv fikk bestemme, ble også bedt om å angi hvilken danseaktivitet de ville hatt oftest (n=478). Av disse er 86,0 % jenter og 14,0 % gutter. 57,3 % av de som ønsker dans oppgir at de ville hatt breakdance/hiphop/freestyle/streetdance oftest. Her finner vi ingen forskjeller mellom kjønn eller trinn. Oppsummert avdekker funnene at elevene møter minst av det de ønsker mest.

Sammenholdes funn fra lærerundersøkelsen, viser disse at 73,0 % av lærerne oppgir at de sjelden eller aldri har de nevnte danseaktivitetene. Blant lederne er det 23,9 % som oppgir at de sjelden eller aldri opplever at elevene ved sin skole har danseaktiviteter.

Moderne aktiviteter

Figur 12 viser at 2,9 % av elevene oppgir at de har moderne aktiviteter veldig ofte eller ofte. Vi finner ingen tydelig tendens for denne gruppen i forhold hvilke moderne aktiviteter de har oftest (klatring, yoga, parkour, skateboard/longboard, rulleskøyter). Vi finner heller ingen kjønns- eller trinnforskjeller.

Når vi spør alle elevene hvor ofte de ville hatt moderne aktiviteter hvis de selv fikk bestemme, finner vi den høyeste andelen i svarkategorien «av og til» (34,6 %) etterfulgt av «ofte» (26,5 %). Når vi fordeler på trinn finner vi en høyere andel elever på barnetrinnet enn på ungdomstrinnet som ville hatt moderne aktiviteter veldig ofte (20,4 % mot 11,6 %). Når vi fordeler dette på kjønn, finner vi ingen tydelige tendenser. Men hvis elevenes ønsker sammenholdes med deres opplevelser (figur 12), indikerer resultatene at elevene ønsker mer moderne aktiviteter enn de opplever å få.

Elevene som svarte «veldig ofte» eller «ofte» på hvor ofte de ville hatt moderne aktiviteter hvis de selv fikk bestemme, ble bedt om å angi hvilken moderne aktivitet de ville hatt oftest (n=1368). 38,4 % av disse elevene ville hatt parkour oftest. Nest høyest andel finner vi for aktiviteten klatring (28,4 %). Fordelt på kjønn finner vi en høyere andel gutter enn jenter for aktiviteten parkour (63,8 % mot 12,5 %). Motsatt tendens finner vi for aktiviteten klatring der en høyere andel jenter enn gutter ville hatt dette oftest (41,6 % mot 15,5 %). Analyserer vi på trinn finner vi en høyere andel elever på barnetrinnet (42,2 %) enn ungdomstrinnet (33,8 %) som oppgir at de ville hatt «parkour» oftest. For aktiviteten klatring finner vi ingen forskjeller mellom trinn.

Av lærerundersøkelsen går det fram at 90,6 % av lærerne sier at de sjelden eller aldri har parkour og 87,7 % at de sjelden eller aldri har klatring. Blant skolelederne er det 76,1 % som oppgir at de sjelden eller aldri opplever at elevene ved sin skole har moderne aktiviteter. Samlet sett kan det se ut som om lærerne og skolelederne bekrefter elevenes opplevelser.

3.6 Svømming

I undersøkelsen fikk elevene spørsmål knyttet til deres opplevde svømmekompetanse i forhold til delkomponentene i det nye kompetansemålet for svømming etter 4. trinn slik det er utformet i læreplanen (Udir, 2015a)⁹. Tabell 24 viser svarfordelingen.

⁹ Det er viktig å påpeke at de elevene som er med i denne undersøkelsen ikke har fått svømmeopplæring under gjeldene læreplan. Det er likevel interessant å se at mange elever fra 5.–10. trinn ikke vil oppfylle dagens krav om svømmekompetanse på 4. trinn (Udir, 2015a)

Tabell 24: Elevenes svarfordeling for utsagn om svømming (N=3226)

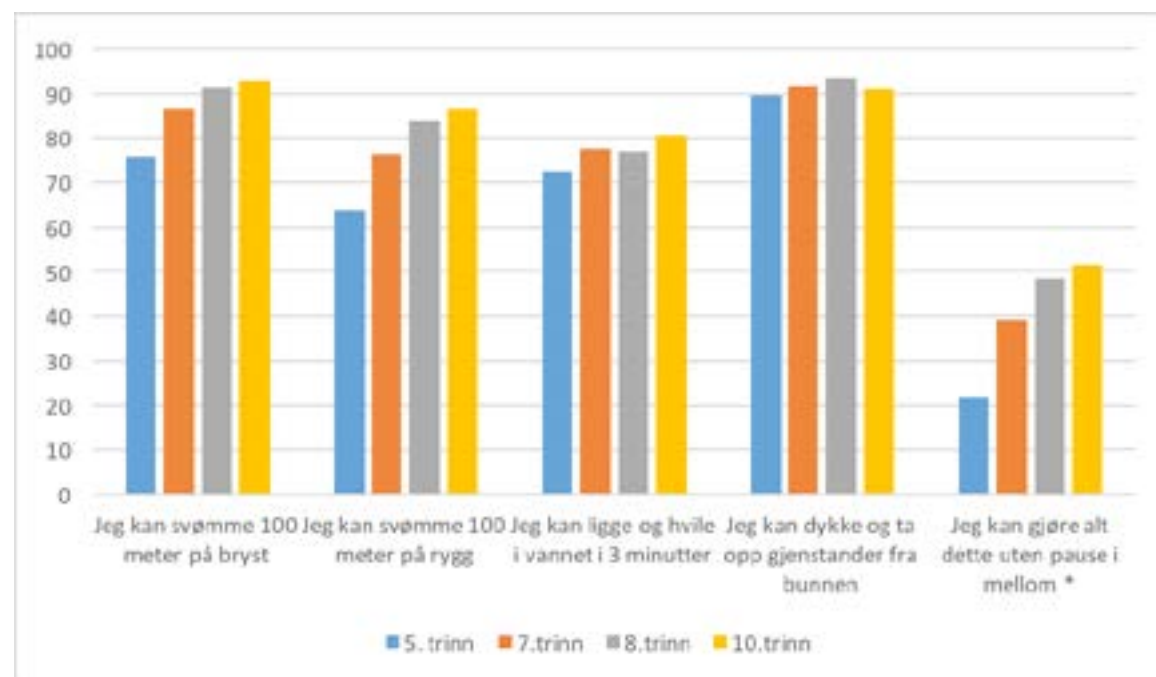
	Ja	Nei
Jeg kan svømme 100 meter på bryst	2802 (86,9 %, KI: 85,6-88,0)	424 (13,1 %, KI: 12,0-14,4)
Jeg kan svømme 100 meter på rygg	2511 (77,8 %, KI: 76,4-79,3)	715 (22,2 %, KI: 20,7-23,6)
Jeg kan ligge og hvile i vannet i 3 minutter	2483 (77,0 %, KI: 75,5-78,4)	743 (23,0 %, KI: 21,6-24,5)
Jeg kan dykke og ta opp gjenstander fra bunnen	2952 (91,5 %, KI: 90,5-92,4)	274 (8,5 %, KI: 7,6-9,5)

Det er flest elever som svarer at de kan dykke og ta opp gjenstander fra bunnen, mens det er færrest som svarer «nei» på å kunne svømme 100 meter på rygg samt å ligge og hvile i vannet i 3 minutter. De elevene som svarte ja for alle de fire påstandene om svømming (n=1968), fikk et ekstra spørsmål som beskriver hvorvidt de kunne utføre de fire delene sammenhengende.

Av de 1968 elevene som fikk dette spørsmålet, svarte 1306 bekræftende på at de kunne gjennomføre alle delkomponentene etter hverandre uten pause i mellom. Dette betyr at i vår undersøkelse rapporterer 40,5 % av elevene at de er svømmedyktige ut i fra definisjonen som brukes i læreplanen for kroppsøving. Elevdatabene kan sammenholdes med data fra lærerundersøkelsen. Her oppgir 57,6 % av lærerne at de i «liten» eller «svært liten grad» opplever at det er mulig å realisere intensjonene om svømmedyktighet i læreplanen.

Figuren under viser svarfordelingen på svømmespørsmålene for elevene fordelt på trinn.

Figur 13: Svarfordeling for delkomponentene i definisjon på svømmedyktighet (N=3226)

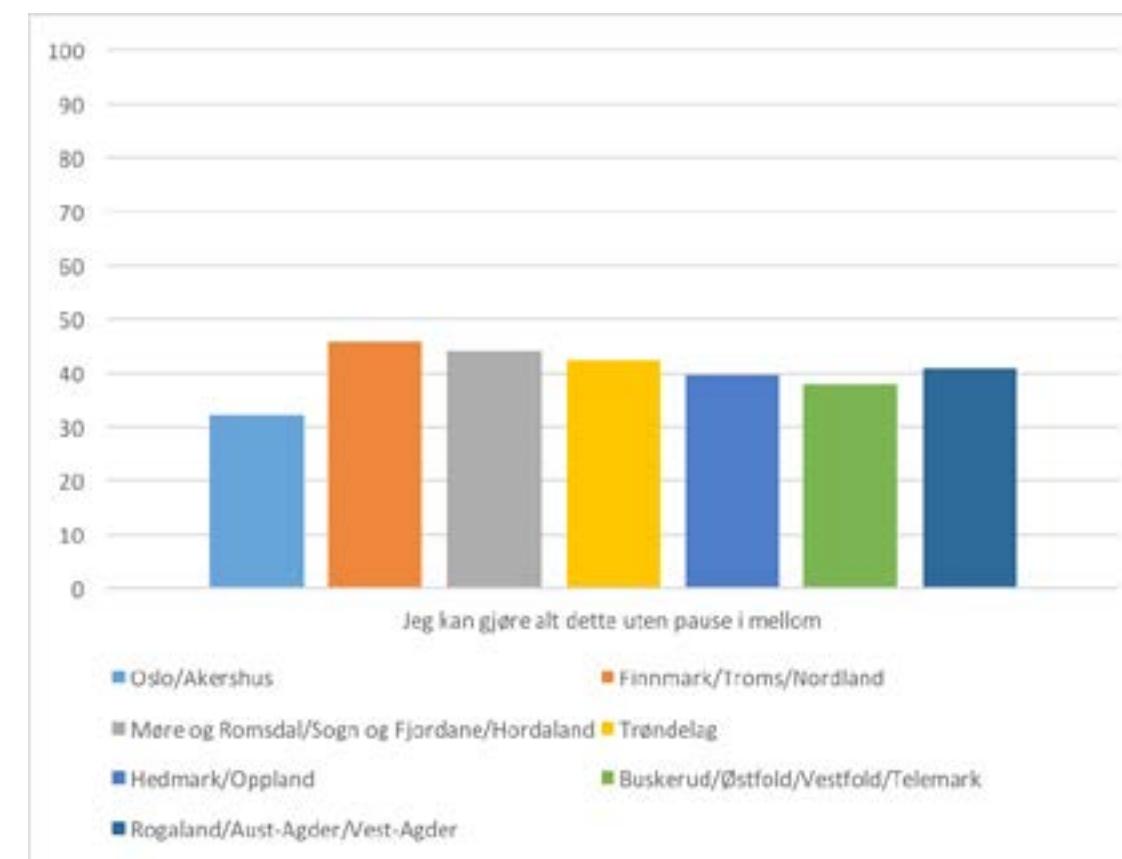
*Kun de som svarte ja på de fire første påstandene fikk anledning til å svare på denne påstanden (n=1968).

Figuren viser en gjennomgående tendens om at svømmeferdighetene blir bedre med økende alder. Likevel viser figuren at kun 51,5 % av elevene som mestrer alle de fire delkomponentene på 10. trinn klarer å gjøre dette uten pause i mellom. Med andre ord, mestrer de ikke det som er et kompetansemål som skal være nådd i løpet av 4. trinn. Totalt forteller våre funn at mange elever har problemer med å mestre både de fire delkomponentene, men også å gjøre disse sammenhengende.

Når vi analyserer elevdataene fordelt på kjønn, finner vi ingen forskjeller.

Elevenes svar på utsagnet om å kunne utføre svømmeferdighetene uten pause er også analysert i forhold til hvilken region elevene bor i. Figur 14 viser hvordan elevenes svar fordeler seg.

Figur 14: Svømmedyktighet fordelt på regioner (prosent) for svarkategorien «jeg kan gjøre alt dette uten pause i mellom» (n=1968)

Figuren viser at Oslo er den regionen hvor lavest andel (32,1 %) av elevene rapporterer at de er svømmedyktige i henhold til definisjonen på svømmedyktighet i dagens læreplan (Udir, 2015a). Denne andelen er også lavere enn landsgjennomsnittet (40,5 %). Oslo/Akershus er den eneste regionen som skiller seg signifikant fra landsgjennomsnittet.

1671 av alle elevene i undersøkelsen (51,8 %) oppgir at de aldri har hatt svømming dette skoleåret¹⁰. Fordelt på trinn er det flere elever på ungdomstrinnet (54,7 %) enn på barnetrinnet (48,7 %) som oppgir at de ikke har hatt svømming dette året.

Når vi spør elevene hvor ofte de ville hatt svømming hvis de selv fikk bestemme finner vi at 72,7 % av elevene vil ha svømming av og til eller ofte.

Når vi analyserer elevenes fordeling i de ulike svarkategoriene i forhold til trinn, finner vi en høyere andel elever på barnetrinnet enn på ungdomstrinnet som svarer at de ville hatt svømming «veldig ofte» hvis de selv fikk bestemme (32,8 % mot 12,2 %). Vi finner ingen slike forskjeller

¹⁰ Undersøkelsen kan ha blitt gjort på før elevene hadde sin svømmeundervisning samme skoleår. Dette kan ha påvirket elevenes svar.

i forhold til kjønn. Når vi spør lærerne om hvor ofte de har svømming, sier 33,1 % at de har svømming svært ofte eller ofte. 25,2 % oppgir at de har svømming av og til, mens 41,7 % har svømming sjelden eller aldri.

3.7 Undervisningspraksis og læring

I undersøkelsen ble elevene spurt om det vi her karakteriserer som undervisningspraksis og læring; nærmere bestemt hvem som bestemmer innholdet i timen, undervisningsmetoder, bruk av grunnleggende ferdigheter, læring, vurdering samt svømming.

Hvem bestemmer innholdet i kroppsøvingstimen?

Tabell 25 viser svarfordelingen blant elevene for utsagn knyttet til utsagn knyttet til opplevelse av hvem som bestemmer innholdet i kroppsøvingstimen.

Tabell 25: Utsagn om hvem som bestemmer hva elevene skal gjøre i gymtimen? (N=3226)

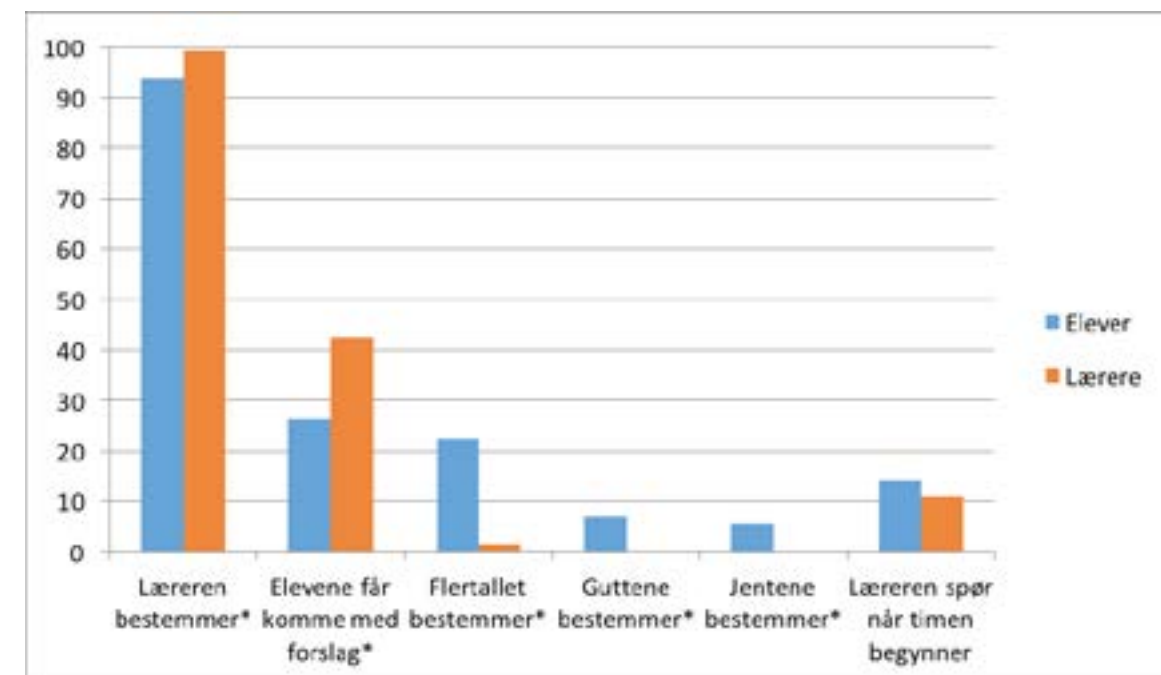
	Veldig ofte	Ofte	Av og til	Sjelden	Aldri
Læreren bestemmer hva vi skal gjøre i gymtimen	1972 (61,1 %, KI: 59,4-62,8)	1048 (32,5 %, KI: 30,9-34,1)	183 (5,7 %, KI: 4,9-6,5)	14 (0,4 %, KI: 0,2-0,7)	9 (0,3 %, KI: 0,1-0,5)
Jeg får komme med forslag til hva vi skal gjøre i gymtimen	252 (7,8 %, KI: 6,9-8,8)	602 (18,7 %, KI: 17,3-20,1)	1061 (32,9 %, KI: 31,3-34,5)	801 (24,8 %, KI: 23,3-26,4)	510 (15,8 %, KI: 14,6-17,1)
Flertallet i klassen bestemmer hva vi skal gjøre i gymtimen	262 (8,1 %, KI: 7,2-9,1)	459 (14,2 %, KI: 13,1-15,5)	947 (29,4 %, KI: 27,8-31,0)	870 (27,0 %, KI: 25,4-28,5)	688 (21,3 %, KI: 19,9-22,8)
Guttene i klassen bestemmer hva vi skal gjøre i gymtimen	79 (2,4 %, KI: 2,0-3,1)	148 (4,6 %, KI: 3,9-5,4)	586 (18,2 %, KI: 16,9-19,5)	911 (28,2 %, KI: 26,7-29,8)	1502 (46,6 %, KI: 44,8-48,3)
Jentene i klassen bestemmer hva vi skal gjøre i gymtimen	55 (1,7 %, KI: 1,3-2,2)	123 (3,8 %, KI: 3,2-4,5)	560 (17,4 %, KI: 16,1-18,7)	976 (30,3 %, KI: 28,7-31,9)	1512 (46,9 %, KI: 45,1-48,6)
Læreren spør oss hva vi har lyst til å gjøre når timen begynner	139 (4,3 %, KI: 6,4-5,1)	316 (9,8 %, KI: 8,8-10,9)	835 (25,9 %, KI: 24,4-27,4)	984 (30,5 %, KI: 28,9-32,1)	952 (29,5 %, KI: 27,9-31,1)

Tabell 25 viser elevenes oppfatning av hvem som bestemmer hva som skal skje i kroppsøvingstimen. Tallene viser at det som en hovedregel er læreren som bestemmer innholdet i kroppsøvingstimen. 93,6 % av elevene oppgir at læreren «veldig ofte» og «ofte» bestemmer hva de skal gjøre i timene. For påstanden «læreren spør oss hva vi har lyst til å gjøre når timen begynner», svarer 60,0 % at læreren sjelden eller aldri gjør dette. Videre viser tabellen at 40,6 % av elevene «sjelden» eller «aldri» opplever å få komme med forslag til hva de skal gjøre i gymtimen, mens 48,3 % av elevene svarer at flertallet i klassen «sjelden» eller «aldri» bestemmer innholdet i undervisningen. Fordelt på kjønn finner vi ingen forskjeller.

Fordelt på trinn finner vi noen forskjeller. En høyere andel på barnetrinnet enn ungdomstrinnet oppgir at de «veldig ofte» får komme med forslag til hva de skal gjøre i gymtimen (9,6 % mot 6,1 %). Samme tendens finner vi for påstanden «flertallet i klassen bestemmer hva vi skal gjøre i gymtimen» (10,6 % mot 5,8 %). For påstanden «læreren spør oss hva vi har lyst til å gjøre når timen begynner» har vi valgt å slå sammen svarkategoriene «veldig ofte» og «ofte», og finner at en høyere andel på barnetrinnet enn ungdomstrinnet rapporterer å bli spurt om hva de har lyst til å gjøre når timen starter (18,4 % mot 10,1 %).

Figur 15 sammenligner svar fra elevene og lærerne for utsagn knyttet til hvem som bestemmer innholdet i kroppsøvingstimen for svaralternativene «veldig ofte» og «ofte».

Figur 15: Hvem bestemmer hva som skal gjøres og svaralternativene «veldig ofte» og «ofte» (prosent)

*Signifikant forskjell mellom andel lærere og andel elever.

Av figuren ser vi at samme tendens hos elever og læreres opplevelse av hvem som bestemmer innholdet i undervisningen, selv om det er forskjeller i hvor hyppig de mener de ulike alternativene forekommer. Figuren viser at det overordnede inntrykket er at læreren bestemmer innholdet i gymtimen (elever 93,6 % og lærere 99,3 %). Dette bekreftes av skolelederne der 93,5 % svarer at de mener at læreren bestemmer «svært ofte» eller «ofte» hva som skal gjøres i kroppsøvingstimen.

Det tydeligste avviket mellom lærere og elever finner vi for utsagnet «elevene får komme med forslag til hva vi/de skal gjøre i gymtimen» (elevene 26,5 % og lærerne 42,4 %). Når vi analyserer lærernes svar i forhold til trinn, finner vi at en høyere andel av lærerne på ungdomstrinnet enn barnetrinnet oppgir at de ofte lar elevene komme med forslag som de tar hensyn til (51,0 % mot 23,3 %). Elevene har en motsatt oppfatning. Der mener flere av elevene på barnetrinnet enn på

ungdomstrinnet at de får komme med forslag (28,5 % mot 24,5 %). Blant skolelederne oppgir 32,6 % at de mener lærerne «svært ofte» eller «ofte» lar elevene komme med forslag som lærerne tar hensyn til i planleggingen. Av tabellen ser vi også at 7 % av elevene mener guttene bestemmer og 5,5 % av jentene bestemmer hva som skal gjøres, men ingen av lærerne svarer dette.

Hvordan læreren underviser

I dette avsnittet presenteres resultater om hvordan læreren underviser i kroppsøvingen. Tabell 26 viser svarfordelingen for hvordan elevene opplever læreren underviser.

Tabell 26: Hvordan elevene opplever at læreren underviser i gymtimen (N=3226)

	Veldig ofte	Ofte	Av og til	Sjelden	Aldri
Læreren viser og forklarer meg hvordan jeg skal gjøre ting	1635 (50,7 %, KI: 48,9-52,4)	1052 (32,6 %, KI: 31,0-34,3)	389 (12,1 %, KI: 11,0-13,2)	121 (3,8 %, KI: 3,1-4,5)	29 (0,9 %, KI: 0,6-1,3)
Elevene lærer av hverandre	623 (19,3 %, KI: 18,0-20,7)	1129 (35,0 %, KI: 33,4-36,7)	982 (30,4 %, KI: 28,9-32,1)	383 (11,9 %, KI: 10,8-13,1)	109 (3,4 %, KI: 2,8-4,1)
Læreren lar oss gjøre som vi vil i gymtimene	35 (1,1 %, KI: 0,8-1,5)	122 (3,8 %, KI: 3,2-4,5)	589 (18,3 %, KI: 17,0-19,6)	1399 (43,4 %, KI: 41,6-45,1)	1081 (33,5 %, KI: 31,9-35,2)
Læreren stiller spørsmål som hjelper meg å få til ting	369 (11,4 %, KI: 10,4-12,6)	716 (22,2 %, KI: 20,8-23,7)	950 (29,4 %, KI: 27,9-31,1)	714 (22,1 %, KI: 20,7-23,6)	477 (14,8 %, KI: 13,6-16,1)

Tabellen antyder at en lærerstyrt undervisningspraksis er det elevene opplever som mest vanlig i kroppsøvingundervisning. Hvis vi slår sammen svarkategoriene «veldig ofte» og «ofte» oppgir 83,3 % av elevene at læreren viser og forklarer hvordan ting skal gjøres. 54,7 % svarer at elevene lærer av hverandre. 33,6 % svarer at læreren stiller spørsmål som hjelper elevene å få til ting, mens 4,9 % svarer at de får gjøre som de vil. Sammenligner vi svar fra elever og lærere finner vi at de to gruppene har nokså lik oppfatning av hvordan læreren underviser i kroppsøving; at læreren i størst grad («veldig ofte» og «ofte») viser og forklarer (elever 83,3 % mot lærere 91,4 %), og i liten grad lar elevene gjøre som de vil (elever 4,9 % mot lærere 3,6 %). 54,3 % av elevene oppgir at de veldig ofte eller ofte lærer av hverandre. Tilsvarende fra lærerundersøkelsen er 66,2 %.

For utsagnet «får gjøre som vi vil» finner vi en høyere andel gutter enn jenter som svarer «veldig ofte» eller «ofte» (6,2 % mot 3,5 %).

Den samme kjønnsforskjellen finner vi for utsagnet «læreren stiller spørsmål som hjelper meg å få til ting» (36,4 % mot 30,9 %).

Fordelt på trinn finner vi at en høyere andel på barnetrinnet enn ungdomstrinnet svarer at læreren «veldig ofte» viser og forklarer (56,2 % mot 45,6 %). For utsagnet «Elevene lærer av hverandre» finner vi derimot en høyere andel på ungdomstrinnet enn på barnetrinnet som svarer at de lærer av hverandre (39,2 % mot 30,5 %). Her er lærertallene for små til at vi kan si noe om en eventuell forskjell mellom barne- og ungdomstrinn.

Dette kan indikere at elever på barnetrinnet i større grad blir instruert, mens elevene på ungdomstrinnet får jobbe mer selvstendig.

Hvordan elevene vil at læreren skal undervise

Studien har også undersøkt for hvordan elevene helst vil at læreren skal undervise i kroppsøvingen. Tabell 27 viser svarfordelingen blant elevene på dette.

Tabell 27: Hvordan elevene helst vil at LÆREREN skal undervise i gymtimen (N=3226)

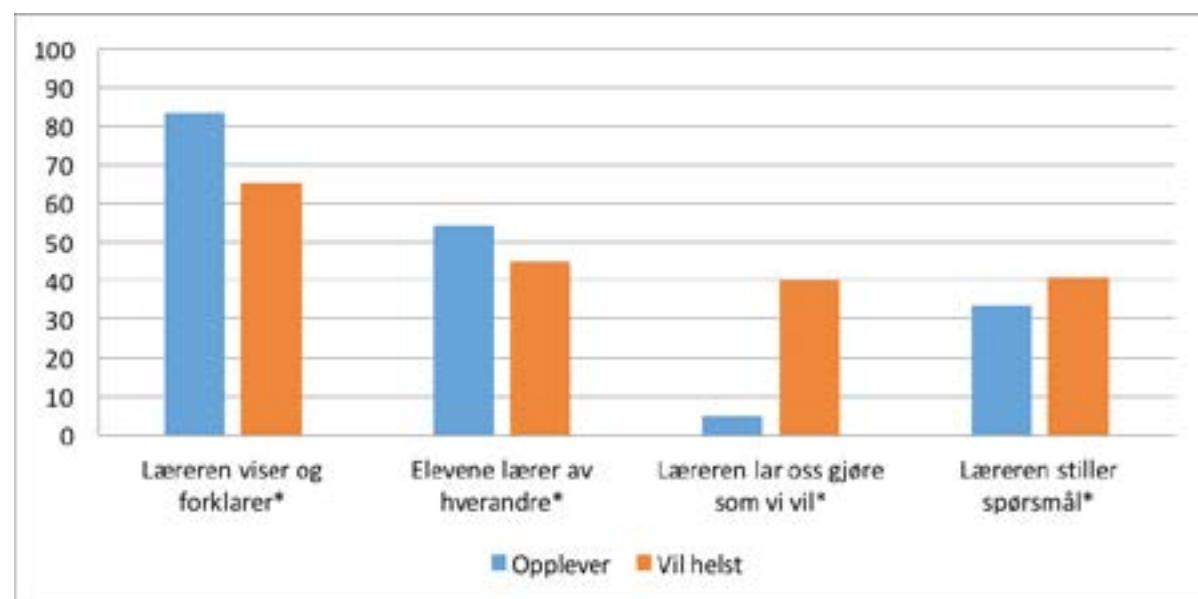
	Veldig ofte	Ofte	Av og til	Sjelden	Aldri
Læreren viser og forklarer meg hvordan jeg skal gjøre ting	990 (30,7 %, KI: 29,1-32,3)	1114 (34,5 %, KI: 32,9-36,2)	809 (25,1 %, KI: 23,6-26,6)	215 (6,7 %, KI: 5,8-7,6)	98 (3,0 %, KI: 2,5-3,7)
Elevene lærer av hverandre	450 (13,9 %, KI: 12,8-15,2)	996 (30,9 %, KI: 29,3-32,5)	1182 (36,6 %, KI: 35,0-38,3)	411 (12,7 %, KI: 11,6-14,0)	187 (5,8 %, KI: 5,0-6,7)
Læreren lar oss gjøre som vi vil i gymtimene	681 (21,1 %, KI: 19,7-22,6)	614 (19,0 %, KI: 17,7-20,4)	940 (29,1 %, KI: 27,6-30,7)	636 (19,7 %, KI: 18,4-21,1)	355 (11,0 %, KI: 10,0-12,1)
Læreren stiller spørsmål som hjelper meg å få til ting	496 (15,4 %, KI: 14,2-16,7)	829 (25,7 %, KI: 24,2-27,2)	1065 (33,0 %, KI: 31,4-34,7)	532 (16,5 %, KI: 15,2-17,8)	304 (9,4 %, KI: 8,4-10,5)

Godt over halvparten av elevene (65,2 %) svarer at de vil at læreren «veldig ofte» eller «ofte» skal vise og forklare hvordan de skal gjøre ting. Dette er en høyere andel enn for alle de andre utsagnene. Når vi fordeler på kjønn, finner vi en høyere andel gutter enn jenter som svarer «veldig ofte» for utsagnet «jeg liker best at læreren lar oss gjøre som vi vil» (25,0 % mot 17,2 %). For de øvrige utsagnene finner vi ingen forskjeller på kjønn.

Fordelt på trinn finner vi en høyere andel på barnetrinnet enn ungdomstrinnet som svarer veldig ofte «jeg liker best at læreren lar oss gjøre som vi vil» (26,1 % mot 16,4 %). Det samme ser vi for utsagnet «jeg liker best at læreren stiller spørsmål som hjelper meg å få til ting» (18,0 % mot 12,9 %).

Når vi sammenligner hvordan elevene opplever å bli undervist og hvordan de helst vil bli undervist, finner vi forskjeller. Figur 16 viser fordelingen av elevsvarene for svarkategoriene «veldig ofte» og «ofte».

Figur 16: Hvordan læreren underviser og hvordan elevene best liker at læreren underviser. Svarkategorier «veldig ofte» og «ofte» (prosent)

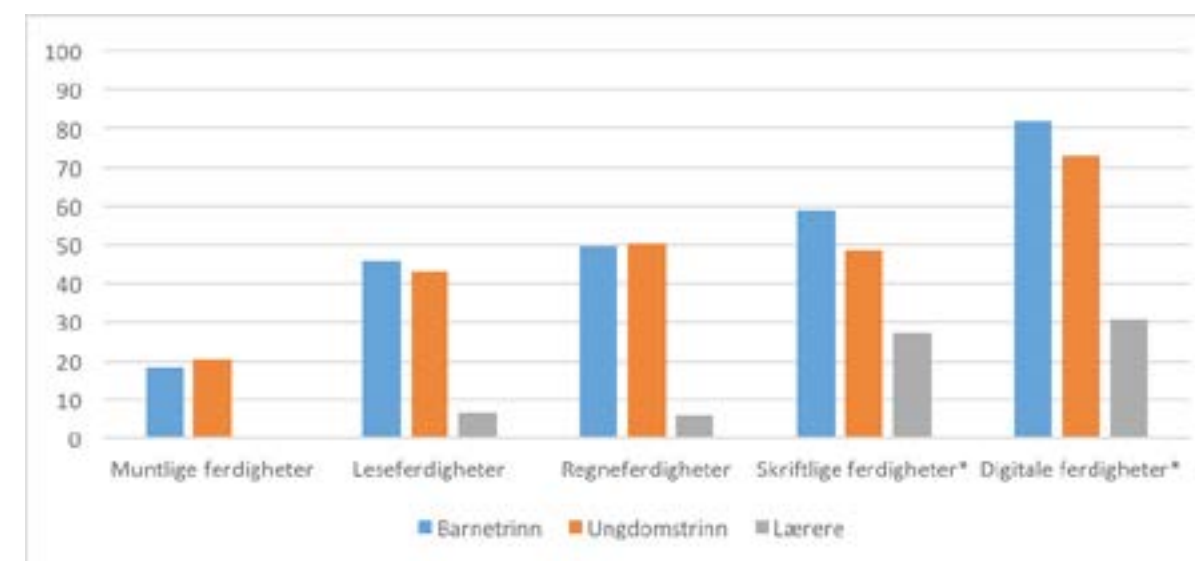
*Signifikant forskjell mellom opplevd og ønsket undervisningsform.

Hovedtendensen i figuren er at elevene ønsker en annen undervisningspraksis enn de opplever. De vil i mindre grad ha instruksjon (opplever 83,3 % mot vil helst 65,2 %) og vil sjeldnere lære av hverandre (opplever 54,3 % mot vil helst 44,8 %) enn det de erfarer. Videre vil de ha mer læringsrettede spørsmål og få gjøre som de selv vil.

Grunnleggende ferdigheter

Grunnleggende ferdigheter skal inngå i alle fag i skolen (Udir, 2015a). Både elever og lærere ble spurt om bruk av grunnleggende ferdigheter i kroppsøvingstimen. Figur 17 viser svarfordelingen blant elever på barnetrinn og ungdomstrinn og for lærerne som oppgir at de aldri jobber med grunnleggende ferdigheter.

Figur 17: Prosent av elever og lærere som oppgir at de «aldri» jobber med grunnleggende ferdigheter

*Signifikant forskjell mellom elever på barnetrinn og ungdomstrinn.

Figuren viser at både elever og lærere oppgir at de i svært liten grad jobber med de digitale ferdighetene. 81,9 % av elevene på barnetrinnet oppgir at de aldri jobber med digitale ferdigheter, mens tilsvarende tall for ungdomstrinnet er 73,0 %. For skriftlige ferdigheter oppgir 58,8 % av elevene på barneskolen at de aldri jobber med dette, mens 48,8 % av elevene på ungdomsskolen oppgir at de aldri jobber med dette. For de andre grunnleggende ferdighetene finner vi ingen forskjell mellom barnetrinn og ungdomstrinn. Det eleven oppgir at de jobber mest med, er muntlige ferdigheter da kun 9,4 % av elevene oppgir at de aldri jobber med dette.

Lærernes svar følger samme tendens som elevsvarene. Ingen lærere sier at de aldri jobber med muntlige ferdigheter, 6,5 % jobber aldri med leseferdigheter, 5,8 % jobber aldri med regneferdigheter, 27,3 % jobber aldri med skriftlige ferdigheter og 30,9 % jobber aldri med digitale ferdigheter. Vi finner at det er en høyere andel lærere på ungdomstrinnet enn barnetrinnet som oppgir å aldri jobbe med digitale ferdigheter i kroppsøving (40,0 % mot 14,3 %). For de øvrige fire grunnleggende ferdighetene finner vi ingen forskjeller blant lærerne fordelt på.

Hva elevene synes at de lærer i kroppsøvingstimen

Elevene ble spurt om hva de synes at de lærer i kroppsøvingstimen. Tabell 28 viser hvordan elevene svarte på ulike utsagn om læring.

Tabell 28: Hva elevene synes at de LÆRER i gymtimen (N=3226)

	Helt enig	Litt enig	Verken eller	Litt uenig	Helt uenig
I gymtimen lærer jeg å leke	362 (11,2 %, KI: 10,2-12,4)	744 (23,1 %, KI: 21,6-24,6)	899 (27,9 %, KI: 26,3-29,5)	612 (19,0 %, KI: 17,6-20,4)	609 (18,9 %, KI: 17,5-20,3)
I gymtimen lærer jeg å svømme	738 (22,9 %, KI: 21,4-24,4)	608 (18,8 %, KI: 17,5-20,2)	450 (13,9 %, KI: 12,8-15,2)	299 (9,3 %, KI: 8,3-10,3)	1131 (35,1 %, KI: 33,4-36,7)
I gymtimen lærer jeg at det er gøy å være i aktivitet	1573 (48,8 %, KI: 47,0-50,5)	966 (29,9 %, KI: 28,4-31,6)	414 (12,8 %, KI: 11,7-14,0)	145 (4,5 %, KI: 3,8-5,3)	128 (4,0 %, KI: 3,3-4,7)
I gymtimen lærer jeg fair play	1373 (42,6 %, KI: 40,8-44,3)	998 (30,9 %, KI: 29,3-32,6)	464 (14,4 %, KI: 13,2-15,7)	198 (6,1 %, KI: 5,3-7,0)	193 (6,0 %, KI: 5,2-6,9)
I gymtimen lærer jeg ulike danser	174 (5,4 %, KI: 4,7-6,2)	556 (17,2 %, KI: 16,0-18,6)	570 (17,7 %, KI: 16,4-19,0)	655 (20,3 %, KI: 18,9-21,7)	1271 (39,4 %, KI: 37,7-41,1)
I gymtimen lærer jeg å være ute i naturen	218 (6,8 %, KI: 5,9-7,7)	644 (20,0 %, KI: 18,6-21,4)	765 (23,7 %, KI: 22,3-25,2)	802 (24,9 %, KI: 23,4-26,4)	797 (24,7 %, KI: 23,2-26,2)
I gymtimen lærer jeg mange forskjellige idretter	1320 (40,9 %, KI: 39,2-42,6)	1229 (38,1 %, KI: 36,4-39,8)	416 (12,9 %, KI: 11,8-14,1)	157 (4,9 %, KI: 4,2-5,7)	104 (3,2 %, KI: 2,7-3,9)
I gymtimen lærer jeg om trening og en sunn livsstil	1036 (32,1 %, KI: 30,5-33,8)	1083 (33,6 %, KI: 31,9-35,2)	625 (19,4 %, KI: 18,0-20,8)	272 (8,4 %, KI: 7,5-9,5)	210 (6,5 %, KI: 5,7-7,4)

Tabellen tegner et overordnet bilde av at elevene synes at de lærer at det er «gøy å være i aktivitet, fair play, mange forskjellige idretter og om trening og en sunn livsstil». 48,8 % av elevene oppgir at de er «helt enig» i at de lærer at det er gøy å være i aktivitet. Tabellen viser også at elevene er mer uenige i at de lærer å danse, svømme og være ute i naturen i kroppsøvingstimene. For utsagnet om dans finner vi den høyeste andelen som er «helt uenige» i at de lærer dette i kroppsøvingstimen (39,4 %). 35,1 % oppgir også at de er «helt uenige» i at de lærer å svømme. Analysert på kjønn, finner vi at en høyere andel jenter synes de lærer mange forskjellige idretter (43,5 %) sammenlignet med gutter (38,4 %).

Utsagnene om læring er også analysert i forhold til barnetrinn og ungdomstrinn for svarkategorien «helt enig»:

Tabell 29: Andel elever som er helt enig i ulike utsagn knyttet til hva de lærer i kroppsøving fordelt på trinn (N=3226)

	Lærer å leke	Lærer å svømme	Lærer at det er gøy å være i aktivitet	Lærer fair play	Lærer ulike danser	Lærer å være ute i naturen	Lærer mange forskjellige idretter	Lærer om trening og sunn livsstil
Barne-trinn (n=1560)	240 (15,4 %, KI: 13,6-17,3)	424 (27,2 %, KI: 25,0-29,5)	886 (56,8 %, KI: 54,3-59,3)	634 (40,6 %, KI: 38,2-43,1)	46 (2,9 %, KI: 2,2-3,9)	111 (7,1 %, KI: 5,9-8,5)	713 (45,7 %, KI: 43,2-48,2)	568 (36,4 %, KI: 34,0-38,9)
Ungdoms-trinn (n=1666)	122 (7,3 %, KI: 6,1-8,7)	314 (18,8 %, KI: 17,0-20,8)	687 (41,2 %, KI: 38,9-43,6)	739 (44,4 %, KI: 42,0-46,8)	128 (7,7 %, KI: 6,5-9,1)	107 (6,4 %, KI: 5,3-7,7)	607 (36,4 %, KI: 34,1-38,8)	468 (28,1 %, KI: 26,0-30,3)

En høyere andel på barnetrinnet enn ungdomstrinnet svarer de er helt enige i følgende utsagn: «lære å leke, lære å svømme, lære at det er gøy å være i aktivitet, lære mange ulike idretter og lære om trening og sunn livsstil». Motsatt finner vi en høyere andel på ungdomstrinnet enn barnetrinnet for følgende utsagn: «lære fair play og lære ulike danser». For påstanden «lære å være ute i naturen» er det ingen forskjell mellom trinnene.

Undersøker vi elevdataene i tabell 29 i forhold til om de har mannlig eller kvinnelig kroppsøvlingslærer, finner vi sammenhenger mellom lærerens kjønn, trinnet elevene går på og hva elevene mener at de lærer knyttet til å lære dans og forskjellige idretter. For dans finner vi at en høyere andel elever på barnetrinnet med mannlig lærer enn kvinnelig lærer er «*helt eller litt uenige*» at de lærer ulike danser (56,4 % mot 44,6 %). For læring av forskjellige idretter finner vi at en høyere andel elever på ungdomstrinnet med mannlig lærer enn kvinnelig lærer er «helt enige» i at de lærer mange forskjellige idretter (39,7 % mot 29,9 %). Dette indikerer at elever på barnetrinnet lærer mer dans dersom de har kvinnelig kroppsøvlingslærer og at elever på ungdomstrinnet lærer mer idrett dersom de har en mannlig kroppsøvlingslærer. I lærerundersøkelsen finner vi derimot ingen sammenhenger mellom fokus i undervisning og lærerens kjønn på bakgrunn av lærernes rapportering.

Ser vi nærmere på lærerundersøkelsen og spørsmål knyttet til at lærerne ble bedt om å oppgi i hvilken grad de fokuserte på hva elevene skal lære, viser tabell 30 hvordan svarene fra lærerne fordeler for svarkategorien «i svært stor grad».

Tabell 30: Andel lærere som i svært stor grad fokuserer på ulike utsagn knyttet til læring i kroppsøving (N=139)

	Lærer å leke	Lærer å svømme	Lærer at det er gøy å være i aktivitet	Lærer fair play	Lærer ulike danser	Lærer å være ute i naturen	Lærer mange forskjellige idretter	Lærer om trening og sunn livsstil
Svært stor grad	59 (42,2 %, KI: 33,8-51,1)	56 (40,3 %, KI: 31,7-48,2)	114 (82,2 %, KI: 75,5-88,5)	115 (82,7 %, KI: 76,3-88,5)	13 (9,4 %, KI: 4,3-14,4)	46 (33,1 %, KI: 25,9-40,3)	59 (42,4 %, KI: 33,8-50,4)	68 (48,9 %, KI: 40,3-57,6)

Tabellen viser at svarene fordeler seg i tre grupper basert prosentstørrelse. Den første gruppen består av det lærerne rapporterer å fokusere mest på. Denne gruppen består av utsagnene «lære fair play» (82,7 %) og «gøy å være i aktivitet» (82,2 %). Den neste grupperingen, som består av ting lærerne fokuserer noe mindre på, er utsagnene «lære om trening/livsstil» (48,9 %), «lære forskjellige idretter» (42,4 %), «lære å leke» (42,4 %), «lære å svømme» (40,3 %) og «lære å være ute i naturen/friluftsliv» (33,1 %). Et utsagn utgjør den gruppen som lærerne fokuserer minst på, utsagnet knyttet til å «lære ulike danser» (9,4 %). Med andre ord kan det se ut som at lærerne fokuserer minst på dans og mest på fair play og aktivitetsglede i sitt læringsarbeid i kroppsøvingen.

Samlet sett for elever og lærere kan det se ut til å være samstemmighet om at det å lære å ha det gøy og å lære fair play står sentralt i faget, mens at å lære ulike danser får har særlig fokus.

3.8 Vurdering i kroppsøving

Elevene på ungdomstrinnet ble spurt om hva de opplever at læreren legger til grunn i sin vurdering/karaktersetting. Tabell 31 viser fordelingen av elevenes svar.

Tabell 31: Hva elevene opplever at lærerne legger til grunn for vurdering/karaktersetting i gym. Elever på ungdomstrinnet (n=1666)

	Helt enig	Litt enig	Verken eller	Litt uenig	Helt uenig	Vet ikke
Innsats/holdning	1069 (64,2 %, KI: 61,8-66,5)	378 (22,7 %, KI: 20,7-24,8)	100 (6,0 %, KI: 4,9-7,3)	61 (3,7 %, KI: 2,8-4,7)	29 (1,7 %, KI: 1,2-2,5)	29 (1,7 %, KI: 1,2-2,5)
Ferdigheter	649 (39,0 %, KI: 36,6-41,4)	603 (36,2 %, KI: 33,9-38,6)	230 (13,8 %, KI: 12,2-15,6)	84 (5,0 %, KI: 4,1-6,2)	54 (3,2 %, KI: 2,5-4,2)	46 (2,8 %, KI: 2,1-3,7)
Kunnskap	367 (22,0 %, KI: 20,1-24,1)	577 (34,6 %, KI: 32,4-37,0)	385 (23,1 %, KI: 21,1-25,2)	138 (8,3 %, KI: 7,0-9,7)	109 (6,5 %, KI: 5,4-7,8)	90 (5,4 %, KI: 4,4-6,6)
Fysiske tester	542 (32,5 %, KI: 30,3-34,9)	602 (36,1 %, KI: 33,8-38,5)	275 (16,5 %, KI: 14,8-18,4)	114 (6,8 %, KI: 5,7-8,2)	55 (3,3 %, KI: 2,5-4,3)	78 (4,7 %, KI: 3,7-5,8)
Teoriprøver	145 (8,7 %, KI: 7,4-10,2)	282 (16,9 %, KI: 15,2-18,8)	378 (22,7 %, KI: 20,7-24,8)	202 (12,1 %, KI: 10,6-13,8)	367 (22,0 %, KI: 20,1-24,1)	292 (17,5 %, KI: 15,7-19,5)
Mine forutsetninger	296 (17,8 %, KI: 16,0-19,7)	441 (26,5 %, KI: 24,4-28,7)	412 (24,7 %, KI: 22,7-26,9)	135 (8,1 %, KI: 6,9-9,5)	126 (7,6 %, KI: 6,4-9,0)	256 (15,4 %, KI: 13,7-17,2)

For svarkategorien «helt enig» viser tabellen at elevene opplever at innsats/holdning (64,2 %) er den enkeltfaktoren som veier tyngst ved karaktersetting i faget. Deretter følger ferdigheter (39,0 %), fysiske tester (32,5 %) og kunnskap (22,0 %). Den samme rangeringen finner vi også dersom vi slår sammen svarkategoriene «helt enig» og «litt enig».

22,0 % av elevene er helt uenige i at teoriprøver legges til grunn ved karaktersetting, noe som er høyere enn for de andre utsagnene. Med andre ord kan det se ut som at 22 % av elevene opplever at teoriprøver ikke er en del av vurderingsgrunnlaget i kroppsøving.

For svarkategorien «vet ikke», er det to utsagn som skiller seg ut. 17,5 % vet ikke om teoriprøver legges til grunn ved vurdering i faget, og 15,4 % av elevene vet ikke om deres forutsetninger legges til grunn i lærerens vurderingsarbeid.

Fordelt på kjønn finner vi kun forskjell når det gjelder ferdigheter. En høyere andel jenter enn gutter er «helt enig» i at ferdigheter legges til grunn i vurderingen (34,4 % mot 43,6 %).

Fordelt på trinn finner vi en høyere andel på 8. trinn enn på 10. trinn som er «helt enig» i at innsats/holdning legges til grunn ved karaktersetting (67,7 % mot 60,3 %). For teoriprøver finner vi en høyere andel elever på 10. trinn enn 8. trinn som er helt uenige i at teoriprøver legges

til grunn for vurdering i kroppsøving (26,7 % mot 17,6 %). Med andre ord kan det se ut som at elever på 8. trinn mener innsats/holdning og teoriprøver blir mer vektlagt i vurderingen enn det 10. klasseelever gjør. For de andre utsagnene finner vi ingen forskjell fordelt på trinn.

I lærerundersøkelsen har vi stilt samme spørsmål som til elevene om i hvilken grad de legger ulike faktorer til grunn for vurdering/karaktersetting i kroppsøving. Tabell 32 viser andelen lærere som oppgir å legge vekt på de ulike faktorene i «svært stor grad».

Tabell 32: Andelen lærere som oppgir å legge vekt på de ulike faktorene i svært stor grad i vurdering/karaktersetting (n=49)

	Innsats/ holdning	Ferdigheter	Kunnskap	Fysiske tester	Teoriprøver	Elevens forutsetninger
I svært stor grad	35 (71,4 %, KI: 59,2-85,7)	16 (32,7 %, KI: 18,4-46,9)	7 (14,3 %, KI: 4,1-24,5)	1 (2,0 %, KI: 0,0-6,1)	0 (0 %)	16 (32,7 %, KI: 20,4-46,9)

Tabellen viser at ingen lærere legger vekt på teoriprøver i svært stor grad. Flest lærere oppgir at de vektlegger innsats/holdning, etterfulgt av ferdigheter og elevenes forutsetninger.

Med andre ord finner vi både likheter og ulikheter mellom hva elevene opplever det legges vekt på i vurderingen og hva lærerne rapporterer at de gjør. Det er enighet om at innsats/holdning vektlegges i vurderingsarbeidet. Men når det gjelder teoriprøver rapporterer 2 av 10 elever at de er helt enige i at dette blir vektlagt, mens ingen lærere sier det benytter slike prøver. En liknende forskjell finner vi for fysiske tester.

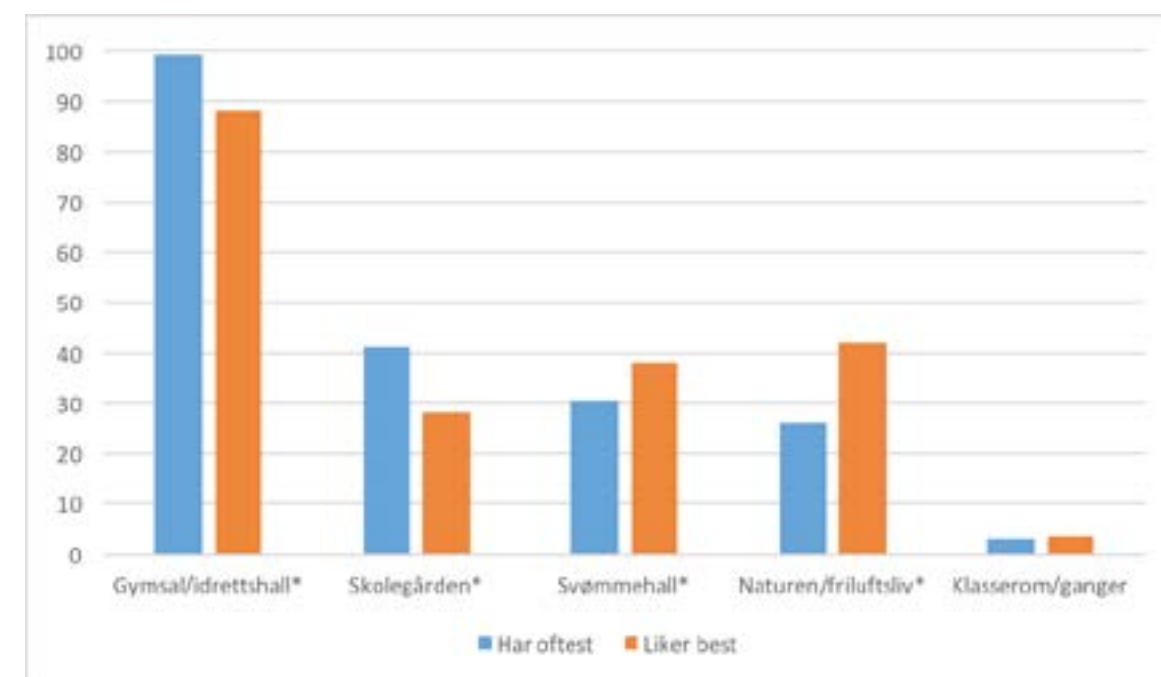
3.9 Undervisningsrom, timetall og fravær

I denne delen av rapporten presenteres resultater knyttet til hvor undervisningen foregår samt timetall og fravær.

Hvor foregår undervisningen i kroppsøving?

Elevene ble spurt om hvor de oftest har kroppsøving. Her skulle de angi de to undervisningsarenaene hvor de oftest har kroppsøving. Dette betyr at svaralternativene i tabellen nedenfor sier hvor mange elever som valgte svaralternativet som en av de to oftest brukte rommene. Elevene ble også spurt om hvor de best liker å ha kroppsøving. Hvor de oftest har, og hvor de best liker, er sammenstilt i figur 18:

Figur 18: Hvor elevene oftest har kroppsøving og hvor de best liker å ha kroppsøving (N=3226)

*Signifikant forskjell mellom hva elevene opplever at de har oftest og hva de liker best.

Figuren viser at gymsal/idrettshall er den klart vanligste undervisningsarenaen, etterfulgt av skolegård og svømmehall. Det er minst vanlig å ha undervisning i kroppsøving i klasserom/ganger.

Den høyeste andelen elever oppgir altså at de har kroppsøving oftest i «gymsal/idrettshall». Den samme tendensen blir bekreftet av lærerne. Samtlige lærere oppgir at kroppsøving undervisningen foregår ofte eller svært ofte i gymsal/idrettshall. Fordeler vi elevtallene på trinn finner vi en høyere andel elever på ungdomstrinnet enn på barnetrinnet (90,2 % mot 86,3 %) som oppgir at de er oftest i gymsal/idrettshall. Samtidig er det en høyere andel elever som oppgir at de har gym oftest i «gymsal/idrettshall» (99,2 %) enn som oppgir at de liker best å ha gym her (88,3 %).

Tallene fra lærerne viser samme tendens som for elevene. De fikk spørsmålet: «Gjennom din erfaring, hvor liker flertallet av elevene å ha kroppsøving?» 78,4 % av lærerne svarte gymsal/idrettshall.

For arenaen «skolegården», finner vi en høyere andel elever som oppgir at de har gym oftest i her (41,3 %) sammenlignet med om de foretrekker dette (28,1 %). Analysert på trinn finner vi en høyere andel på barnetrinnet enn ungdomstrinnet som rapporterer at de oftest har kroppsøving skolegården (48,6 % mot 34,5 %). Den samme forskjellen mellom trinn finner vi i forhold til om elevene foretrekker å ha gym i skolegården (32,5 % mot 24,0 %).

Flere elever (38,0 %) foretrekker undervisning i svømmehallen i forhold til det antallet som oppgir at de får dette tilbudet (30,4 %). Når vi analyserer på trinn finner vi at en høyere andel elever på barnetrinnet enn på ungdomstrinnet (44,9 % mot 31,6 %) som foretrekker dette.

Den største forskjellen mellom opplevd undervisningsarena og hva de liker best finner vi for natur/friluftsliv (42,0 % mot (26,1 %). Analysert på trinn finner vi at en høyere andel på ungdomstrinnet enn barnetrinnet (49,9 % mot 33,5 %) som foretrekker å ha gym ute i naturen.

Gutter og jenter rapporterer likt om hvor ofte de har kroppsøving ute i naturen, men en lavere andel av gutter enn jenter foretrekker å ha undervisning ute i naturen (39,7 % mot 44,2 %). Analysene viser også at jenter og ungdomsskoleelever ser ut til å foretrekke naturen/friluftsliv i størst grad.

Siden den største forskjellen mellom opplevd undervisningsarena og hva de liker er for «naturen/friluftsliv», og at Norge er et land med store geografiske, demografiske og klimatiske forhold, ønsket vi å se nærmere inn på om det er regionale forskjeller innenfor kategorien «naturen/friluftsliv». Dette er framstilt i tabell 33:

Tabell 33: Hvor elevene oftest har kroppsøving og hvor de liker best å ha kroppsøving fordelt på region (N=3226)

Region	Andel av elevene som opplever gym oftest «Ute i naturen (skogen, fjellet, sjøen/fjæra)»	Andel elever som liker best å ha gym «Ute i naturen (skogen, fjellet, sjøen/fjæra)»
Region 1 (Oslo/Akershus)	97/476 (20,4 %, KI: 16,9-24,3)	155/476 (32,6 %, KI:28,4-37,0)
Region 2 (Finnmark/Troms/Nordland)	74/420 (17,6 %, KI: 14,2-21,7)	161/420 (38,3 %, KI: 33,7-43,2)
Region 3 (Møre og Romsdal/Sogn og Fjordane/Hordaland)	125/617 (20,3 %, KI: 17,2-23,7)	269/617 (43,6 %, KI: 39,7-47,6)
Region 4 (Nord- og Sør-Trøndelag)	103/332 (31,0 %, KI: 26,1-36,3)	154/332 (46,4 %, KI: 40,9-51,9)
Region 5 (Hedmark/Oppland)	73/337 (21,7 %, KI: 17,5-26,5)	114/337 (33,8 %, KI: 28,9-39,2)
Region 6 (Buskerud/Østfold/Vestfold/Telemark)	221/483 (45,8 %, KI: 41,3-50,3)	223/483 (46,2 %, KI: 41,7-50,8)
Region 7 (Rogaland/Aust- og Vest-Agder)	150/561 (26,7 %, KI: 23,2-30,6)	278/561 (49,6 %, KI: 45,3-53,8)

Tabellen over viser særlig to forhold. For det første er det, med unntak av region 6, en lavere andel elever som rapporterer at de har kroppsøving ute i forhold til hvor mange som liker det best. For det andre er det store regionale forskjeller på hvor ofte elevene rapporterer å ha kroppsøving ute i naturen. Det er en klart størst andel (45,8 %) av elevene i region 6 som rapporterer om kroppsøving ute i naturen. Både region 1 (20,4 %), region 2 (17,6 %) og region 3 (20,3 %) ligger signifikant under landsgjennomsnittet (26,1 %) for alternativet «opplever oftest» å ha gym ute i naturen.

Oppsummert kan vi si at det er en tendens at flere elever foretrekker å ha kroppsøving ute i naturen enn de som får tilbud om dette, med unntak for region 6.

Antall timer i kroppsøving

Når elevene blir bedt om å si sin mening om timeantallet for kroppsøvingfaget, oppgir flest elever at de synes det er «for få timer gym på skolen» (56,6 %). 39,8 % syntes at det er «passe mange timer», mens 3,7 % syntes det er «for mange timer gym» på skolen. Analysert på kjønn finner vi en høyere andel gutter enn jenter synes det er for få timer (64,2 % mot 48,9 %), mens det er motsatt tendens for svaralternativet «passe mange timer gym på skolen» (46,6 % for jenter mot 33,0 % for gutter). Vi finner ingen forskjell mellom trinn.

Også lærerne ble spurt om sitt syn på antall timer i kroppsøving. 65,5 % svarer at de syntes det er for få timer, mens 34,5 % svarer at de syntes det er passe mange timer i kroppsøving. Ingen lærere svarte at de syntes det var for mange timer i kroppsøving.

Fravær

Fordi vi ønsket å belyse fravær fra kroppsøvingstimene, både fra et elev- og lærersynspunkt, ble det i undersøkelsen spurt om ulike årsaker til fravær fra kroppsøvingundervisningen. Elevene fikk spørsmålet «Når jeg ikke er med i gymmen, er det fordi». Svarene er presentert i tabell 34:

Tabell 34: Når jeg ikke er med i gymmen, er det fordi (N=3226)

	Veldig ofte	Ofte	Av og til	Sjelden	Aldri
Jeg glemmer gymtøy	161 (5,0 %, KI: 4,3-5,8)	153 (4,7 %, KI: 4,0-5,6)	384 (11,9 %, KI: 10,9-13,0)	1127 (34,5 %, KI: 33,3-36,5)	1401 (43,4 %, KI: 41,5-45,1)
Jeg er syk	408 (12,6 %, KI: 11,5-13,9)	277 (8,6 %, KI: 7,7-9,6)	669 (20,7 %, KI: 19,4-22,2)	1357 (42,1 %, KI: 40,2-43,6)	516 (16,0 %, KI: 14,7-17,2)
Jeg har med melding hjemmefra	391 (12,1 %, KI: 11,1-13,2)	306 (9,5 %, KI: 8,5-10,6)	577 (17,9 %, KI: 16,5-19,2)	988 (30,6 %, KI: 29,1-32,3)	964 (29,9 %, KI: 28,2-31,5)
Jeg finner på en unnskyldning for å slippe gym	54 (1,7 %, KI: 1,2-2,1)	48 (1,3 %, KI: 0,9-1,8)	114 (3,5 %, KI: 2,9-4,2)	271 (8,4 %, KI: 7,4-9,4)	2744 (85,1 %, KI: 83,8-86,3)
Jeg IKKE har lyst til å være med i gym	75 (2,3 %, KI: 1,9-2,9)	74 (2,3 %, KI: 1,8-2,8)	153 (4,7 %, KI: 4,1-5,5)	381 (11,8 %, KI: 10,8-13,1)	2543 (78,8 %, KI: 77,4-80,2)
Jeg er skadet	352 (10,9 %, KI: 9,8-12,0)	309 (9,6 %, KI: 8,6-10,7)	752 (23,3 %, KI: 21,9-24,8)	1202 (37,3 %, KI: 35,6-38,9)	611 (18,9 %, KI: 17,5-20,2)

Ser vi på svarkategorien «veldig ofte» viser tabellen lave tall, særlig på utsagn som kan indikere at elevene prøver å slippe unna gymtimen, for eksempel «Jeg glemmer gymtøy» (5 %), «Jeg finner på en unnskyldning for å slippe gym» (1,7 %) og [fordi] «Jeg IKKE har lyst til å være med i gym» (2,3 %). For kategoriene, «Jeg er syk» (12,6 %), «Jeg har med melding hjemmefra» (12,1 %) og «Jeg er skadet 10,9 %) er tallene noe høyere. Dette anser vi for å være mer naturlige årsaker til at elevene ikke er med i gymmen.

Hele 85,1 % av elevene oppgir at de aldri «finner på en unnskyldning» for å slippe gym. Her finner vi ingen kjønnsforskjeller. Analysert på trinn finner vi imidlertid en høyere andel på barnetrinnet enn ungdomstrinnet som sier at de aldri finner på en unnskyldning for ikke å være med i kroppsøving (89,6 % mot 80,0 %). Det ser derfor ut som at det å finne på unnskyldning for å slippe kroppsøving er mer vanlig jo eldre elevene blir. Når vi spør lærerne, svarer 27,3 % at elevene aldri finner på en unnskyldning for å slippe kroppsøving. Dette kan indikere at elever og lærere har en noe ulik oppfatning av i hvilken grad elevene finner på en unnskyldning for å slippe gym.

78,8 % av elevene svarer at de «aldri» unngår å være med i gymtimen fordi de ikke har lyst til å være med. En lavere andel jenter enn gutter velger dette svaralternativet (76,8 % mot 80,9 %). For trinn finner vi en lavere andel på ungdomstrinnet enn på barnetrinnet (76,8 % mot 81,0 %) som svarer «aldri» på utsagnet. Det kan dermed se ut til at det er vanligere blant jenter enn gutter og vanligere blant elever på ungdomstrinnet enn barnetrinnet å droppe gymtimen fordi de ikke har lyst.

3.10 Garderobesituasjonen i kroppsøving

Gjennom undersøkelsen ønsket vi å få mer kunnskap om praksis og sedvane i forhold til skifting og dusjing i kroppsøving, samt å belyse elevenes opplevelse av garderobesituasjonen.

Skifting

Når elevene ble spurt om skolen vil at de skal skifte til gymtøy svarer 94 % av elevene at skolen ønsker det. Her finner vi ingen forskjell mellom kjønn, men fordelt på trinn finner vi flere elever på ungdomstrinnet enn barnetrinnet (95,9 % mot 92,7 %) som opplever at skolen vil at de skal skifte til gymtøy. Når vi spør elevene om de helst vil skifte til gymtøy svarer 94,3 % bekræftende på dette. Fordelt på kjønn finner vi at en høyere andel jenter enn gutter helst vil skifte til gymtøy (95,7 % mot 92,9 %). Fordelt på trinn finner vi en høyere andel på ungdomstrinnet enn på barnetrinnet (96,6 % mot 91,8 %) som helst vil skifte til gymtøy. Det kan derfor se ut til at de aller fleste elevene både blir oppfordret til å skifte, og at de også ønsker å skifte i forbindelse med kroppsøvingundervisningen.

Dusjing

I undersøkelsen ble elevene stilt spørsmål om dusjing. Det første utsagnsparet elevene ble presentert for var: «I gymtimen må vi dusje/må vi ikke dusje», og 64,5 % av elevene svarer de må dusje. Her vinner vi finner ingen kjønnsforskjeller. Derimot finner vi en høyere andel elever på barnetrinnet enn på ungdomstrinnet som oppgir at de må dusje (83,2 % mot 47,0 %). Videre finner vi en sammenheng mellom elevens svar på dette spørsmålet og om de har kvinnelig eller mannlig kroppsøvingslærer, og da særlig på ungdomstrinnet. Her ser vi at en høyere andel elever med kvinnelig kroppsøvingslærer oppgir at de må dusje (62,1 %) enn hva tilfelle er for elever

med mannlig kroppsøvingslærer (39,5 %). For barnetrinnet finner vi ingen slike forskjeller knyttet til om de har kvinnelig eller mannlig kroppsøvingslærer. Når vi spør lærerne om deres elever må dusje etter kroppsøvingstimen, svarer 61,9 % bekræftende på det. Vi finner ingen forskjell knyttet til om dette er barne- og ungdomsskolelærere, eller om lærerens kjønn spiller inn.

Elevene ble også spurt om de må dusje uten klær eller om kan dusje med klær (truse/bh). 78,4 % av elevene oppgir at de må dusje uten klær. Her finner vi ingen forskjeller mellom gutter og jenter. Analysert på trinn finner vi en høyere andel på barnetrinnet enn på ungdomstrinnet (86,5 % mot 70,9 %) som oppgir at de må dusje uten klær. Når elevene blir spurt om de dusjer uten klær eller med (truse/bh) svarer 87,6 % at de dusjer uten klær. Her finner vi ingen kjønnsforskjeller. Analysert på trinn finner vi en høyere andel på barnetrinnet enn på ungdomstrinnet som oppgir at de dusjer uten klær (89,5 % mot 85,8 %). Svarene fra lærerne kan ikke forklare denne trinnforskjellen da undersøkelsen ikke avdekker noen forskjell i praksis på dette spørsmålet mellom barne- og ungdomstrinnet.

På spørsmål hva elevene ønsker, svarer 81,0 % at de helst vil dusje uten klær. Fordelt på kjønn finner vi en høyere andel gutter enn jenter (83,8 % mot 78,2 %) som oppgir at de helst vil dusje uten klær. Vi finner ingen forskjeller mellom barne- og ungdomstrinn.

I undersøkelsen ble elevene også bedt om å svare på en del utsagn i knyttet til garderobesituasjonen. Tabellen nedenfor viser svarfordelingen for disse utsagnene:

Tabell 35: Utsagn om garderobe/dusjing N=3226

	Helt enig	Litt enig	Verken eller	Litt uenig	Helt uenig
Jeg opplever at en voksen passer på oss når vi skifter/dusjer	278 (8,6 %, KI: 7,7-9,7)	281 (8,7 %, KI: 7,8-9,7)	418 (13,0 %, KI: 11,8-14,2)	405 (12,6 %, KI: 11,4-13,8)	1844 (57,2 %, KI: 55,4-58,9)
Jeg synes det er greit å dusje etter gymtimen	1773 (55,0 %, KI: 53,2-56,7)	589 (18,3 %, KI: 16,9-19,6)	418 (13,0 %, KI: 11,8-14,2)	230 (7,1 %, KI: 6,3-8,1)	216 (6,7 %, KI: 5,9-7,6)
Jeg liker ikke å være naken sammen med andre	606 (18,8 %, KI: 17,5-20,2)	536 (16,6 %, KI: 15,4-18,0)	843 (26,1 %, KI: 24,6-27,7)	487 (15,1 %, KI: 13,9-16,4)	754 (23,4 %, KI: 21,9-24,9)
Jeg er redd noen skal ta bilde av meg	469 (14,5 %, KI: 13,3-15,8)	347 (10,8 %, KI: 9,7-11,9)	436 (13,5 %, KI: 12,4-14,8)	365 (11,3 %, KI: 10,3-12,5)	1609 (49,9 %, KI: 48,1-51,6)
Jeg blir ertet/mobbet	97 (3,0 %, KI: 2,5-3,7)	111 (3,4 %, KI: 2,9-4,1)	172 (5,3 %, KI: 4,6-6,2)	247 (7,7 %, KI: 6,8-8,6)	2599 (80,6 %, KI: 79,1-81,9)
Jeg synes det er bråkete i garderoben	483 (15,0 %, KI: 13,8-16,6)	753 (23,3 %, KI: 21,9-24,8)	644 (20,0 %, KI: 18,6-21,4)	512 (15,9 %, KI: 14,7-17,2)	834 (25,9 %, KI: 24,4-27,4)
Jeg synes det er kaldt vann i dusjen	580 (18,0 %, KI: 16,7-19,4)	677 (21,0 %, KI: 19,6-22,4)	649 (20,1 %, KI: 18,8-21,6)	447 (13,9 %, KI: 12,7-15,1)	873 (27,1 %, KI: 25,5-28,6)
Jeg synes garderoben er ekkel	410 (12,7 %, KI: 11,6-13,9)	511 (15,8 %, KI: 14,6-17,2)	567 (17,6 %, KI: 16,3-18,9)	599 (18,6 %, KI: 17,2-20,0)	1139 (35,3 %, KI: 33,7-37,0)
Jeg synes vi får for liten tid til å dusje/skifte	607 (18,8 %, KI: 17,5-20,2)	647 (20,1 %, KI: 18,7-21,5)	577 (17,9 %, KI: 16,6-19,3)	519 (16,1 %, KI: 14,8-17,4)	876 (27,2 %, KI: 25,6-28,7)
Jeg trenger ikke dusje fordi jeg ikke blir svett	210 (6,5 %, KI: 5,7-7,4)	304 (9,4 %, KI: 8,4-10,5)	560 (17,4 %, KI: 16,1-18,7)	580 (18,0 %, KI: 16,7-19,4)	1572 (48,7 %, KI: 47,0-50,5)

I det videre har vi valgt å kommentere følgende utsagn for svarkategorien «helt enig»; «Jeg synes det er greit å dusje etter gymtimen», «Jeg liker ikke å være naken sammen med andre», «Jeg synes vi får for liten tid til å dusje/skifte» og «Jeg synes det er bråkete i garderoben». For svarkategorien «helt uenig» ser vi nærmere på utsagnene «Jeg blir ertet/mobbet», «Jeg opplever at en voksen passer på oss når vi skifter/dusjer» og «Jeg er redd noen skal ta bilde av meg».

Elever som er «Helt enig»

Tabell 35 viser at 55,0 % av elevene er helt enige i utsagnet «Jeg synes det er greit å dusje etter gymtimen». Fordelt på kjønn oppgir en høyere andel gutter (60,0 %) enn jenter (50,0 %) at de er helt enige i dette. Analysert på trinn finner vi ingen forskjeller for dette utsagnet. Når svarkategorien «helt enig» analyseres i forhold til kjønn og trinn samtidig, finner vi forskjeller mellom jenter på barnetrinnet (55,8 %) og ungdomstrinnet (44,3 %), men ingen slike forskjeller mellom gutter på barne- og ungdomstrinnet. Samlet sett viser disse funnene at det er jentene på ungdomstrinnet som synes det er minst greit å dusje etter gymtimen.

For utsagnet «jeg liker ikke å være naken sammen med andre» svarer 18,8 % av elevene at de er «helt enig» i dette. Fordelt på kjønn finner vi en høyere andel jenter (22,7 %) enn gutter (14,9 %) som er enige i dette utsagnet. Vi finner ingen slike forskjeller mellom trinn, eller når vi analyserer for kjønn og trinn samtidig.

Når det gjelder utsagnet «Jeg synes vi får for liten tid til å dusje/skifte», oppgir 18,8 % av elevene at de er helt enige i dette, og det er en større andel jenter enn gutter som er helt enige i dette utsagnet (23,7 % mot 13,9 %). Vi finner ingen tilsvarende forskjeller mellom ungdomstrinn og barnetrinn.

15,0 % av elevene er «helt enige» i utsagnet «Jeg synes det er bråkete i garderoben». Analysert på kjønn, finner vi her en høyere andel gutter (18,9 %), enn jenter (11,0 %). Analysert på trinn er det en høyere andel elever på barnetrinnet enn på ungdomstrinnet som er helt enige i utsagnet (20,1 % mot 10,2 %). Når svarkategorien «helt enig» i utsagnet analyseres i forhold til kjønn og trinn samtidig, finner vi den høyeste andelen blant gutter på barnetrinnet (24,5 %). Tilsvarende tall for jenter på barnetrinnet er 15,7 %. Den laveste andelen for svarkategorien «det er bråkete i garderoben» finner vi blant jenter på ungdomstrinnet (6,6 %). Oppsummert kan bråk i garderoben sies å være en utfordring for gutter på barnetrinnet.

18,8 % av elevene synes det er kaldt vann i dusjen og 12,7 % synes at garderoben er ekkel. Med andre ord kan gardrobefasilitetene være en vesentlig negativ opplevelse i forbindelse med kroppsøvingstimen.

Elever som er «Helt uenig»

80,6 prosent av elevene er «helt uenige» i utsagnet «Jeg blir ertet/mobbet». Her er det verken kjønns- eller trinnforskjeller. Likevel er naturlig å trekke frem at 3,0 % av elevene svarer at de er «helt enige» i dette utsagnet. Av vedlegg 1 fremgår det at det på undersøkelsestidspunktet var ca. 356 000 elever i den norske skolen. 3 % av dette utgjør 10 680 elever. Dette viser at mange barn opplever å bli ertet eller mobbet i garderobesituasjonen i den norske skolen.

Av tabell 35 ser vi også at 57,2 % av elevene oppgir at de er helt uenige i utsagnet «Jeg opplever at en voksen passer på oss når vi skifter/dusjer». Dette viser at nesten 6 av 10 elever opplever å ikke bli passet på når der er i garderoben. Analysert på kjønn finner vi en høyere andel jenter enn gutter som opplever at de ikke blir passet på (61,1 % mot 53,3 %). Analysert på trinn avdekkes en høyere andel elever på ungdomstrinnet enn på barnetrinnet (72,6 % mot 40,6 %) at de ikke blir passet på i garderoben. Dette indikerer at særlig jentene på ungdomstrinnet blir overlatt til seg selv i garderoben, mens elevene på barnetrinnet har en tydeligere opplevelse av voksen tilstedeværelse.

Utsagnet er også analysert i forhold til om elevene har kvinnelig eller mannlig kroppsøvlingslærer. Her finner vi at 53,5 % prosent av elevene som har kvinnelig kroppsøvlingslærer og 59,6 % av elevene som har mannlig kroppsøvlingslærer svarer de ikke blir passet på. Med andre ord finner vi at elever som har kvinnelig kroppsøvlingslærer opplever at de blir passet på i større grad enn de elevene som har mannlig lærer. Analysert på elevens kjønn finner vi en høyere andel jenter som har mannlig kroppsøvlingslærer som opplever å ikke bli passet på i garderoben enn andelen er for gutter (68,9 % mot 51,1 %). Vi finner ingen slike forskjeller mellom gutter og jenter som har kvinnelig kroppsøvlingslærer.

Lærerne ble spurt om de tilrettelegger dusj- og garderobesituasjonen for elever som trenger det. 78,4 % svarte ja på dette spørsmålet, 2,2 % svarte nei mens 19,4 % svarte at dette ikke var aktuelt.¹¹ Det er ingen forskjeller mellom lærerens kjønn og hvilket trinn de underviser på i forhold til svarene på dette spørsmålet.

For utsagnet «Jeg er redd noen skal ta bilde av meg» svarer 49,9 % av elevene at de er «helt uenige» i dette. Med andre ord, er cirka halvparten av elevene ikke redde for å bli tatt bilde av i garderoben. Fordelt på trinn finner vi at 47,2 % av elevene på barnetrinnet mot 52,4 % på ungdomstrinnet ikke er redd for å bli tatt bilde av. Dette gjenspeiler seg også for svarkategorien «helt enig», der andelen på barnetrinnet er høyere enn for ungdomstrinnet (19,9 % mot 9,5 %). Vi finner ingen slike forskjeller fordelt på kjønn for svarkategoriene «helt enig» eller «helt uenig». Det er likevel verdt å kommentere at 14,5 % av elevene er «helt enige» i at de er redd for at noen skal ta bilde av dem i garderoben.

¹¹ Utdanningsdirektoratet presiserte i 2014 at skolene ikke kan pålegge elevene å dusje. <https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/finn-regelverk/etter-tema/Laringsmiljo/Dusjing-i-skolen/>

3.11 Elevenes opplevelse av kroppsøvingstimen

Elevene ble også bedt om å angi hvor enige de var i utsagn om knyttet til hvordan de opplever det vi anser som andre viktige affektive sider ved kroppsøvingfaget. Tabellen under viser svarfordelingen for de enkelte utsagnene:

Tabell 36: Utsagn om gym (N=3226)

	Helt enig	Litt enig	Verken enig eller uenig	Litt uenig	Helt uenig
I gymtimen får jeg et godt forhold til læreren	1004 (31,1 %, Kl: 29,5-32,8)	1122 (34,8 %, Kl: 31,1-36,5)	759 (23,5 %, Kl: 22,1-25,0)	178 (5,5 %, Kl: 4,8-6,4)	163 (5,1 %, Kl: 4,3-5,9)
Det er gøy å ha gym	2206 (68,4 %, Kl: 66,8-70,0)	609 (18,9 %, Kl: 17,5-20,3)	227 (7,0 %, Kl: 6,2-8,0)	86 (2,7 %, Kl: 2,1-3,3)	98 (3,0 %, Kl: 2,5-3,7)
Jeg er misfornøyd med kroppen min	301 (9,3 %, Kl: 8,4-10,4)	422 (13,1 %, Kl: 11,9-14,3)	535 (16,6 %, Kl: 15,3-17,9)	483 (15,0 %, Kl: 13,8-16,3)	1485 (46,0 %, Kl: 44,3-47,8)
Jeg får lov til å gjøre spennende aktiviteter i gymtimen	1071 (33,2 %, Kl: 31,6-34,9)	1002 (31,1 %, Kl: 29,5-32,7)	705 (21,9 %, Kl: 20,4-23,3)	263 (8,2 %, Kl: 7,2-9,2)	185 (5,7 %, Kl: 5,0-6,6)
Jeg gruer meg til gymtimen	156 (4,8 %, Kl: 4,1-5,6)	175 (5,4 %, Kl: 4,7-6,3)	315 (9,8 %, Kl: 8,8-10,9)	371 (11,5 %, Kl: 10,4-12,7)	2209 (68,5 %, Kl: 66,8-70,1)
Gym passer best for de som driver idrett i fritida	609 (18,9 %, Kl: 17,5-20,3)	589 (18,3 %, Kl: 16,9-19,6)	716 (22,2 %, Kl: 20,8-23,7)	427 (13,2 %, Kl: 12,1-14,5)	885 (27,4 %, Kl: 25,9-29,0)
Jeg får ikke til de aktivitetene vi driver med i gymtimen	128 (4,0 %, Kl: 3,3-4,7)	259 (8,0 %, Kl: 7,1-9,0)	477 (14,8 %, Kl: 13,6-16,1)	778 (24,1 %, Kl: 22,7-25,6)	1584 (49,1 %, Kl: 47,4-50,8)
Jeg synes selv at jeg er flink i gym	1363 (42,3 %, Kl: 40,5-44,0)	1043 (32,3 %, Kl: 30,7-34,0)	537 (16,6 %, Kl: 15,4-18,0)	150 (4,6 %, Kl: 4,0-5,4)	133 (4,1 %, Kl: 3,5-4,9)
Gymtimen gjør at jeg får lyst til å være mer aktiv på fritida	1263 (39,2 %, Kl: 37,5-40,9)	806 (25,0 %, Kl: 23,5-26,5)	731 (22,7 %, Kl: 21,3-24,2)	175 (5,4 %, Kl: 4,7-6,3)	251 (7,8 %, Kl: 6,9-8,8)

Som tabellen viser, oppgir 65,9 % av elevene at de er helt enige eller litt enige i at de får et godt forhold til læreren i kroppsøving. Vi finner ingen kjønns- eller trinnforskjeller for dette utsagnet.

Den høyeste andelen elever er «helt enige» i utsagnet «det er gøy å ha gym» (68,4 %). I lærerundersøkelsen finner vi at 73,4 % av lærerne svarer det samme. Fordeler vi elevtallene på trinn oppgir en høyere andel på barnetrinnet enn ungdomstrinnet at de er helt enige i at «det er gøy å ha gym» (75,1 % mot 62,1 %). Fordelt på kjønn finner vi flere gutter enn jenter som er helt enige i dette (74,5 % mot 62,3 %). Analyserer vi på kjønn og trinn samtidig finner vi høyest andel gutter på barnetrinnet (79,7 %) etterfulgt av jenter på barnetrinnet (70,5 %). Deretter følger gutter på ungdomstrinnet. (69,6 %) av disse er helt enige at det er gøy å ha gym. Laveste andel finner vi for jenter på ungdomstrinnet (54,4 %). Med andre ord finner vi at flest gutter på barnetrinnet synes kroppsøving er gøy, mens færrest jenter på ungdomstrinnet mener det samme.

Hvis vi slår sammen kategoriene «helt enig» og «litt enig» for utsagnet «Jeg er misfornøyd med kroppen min» svarer 22,4 % av elevene bekreftende på det. Det er en høyere andel jenter enn gutter (12,6 % mot 6,1 %) som er «helt enige» i dette. Fordelt på trinn finner vi en høyere andel elever på ungdomstrinnet (12,8 %) enn på barnetrinnet (5,6 %) som er «helt enige» i dette. Med andre ord er det jentene på ungdomstrinnet som er mest misfornøyde med kroppen sin.

For utsagnet «Jeg får lov til å gjøre spennende aktiviteter i gymtimen» er det 33,2 % av elevene som er «helt enige» i dette. Fordelt på kjønn, er det en høyere andel gutter enn jenter oppgir at de er helt enige i dette (35,8 % mot 30,6 %). Fordelt på trinn finner vi en høyere andel elever på barnetrinnet enn ungdomstrinnet som er helt enig i dette (38,9 % mot 27,9 %). Dette kan bety at gutter på barnetrinnet er de som i størst grad opplever at de får drive med spennende aktiviteter i kroppsøvingstimen.

10,2 % av elevene er «helt eller litt enige» i utsagnet «Jeg gruer meg til gymtimen». Fordelt på kjønn finner vi en høyere andel jenter (14,1 %) enn gutter (8,5 %) i denne gruppen. Fordelt på trinn finner ingen forskjell mellom barnetrinnet enn ungdomstrinnet som er «helt eller litt enige» i dette utsagnet. Derimot viser svarfordelingen for alle kategoriene en tendens til at flere elever på ungdomstrinnet gruer seg til gymtimen. Samlet sett føyer dette seg inn i et gjennomgående bilde av at flere jenter enn gutter, og flere elever på ungdomstrinnet enn barnetrinnet, opplever faget utfordrende på en eller flere måter.

18,9 % av elevene svarer at de er «helt enige» i utsagnet «Gym passer best for de som driver idrett i fritida». Fordelt på kjønn finner vi en høyere andel gutter enn jenter som er helt enige i dette (21,9 % mot 15,9 %). Fordelt på trinn finner vi at elever på barnetrinnet i større grad er helt enige i dette sammenlignet med elever på ungdomstrinnet (21,0 % mot 16,9 %). Lærerne vurderer dette motsatt. 66,2 % av lærerne er «helt uenige» i at kroppsøving passer best for elever med idrettserfaring.

49,1 % av elevene svarer at de er «helt uenige» i utsagnet «Jeg får ikke til de aktivitetene vi driver med i gymtimen». Dette kan bety at cirka halvparten av elevene har en relativt god mestringsopplevelse i kroppsøving. Fordelt på kjønn finner vi at 53,1 % av guttene og 45,1 % av jentene er «helt uenige» i utsagnet. Fordelt på trinn finner vi en større andel på barnetrinnet enn ungdomstrinnet som er helt uenige i utsagnet (53,4 % mot 45,1 %). Samlet sett kan dette indikere at gutter i større grad enn jenter, og elever på barnetrinnet i større grad enn elever på ungdomstrinnet, opplever mestring i undervisningen.

Mens 42,3 % av elevene svarer at de er «helt enige» i at de er flinke i gym, finner vi en høyere andel gutter enn jenter (49,7 % mot 34,9 %) som er helt enige i dette. Fordelt på trinn oppgir flere elever på barnetrinnet enn ungdomstrinnet at de er helt enige i dette (48,8 % mot 36,1 %). Dette gir indikasjoner på at elevene opplever å være mindre flinke i gym jo eldre de blir. 39,2 % av elevene er «helt enige» i utsagnet «Gymtimen gjør at jeg får lyst til å være mer aktiv på fritida». Blant lærerne er det imidlertid kun 20,9 % som er «helt enige» i at kroppsøvingundervisningen gjør at elevene får mer lyst til å være aktive på fritiden. Fordeler vi elevtallene på trinn finner vi flere elever på barnetrinnet enn ungdomstrinnet som er helt enige i dette (47,4 % mot 31,5 %).

Fordelt på kjønn finner vi flere gutter enn jenter som er helt enig i påstanden (41,4 % mot 36,9 %). Dette kan indikere at det er usikkert om faget inspirerer til en aktiv livsstil for et flertall av elevene. Også funn blant lærerne underbygger en slik tolkning.

4.0 Diskusjon

I dette kapitlet vil vi diskutere de mest sentrale funnene fra resultatkapitlet i en større læreplan- og skolekontekst, og se nærmere på mulige praktiske implikasjoner av disse.

I undersøkelsen er det mange spørsmål som søker å avdekke elevenes opplevelse av kroppsøving-faget; hva de ønsker og hva de erfarer. Mange av de samme spørsmålene ble også stilt til lærere og skoleledere. Vår studie (spørsmålene i spørreskjemaet) er nært knyttet til intendert innhold i styringsdokumenter. Resultatene blir derfor diskutert opp mot styringsdokumenter, læreplanens målformuleringer og innhold. Studien belyser og aktualiserer også andre sider av hvordan elever, lærere, og i noen grad skoleledere, opplever hva faget er og skal være.

Kapitlet er delt inn i to hovedtemaer; «Kroppsøvingstimen» og «Kroppsøving i dag og i morgen».

4.1 Kroppsøvingstimen

I dette kapitlet vil vi trekke frem og drøfte resultater som direkte kan knyttes til det som foregår i kroppsøvingstimen. Dette dreier seg om innhold, undervisningsmetoder, svømming, grunnleggende ferdigheter, vurdering og karaktersetning og garderobesituasjonen.

Innhold

Undersøkelsen viser stor grad av samstemmighet mellom elever, lærere og skoleledere når det gjelder hva de møter/gir av innhold i kroppsøvingstimen. Det elevene møter oftest er lekaktiviteter, ballspill og grunntrening. På barnetrinnet er det ballekene som dominerer, mens fotball får større plass jo eldre elevene blir. Når det gjelder grunntrening er det styrketrening som er mest utbredt, og det er mest av denne aktiviteten på ungdomstrinnet.

Aktivitetsformer som ser ut til å bli nedprioritert, og som til dels er fraværende i undervisningen, er moderne aktiviteter, friluftsliv, vinteraktiviteter og dans. Flertallet av elevene mener heller ikke at de skal lære å danse i kroppsøving. Særlig gjelder dette for guttene og en majoritet av elevene på barnetrinnet. Lærerne ser ut til å dele denne oppfatningen. Det er særlig de elevene som har mannlig lærer som ikke synes de skal lære å danse i kroppsøving. Derimot viser våre resultater at jentene ønsker mer dans enn de får. Undersøkelsen viser altså at dans har en marginalisert plass i kroppsøvingfaget i Norge. Dette står i motsetning til intensjonene i læreplanen der dans nevnes i formålet for faget som en del av den felles danninga og identitetsskapinga i samfunnet. Under

fagets hovedområdene vektlegges også deltakelse i og framføring av danser, både egenproduserte danser og danser fra ulike kulturer, blant annet fra ungdomskulturene. Dans er også eksplisitt nevnt i kompetansemål for alle trinn i grunnskolen (Udir, 2015a). Det er derfor et paradoks at dans ikke har en mer framtrædende plass i kroppsøvingundervisningen enn våre funn tyder på. Det samme kan sies om friluftsliv som er et hovedområde på både mellomtrinnet og ungdomstrinnet. Et annet paradoks er at vår studie viser at ballspill har en dominerende plass i undervisningen. Ballspill er derimot ikke eksplisitt nevnt i læreplanen, men faller inn under kategorien lagidretter. Samlet sett viser studien at elevene ikke møter hele bredden av innhold og tilhørende kompetansemål slik det uttrykkes i læreplanen (Udir, 2015a).

Undersøkelsen tegner et tydelig bilde av at hvorvidt elevene har mannlig eller kvinnelig lærer spiller inn på hva slags innhold de møter i kroppsøving. Elever på barnetrinnet som har kvinnelig kroppsøvingslærer rapporterer at de møter dans oftere enn de med mannlig lærer. På ungdomstrinnet finner vi at elever med mannlig kroppsøvingslærer har mer ballspill enn de med kvinnelig lærer. Vi tolker dette dithen at tradisjonelle kjønnsrollemønstre blant lærere fortsatt preger hva de vektlegger i sin undervisning.

Ser vi nærmere på innhold i kroppsøving knyttet til hva elevene sier de møter og hva de selv ønsker, tegner undersøkelsen et bilde av en elevgruppe som ønsker større variasjon i innhold enn det de får. Det er også kjønnsforskjeller der jentene i større grad enn guttene ønsker en annen vektlegging i faget enn hva som er tilfelle i dag, særlig knyttet til at jentene ønsker mer dans enn guttene. Alt i alt tyder undersøkelsen på at kroppsøving i grunnskolen har et innhold inspirert fra konvensjonell idrett (ballspill), og at undervisninga i liten grad omhandler dans, nye moderne aktiviteter, friluftsliv og vinteraktiviteter.

Skolens rolle som kontinuitets- og kulturbærer blir framhevet i læreplanenes generelle del (KD, 2006). I Norge er idrett en sentral identitetsbærer med lange tradisjoner (Rafoss og Tangen, 2009). Inspirasjon fra idretten er derfor fremskrevet i læreplanen blant annet gjennom hovedområdet «Idrettsaktivitet» (Udir, 2015a). Slik sett kan fokuset på ballspill og grunntrening begrunnes ut fra dette. Samtidig fremheves det også i den generelle del av læreplanen at skolen utdanne elever for framtida (KD, 2006). Relatert til kroppsøving vil det blant annet bety å forholde seg til at bevegelseskulturer i samfunnet stadig er i utvikling. Tradisjonelle aktivitetsformer blir (og skal bli) utfordret i et samfunn som stadig mottar nye impulser. Ved å gi elevene erfaring med det som i dag blir ansett som alternative bevegelsesaktiviteter, åpner man opp for å eksperimentere med stadig nye bevegelsesuttrykk. Dette kan være med på å gi flere elever enn de idrettsaktive positive bevegelseserfaringer. Moderne aktiviteter kan være en av flere veier å gå mot økt læringsutbytte for flere i faget. Det samme kan sies om dans, vinteraktiviteter og friluftsliv, som også elevene ønsker mer av. Særlig viser undersøkelsen at nyere danseuttrykk som breakdance/hiphop/freestyle /streetdance er noe elevene, både gutter og jenter, ønsker mer av. Et entydig funn er at elevene ønsker de fleste aktivitetene oftere enn det de møter per i dag, et ønske som sammenfaller med læreplanens intensjoner. Når det gjelder grunntrening er bildet imidlertid et annet. Dette er den eneste aktivitetsformen eleven ønsker mindre av. Dette er et interessant funn med tanke på «fitness-trenden» som omgir elevene på alle kanter i dagens samfunn (Walseth, Aartun & Engelsrud, 2017).

Våre funn tyder som sagt på at faget i praksis har en hovedtyngde mot ballspill og grunntrening. Vi har beskrevet et gap mellom elevenes opplevelse av innhold på den ene siden og ønsket innhold på den andre siden. Noe av dette gapet kan muligens forklares med forskjellen mellom generasjonenes erfaringsbakgrunn (mellom elever og lærere). Lærerne har andre erfaringer enn elevene, og slik vil det alltid være. For å minske dette gapet trengs det en dialog lærere i mellom, og mellom lærere og elever. En slik kommunikasjon mellom elever og lærere og økt elevmedvirkning står sentralt Opplæringsloven (1998). Kanskje er elever med kompetanse innen for eksempel skating, parkour, dans eller klatring en uutnyttet ressurs?

Svømming

De seinere åra har det vært et økt fokus på svømming i skolen. Rett forut for vår undersøkelse kom det en revidering og innskjerping av kompetansemålene i svømming (Udir, 2015a). Det pågår et «svømmeløft» med etterutdanning av lærere over hele landet¹². Vi ønsker derfor å behandle svømming særskilt i denne diskusjonen.

Elevene fikk i undersøkelsen spørsmål knyttet til de ulike i delkomponentene i det nye kompetansemålet i svømming på 4. trinn, slik de er utformet i læreplanen. I læreplanen er svømmedyktighet definert som å svømme 100 m bryst, 100 m rygg, ligge å hvile i 3 minutter, samt dykke å ta opp gjenstander fra bunnen (Udir, 2015a).

Selv om undersøkelsen vi har gjennomført er en tverrsnittstudie, indikerer våre resultater at elevenes svømmeferdigheter blir bedre i løpet av den tida elevene går i grunnskolen. Der tre av fire elever på 5. trinn svarer de kan svømme 100 meter bryst, svarer ni av ti det samme på 10. trinn. Likevel svarer kun halvparten av elevene på 10. trinn at de er i stand til å gjennomføre delkomponentene i kompetansemålene etter 4. årstrinn sammenhengende slik kompetansemålet angir. Isolert sett kan det hevdes at det er betenkelig at kun halvparten av elevene på 10. trinn oppfyller kompetansemålet etter 4. trinn, men her det behov for å nyansere: For det første ble vår undersøkelse gjort rett etter at det nye kompetansekrevet ble innført. Dette betyr at elevene på 5.–10. trinn som var med på undersøkelsen ikke hadde blitt undervist i svømming etter ny plan. Men når det er sagt, har elevene i denne studien hatt opplæring i kroppsøving under en læreplan med kompetansemål om å kunne være trygge i vann og svømmedyktige (Udir, 2012a).

Når det gjelder det nyinnførte kompetansemålet i svømming fra 2015, er det verdt å merke seg at over halvparten av lærerne i undersøkelsen mener de er i svært liten eller liten grad opplever at det er mulig å realisere intensjonene om svømmedyktighet slik det framkommer i læreplanen.

Vi finner også regionale forskjeller knyttet elevens svømmedyktighet. Oslo/Akershus er den regionen som har færrest svømmedyktige elever. Om dette skyldes tilgang til svømmehall, kommunale prioriteringer eller demografiske forhold, gir undersøkelsen ingen svar på.

¹² <http://svommedyktig.no/>

Undervisningsmetoder

I undersøkelsen har vi sett nærmere på hvilke undervisningsmetoder som preger kroppsøvingstimen. Resultatene viser ganske entydig at både elever og lærere sier at instruksjon, der læreren viser og forklarer hva som skal gjøres, er mest vanlig (instruksjonsmetode). Samtidig viser tallene at både elever og lærerne ønsker bruk av mer varierte undervisningsmetodene. Vi finner altså at lærerstyrt undervisning dominerer, mens bruk av oppgavebettinget læring og elevinvolvering ser ut til å være et uutnyttet mulighetsrom.

Ved å dreie mer av undervisningen bort fra instruksjon, der lærerens øvingsbilde og egenferdigheter er avgjørende, vil ikke innholdet være like avhengig av lærerens erfaringsbakgrunn og ferdigheter. Dette betyr ikke at lærerens kompetanse er overflødig, tvert om. En profesjonsutøvelse der læreren benytter ressursene i elevgruppen og læringsressurser som utgangspunkt for å tilrettelegge for gode læringssituasjoner, krever en analytisk tilnærming, gjennomtenkt tilrettelegging, god veiledningskompetanse, samt god faglig innsikt. Med andre ord krever dette en lærer med en solid og godt sammensatt pedagogisk- og faglig kompetanse, og mindre krav til læreren som en motorisk multikunstner.

Grunnleggende ferdigheter

Kunnskapsløftet pålegger elever og lærerne å jobbe med de fem grunnleggende ferdighetene (lesing, skriving, regning, muntlige ferdigheter og digitale ferdigheter) i alle fag, også kroppsøving (Udir, 2015a). Undersøkelsen tyder imidlertid på at arbeid med de fem grunnleggende ferdighetene ikke gjennomsyrrer undervisningen i kroppsøving. Funn fra studien viser at muntlige ferdigheter er det som forekommer oftest, etterfulgt av lese- og regneferdigheter, mens digitale- og skriftlige ferdighetene forekommer minst. Det må likevel påpekes at selv om digitale- og skriftlige ferdigheter forekommer veldig sjelden, finner vi en tendens til at det jobbes mer med dette når elevene kommer på ungdomstrinnet.

Sammenholder vi elevsvar og lærersvar finner vi imidlertid en svært ulik oppfatning av hvor mye det fokuseres på grunnleggende ferdigheter i kroppsøving. Jevnt over rapporterer lærerne at det arbeides oftere med disse enn hva elevene rapporterer. En mulig forklaring på dette kan være at lærerne integrerer de grunnleggende ferdighetene i sin undervisning, men at elevene i liten grad oppfatter eller bevisstgjøres på denne delen av læringen.

Samlet sett viser funn fra studien et gap mellom intensjoner i styringsdokumenter og praksis når det gjelder å inkludere grunnleggende ferdigheter i kroppsøvingundervisningen (Udir, 2015a). Dette kan ha sammenheng med at lærerne opplever det som problematisk å inkludere de grunnleggende ferdighetene i faget slik læreplanen foreskriver. Vi spør oss om dette avdekker et behov for å øke lærernes kompetanse på hvordan man skal jobbe med grunnleggende ferdigheter i faget.

Vurdering og karaktersetting

I studien har elever og lærere på ungdomstrinnet fått spørsmål om vurderingspraksis i faget. Når elevene på ungdomstrinnet blir spurt om hva de mener lærerne legger til grunn for vurdering og karaktersetting, er innsats/holdning den enkeltfaktoren som flest svarer blir vektlagt. Resultatene fra lærerundersøkelsen viser en sammenfallende tendens. Dette kan tyde på at vurderingspraksisen på dette punktet er i samsvar med de forskriftsfestede vurderingsendringene i kroppsøving som kom høsten 2012 (Udir, 2012b). Det er også en relativt god samstemmighet mellom hva elever og lærere oppgir når det gjelder vektning av ferdigheter og kunnskaper i vurderingen i faget.

Videre viser resultatene at kun en lærer oppgir at fysiske tester vektlegges «i stor grad» ved karaktersetting, men tallene viser likevel at noen lærere bruker tester i sitt vurderingsarbeid i faget. Resultatene viser også at relativt mange elever (seks av ti) er helt eller litt enige i at fysiske tester blir lagt til grunn for vurderingen. Utdanningsdirektoratet (2012b) fremhever at bruk av tester som grunnlag for vurdering i kroppsøving kan være problematisk og i strid med prinsippene for vurdering. Ut fra undersøkelsen kan det se ut som at mange lærere oppgir å følge forskriften om ikke å bruke tester i vurderingsarbeidet, men at mange elever opplever en annen praksis.

I Forskriften som kom i Rundskriv 08-2012 (Udir, 2012b) presiserer Udir at elevens forutsetning ikke skal trekkes inn i vurdering i faget. Samtidig påpekes det at når elevens forutsetninger er en del av kompetansemålet skal dette trekkes inn i vurderingen (Udir, 2015a). Tall fra vår undersøkelse viser at om lag to av ti elever er relativt enige i at elevens forutsetninger blir vektlagt i vurderingen. Men det råder også noe usikkerhet knyttet til dette i og med at nesten to av ti ikke vet om dette blir vektlagt. Blant lærerne oppgir omtrent 1/3 at de i svært stor grad tar hensyn til elevens forutsetninger i vurderingsarbeidet. Resultatene fra undersøkelsen kan tyde på at det hersker uklarhet på dette punktet.

Vi finner kjønnsforskjeller for elevenes oppfatning om vurdering knyttet til ferdighet. Flere jenter enn gutter rapporterer at ferdigheter vektlegges i vurderingsarbeidet. Et analytisk poeng som kan reises i lys av dette er hva som ligger i begrepet *ferdighet*. Hvis vi ser tilbake på tidligere nevnte funn som indikerer et idrettslig innholdsfokus i faget relatert til ballspill og grunntrening, kan det spekuleres i om ferdighet i kroppsøving i stor grad dreier seg om fysiske ferdigheter som styrke, hurtighet og utholdenhet, samt å utføre riktige ferdigheter i en eller flere idretter. Det er grunn til å spørre seg om en slik snever forståelse av ferdighet er i overensstemmelse med vurderingspraksis slik det kommer frem i gjeldende styringsdokumenter.

Alt i alt tyder studien på at innsats er i ferd med å etablere seg i vurderingspraksisen, i tråd med Udir's rundskriv, men at det hersker mer usikkerhet omkring vurderingspraksisen for bruk av tester, hvordan elevens forutsetninger og ferdigheter skal vurderes. Samtidig er det et premiss i godt vurderingsarbeid at elevene kjenner til vurderingskriterier i oppstarten av et fag eller emne. Dette er også et premiss for å kunne praktisere «vurdering for læring» i faget, slik Udir påpeker i nettressursen «Vurdering for læring» (Udir, 2015b). Våre funn peker i retning av et behov for

større fokus på informasjon til elevene om hva som vektlegges i vurdering og karaktersetting i kroppsøving og hvorfor. Videre er det grunn til å anta at det kan settes mer fokus på elevmedvirkning også i vurderingsarbeidet.

Garderobesituasjonen

Om garderoben i tilknytning til kroppsøving er å anse som en del av kroppsøvingstimen eller ikke har blitt debattert i en nylig forskningsartikkel (Moen, Westlie & Skille, 2017). I denne rapporten støtter vi oss til en forståelse om at garderoben må anses som en del av skolen (den generelle delen av læreplanen) og kroppsøvingfaget, og at læreren har ansvar for elevene når de er i garderoben. Derfor er dette kapitlet plassert under overskriften «Kroppsøvingstimen».

Når elevene får spørsmål om garderobesituasjonen viser studien at de aller fleste elever skifter til gymtøy og dusjer uten klær. Dette er en praksis elevene selv ønsker. Nesten åtte av ti oppgir at de synes det er greit å dusje i gymmen. Riktignok oppgir nesten to av ti at de ikke liker å være nakne sammen med andre. Samtidig er dette utsagnet nok så «sterkt» formulert. Det er vel få av oss som vil oppgi at vi liker å være nakne sammen med andre. Hovedinntrykket ser derfor ut til å være at majoriteten av elevene håndterer nakenhet i garderobesituasjonen. Derfor kan tall fra vår studie på mange måter avlive eventuelle medieskapt myter om at norske elever ikke vil dusje etter gymtimen, og at de er redde for å være nakne sammen med andre (Borgen & Rugseth, 2014a,b).

To forhold ved garderobesituasjonen som imidlertid synes å være en utfordring for elevene er *tid* og *bråk*. Det viser seg at særlig jenter på ungdomstrinnet oppgir at de får for lite tid i garderoben, mens bråk er mest utbredt blant guttene på barnetrinnet.

Garderobesituasjonen kan knyttes til kroppsøvingfagets styringsdokumenter ved at faget skal være allmenndannende (Udir, 2015a). Allmenndanning trekkes derfor tydelig frem som en hensikt med faget i norsk skole i dag. Samtidig angir generell del av læreplanen at

God allmenndannelse vil si tilegnelse av

- konkret kunnskap om menneske, samfunn og natur som kan gi overblikk og perspektiv;
- kyndighet og modenhet for å møte livet – praktisk, sosialt og personlig;
- egenskaper og verdier som letter samvirket mellom mennesker og gjør det rikt og spennende for dem å leve sammen (KD, 2006, s. 14).

Garderoben er et rom elevene må oppholde seg i som en del av skolehverdagen når de har kroppsøving. Spørsmålet blir dermed om skolen klarer å utnytte garderobe- og dusjsituasjonen som en læringsarena i tråd med læreplanens formuleringer om allmenndanning. Jentenes opplevelse av liten tid kan for eksempel danne utgangspunkt for læring knyttet til kulepunkt to over. Guttenes opplevelse av en bråkete garderobe kan på samme måte være et utgangspunkt for å lære egenskaper og verdier som letter samvirket mellom mennesker, jamfør kulepunkt tre over. Slik sett kan garderoben være et rom som kan gi læring av allmenndannelse, som få (om ingen) andre rom i skolen kan tilby.

Et viktig premiss for at garderoben skal være en læringsarena, er at en voksen tar ansvar i garderobesituasjonen. Sett i lys av dette er det interessant å se at nesten seks av ti elever er helt uenige i at en voksen passer på dem når de skifter/dusjer. Dette kan tyde på at elevene i hovedsak er overlatt til seg selv i garderoben. Våre funn viser at dette særlig gjelder for jenter på ungdomstrinnet. Undersøkelsen tegner dermed et bilde av at elever må håndtere denne sosiale situasjonen, der de bokstavelig talt er avkledd, alene. Særlig elever som har mannlig kroppsøvingslærer rapporterer dette. Funn fra studien viser også at to av ti elever oppgir at de er misfornøyde med kroppen sin, at tendensen er tiltagende utover i skoleløpet og at det er flere jenter enn gutter i denne gruppe.

Norsk skole har voksne tilstede som passer på elevene, både i undervisning, friminutt og i overgangssituasjoner. Vår studie avdekker imidlertid at dette ikke gjelder for garderoben i kroppsøving. Vi vil rette fokus på at garderoben kan og bør trekkes inn som en unik læringsarena som en del av kroppsøvingstimen, både relatert til allmenndanning, men også knyttet til formålet med faget. For å være litt mer konkret: Vi ser for oss at læring skal skje naturlig og implisitt ved at læreren er tilstede/i nærheten for å skape et trygt miljø for *alle* elever. For eksempel lære hvordan man oppfører seg i en garderobe og hvordan man kan utnytte tiden på en effektiv måte. Vår tanke er altså ikke at garderoben skal brukes som et klasserom med 'tavle og kritt'.

4.2 Kroppsøving i dag og i morgen

Så langt har vi tegnet et bilde av hvordan kroppsøvingfaget oppleves og praktiseres. Denne beskrivelsen peker også på noen utfordringer som er relevante å løfte frem i en diskusjon av fremtidens kroppsøving. Vi har blant annet beskrevet at faget oppleves forskjellig for både grupper (for eksempel gutter/jenter, idrettsaktive/ikke idrettsaktive) og enkeltelever. I det videre vil vi løfte frem to problemstillinger: *Et fag som inkluderer alle, og et fag som inspirerer til livslang bevegelsesglede?*

Kroppsøving – et fag som inkluderer alle?

Sett i lys av formålet med faget, kan det være et godt utgangspunkt at vi finner at mange elever liker faget svært godt og godt. På den annen side finner vi at elevene liker de fleste fag på skolen godt. Slik sett står ikke kroppsøving en særstilling. Undersøkelsen viser også at langt de fleste liker seg generelt godt på skolen.

Når det er sagt, viser tall fra vår undersøkelse at det er flere forhold som ser ut til å være av betydning for hvordan kroppsøvingfaget oppleves. Med andre ord, bildet av at «alle» liker faget må nyanseres. Vi fant blant annet at guttene liker kroppsøving bedre enn jentene, mens jentene liker seg generelt bedre på skolen enn guttene. Samtidig viser studien at innholdet i faget er preget av aktiviteter som ballspill og grunntrening. Dans, som jentene ønsker mer av, er nesten fraværende. I følge Statistisk sentralbyrå (SSB) sin statistikk for nasjonal gjennomsnittlig standpunkt karakter for skoleårene 2009–2016 (SSB, s.a.), er kroppsøving også det eneste faget (av 12

skolefag) hvor gutter har høyere gjennomsnittlig standpunktarakter enn jenter. For kroppsøving faget har dette vært tilfelle de siste seks årene. Samlet sett underbygger våre og SSB sine funn at kroppsøving er et fag som «treffer» gutter bedre enn jenter (se for eksempel Andrews & Johansen, 2005; Dowling, 2016, Sävenbom, Haugen & Bulie, 2014).

Vi finner også at faget er preget av idrettsaktiviteter (ballspill) og grunntrening. Sammenstilt med at elever som driver organisert idrett på fritiden liker faget best, kan vi utlede at elever med fysisk kapital i form av erfaringer fra organisert idrett blir fagets «vinnere». Elever med lite erfaring fra organisert idrett, eller erfaring fra fysisk aktivitet som faller utenfor organisert idrett, for eksempel dans, alternative bevegelsesaktiviteter eller friluftsliv, får ikke samme anerkjennelse og/eller plass slik faget blir undervist i dag. Dette opplever ikke lærerne på samme måte som elevene. Et flertall av lærerne er helt uenige i at faget passer best for de idrettsaktive elevene. Dette tolker vi dithen at lærerne ikke har tilstrekkelig fokus på dette problemet som har blitt vel dokumentert de siste årene (se f. eks Dowling, 2016).

I Opplæringsloven heter det blant annet at opplæringa skal bygge på grunnleggende verdier slik som respekt og likeverd. I læreplanens generelle del heter det at skolen skal gi alle elever like gode muligheter for å utvikle seg. Vår studie viser at faget ikke inkluderer alle elever like godt. Det er også grunn til å stille seg spørrende til hvordan elever med ulik etnisk bakgrunn finner sin plass i faget. Som nevnt i metodekapitlet har vi ikke data om elevens etnisitet i vår undersøkelse.

Kroppsøving – et fag som inspirerer til livslang bevegelsesglede?

Det er uttalt i formålet at kroppsøving faget skal «inspirere til ein fysisk aktiv livsstil og livslang rørsleglede» (Udir, 2015a). Det ligger altså en forventning om at faget skal bidra til at elevene skal få lyst til å være i fysisk aktivitet både i nåtid og fremtid; og ikke minst, finner glede i dette. For at faget skal inspirere til fysisk aktivitet og bevegelsesglede i et fremtidsperspektiv kan det være grunn til å anta at hvordan elevene opplever faget i nåtid, altså hvordan elevene opplever faget mens de går på skolen, kan påvirke deres forhold til fysisk aktivitet i fremtiden. Vi vil her se nærmere på funn vi antar kan ha betydning for å inspirere elevene til å være i bevegelse i et livsløpsperspektiv.

De fleste elevene liker kroppsøving faget og synes det er gøy å ha gym. Derimot finner vi en negativ utvikling fra barnetrinn til ungdomstrinn. Elevene liker faget best på barnetrinnet og mindre etter hvert som de blir eldre. Med andre ord finner vi at elevene liker kroppsøving faget dårligere jo eldre de blir. Denne fallende tendensen er tydeligst blant jentene. De samme tendenser finner vi for utsagnet «det er gøy å ha gym».

Et annet funn som er verdt å trekke frem i denne sammenheng, er at gutter i større grad enn jenter sier at de er flinke i gym, og at elevene på barnetrinnet synes de er flinkere i gym enn elever på ungdomstrinnet. Elevene opplever altså å være mindre flinke i gym jo eldre de blir.

Selv om mange elever rapporterer at de liker kroppsøving har vi en gruppe i den andre enden av skalaen som oppgir at de «gruer seg til gymtimen». Ut fra våre resultater utgjør disse elevene en lav prosentandel. I et nasjonalt perspektiv tyder dette imidlertid på at mellom 14 000 og 15 000 elever i Norge på 5.–10. trinn går hjemmefra og gruer seg til dagens kroppsøvingstime. Uten å ha kvalitativ innsikt i hva de gruer seg til og hvorfor, er det nærliggende å anta at en slik tilstand har negative konsekvenser for den enkelte elev og deres nærmeste familie. Tall fra studien viser også at en liten andel (4 %) av elevene opplever at de ikke får til aktivitetene de møter i undervisningen. Ikke overraskende finner vi at det er et tydelig sammenfall mellom å grue seg til timen og å ikke mestre. Dermed er det en større andel jenter enn gutter også i denne gruppen, og en større andel på ungdomstrinnet enn på barnetrinnet. Sagt på en annen måte, flere jenter enn gutter og flere ungdomsskoleelever enn barneskoleelever opplever manglende mestring i faget. Det er grunn til å spørre seg om elever som gruer seg til kroppsøving og ikke får til aktivitetene, gjennom kroppsøving faget blir inspirert til å være fysisk aktive videre i livet.

Vår studie viser at det er de idrettsaktive elevene som liker faget best, og at det er noen elever som både gruer seg til gymtimen og i liten grad opplever mestring. Tidligere har vi belyst at undervisningsmetodene i faget er tradisjonelle, med vekt på instruksjon fra læreren. Dette er en metode som også er mye brukt i idretten. I kroppsøving får elevene altså i liten grad komme med forslag til innhold, og dermed påvirke undervisningen. Vi har avdekket at elevene ønsker mer variasjon i måten faget undervises på. Dersom faget skal bidra til livslang bevegelsesglede er det grunn til å anta at større grad av elevmedvirkning, mer varierte læringsmetoder og at innholdet dreier vekk fra idrettsrelaterte (ball) aktiviteter kan bidra positivt. I sin helhet tolker vi våre funn dithen at elevene mot slutten av ungdomsskolen, og særlig da en del av jentene, opplever faginnholdet som monotont uten variasjon og progresjon. Dette fører til at de blir mindre positive til faget, og at de begynner å kjede seg. De etterlyser derfor mer friluftsliv, moderne aktiviteter, dans og vinteraktiviteter.

5.0 Konklusjon

Vår studie viser at kroppsøving er et populært fag i skolen blant elevene, spesielt blant gutter. Faget preges av ballspill og grunntrening, mens dans, friluftsliv og moderne bevegelsesaktiviteter er mer eller mindre fraværende. For at faget skal treffe en enda større bredde av elevmassen, særlig jenter og de som ikke driver med organisert idrett på fritiden, samt være mer i samsvar med lærerplanens ambisjoner, synes det å være behov for visse endringer. For det første må dans og moderne aktiviteter få en tydeligere plass i undervisningen. Friluftsliv kan med fordel inkluderes i den timeplanfestede kroppsøvingsundervisningen ved å ta i bruk nærområdet i større grad.

Studien tyder på at elevmassen som helhet liker faget mindre jo eldre de blir. Vi stiller oss spørsmålet: kan dette ha sammenheng med følgende funn i rapporten. Det meste av undervisningen foregår på samme sted (gymsal/idrettshall), at elevene møter samme innhold gjennom hele skoleløpet (grunntrening og ballspill), at det er læreren som styrer innhold og læringsmetode (lite elevmedvirkning), samt at det virker noe uklart for elevene hva de skal lære i faget.

Svømming, som er en aktivitet i kroppsøving, har vi i denne undersøkelsen valgt å behandle særskilt på grunn av de nye kompetansemålene i svømming i læreplanen (Udir, 2015a). Studien viser at det er langt igjen før ambisjonen om at alle elever i norsk skole er svømmedyktige etter 4. årstrinn.

Grunnleggende ferdigheter som skal inkluderes i alle fag jobbes det lite med i kroppsøving, da særlig de digitale ferdighetene.

Når det gjelder vurdering tyder studien på at innsats/holdning, som ble inkludert i vurderingskriterier i faget i 2012 (Udir, 2012b), blir vektlagt. Bruk av fysiske tester, som Rundskriv 08-2012 (Udir, 2012b) advarer mot, er ikke utbredt, men forekommer.

På bakgrunn av en til tider opphetet debatt i media knyttet til dusj- og garderobesituasjonen i kroppsøving, har vi også valgt å inkludere spørsmål knyttet til dette i undersøkelsen. Denne rapporten får frem at elevene i norsk skole håndterer garderobesituasjonen greit. Det er imidlertid noen utfordringer knyttet til bråk og mangel på tid. Et noe overraskende funn er at elevene er mye overlatt til seg selv i garderoben, særlig de som har mannlig kroppsøvingslærer.

Samlet sett tegner vår studie et relativt positivt bilde av kroppsøvingsfaget. Gjennomgangstonen er likevel at faget forblir tradisjonelt, og i liten grad tar opp i seg fagfornyelse knyttet til innhold, læringsmetoder, elevmedvirkning og grunnleggende ferdigheter i tråd med ambisjonene i styringsdokumentene. Vi stiller også spørsmål om faget sementerer tradisjonelle kjønnsrollemønstre.

Dette på bakgrunn av at jentene ønsker mer variert innhold og særlig mer dans. Blant lærerne ser vi at de kvinnelige lærerne danser mer med elevene og er tydeligere omsorgspersoner i garderobesituasjonen. Guttene ser derimot ut til å være fornøyd med status quo.

Denne forskningsrapporten kan forhåpentligvis bidra til å sette fokus på det som fungerer, og det som *ikke* fungerer optimalt relatert til mål, innhold, begrunnelser, undervisningsmetoder og vurderingspraksis sett i lys av dagens styringsdokumenter for faget, og da særlig gjeldende læreplan. Samtidig er det grunn til å påpeke at vår studie slett ikke gir svar på alle spørsmål. Vi håper likevel at denne kunnskapsstatusen på kroppsøvingsfaget vil åpne opp for nye spørsmål og problemstillinger som kan bringe faget videre. For å bidra til fremtidig fagutvikling i tråd med læreplanens ambisjoner må både kroppsøvingslærere og skoleledere på ulike nivå, sammen med lærerutdanningsinstitusjoner som utdanner morgensdagens lærere, utfordre de tradisjonelle mønstrene som vi har avdekket i denne rapporten.

Vi mener også at funn i rapporten avdekker behov for ytterligere praksisnære kvantitative og kvalitative studier innen kroppsøving, og særlig studier der forskere jobber sammen med skolene for å videreutvikle faget.

Referanseliste

- Andrews, T., Johansen, V. (2005). «Gym er det faget jeg hater mest». *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 89(04), 302–314.
- Borgen, J. S. & Rugseth, G. (2014a). *Jeg gruer meg til gymmen*. Hentet fra <http://www.nih.no/om-nih/aktuelt/nih-bloggen/gro-rugseth/-jeg-gruer-meg-til-gymmen/>
- Borgen, J. S. & Rugseth, G. (2014b). *Dusjing etter gymmen har ingenting med helse å gjøre*. Hentet fra <http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/Dusjing-etter-gymmen-har-ingen-ting-med-helse-a-gjore-7720399.html>
- Dowling, F. (2016). De idrettsfinkes arena: ungdoms fortellinger fra kroppsøvingfaget med blikk på sosial klasse. I Ø. Seippel, M.K. Sisjord & Å. Strandbu (Red.), *Ungdom og idrett* (s. 249–268). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Kunnskapsdepartementet [KD] (2006). *Læreplanverket for Kunnskapsløftet*. Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/hvordan-er-lareplanene-bygd-opp/>
- Moen, K. M., Westlie, K. & Skille E. Å. (2017). Nakenhet som allmenndanning. Garderobesituasjon og kroppsøving slik norske grunnskoleelever opplever det. *Norsk pedagogisk tidsskrift* 1(101), 5–18. DOI: 10.18261/issn.1504-2987-2017-01-02.
- Moen, K. M., Westlie, K., Brattli, V. H., Bjørke, L. & Vaktskjold, A. (2015). *Kroppsøving i Elverumskolen. En kartleggingsstudie av elever, lærere og skolelederes opplevelse av kroppsøvingfaget i grunnskolen*. Oppdragsrapport nr. 2 – 2015. Høgskolen i Hedmark.
- Opplæringsloven, LOV-1998-07-17-61.(2017). Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61#KAPITTEL_1
- Rafoss, K & Tangen, J. O. (Red.) (2009). *Kampen om idrettsanleggene – Planlegging, politikk og bruk*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Ringdal, K. (2004). *Enhet og mangfold: samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Sävenbom, R., Haugen, T. & Bulie, M. (2014). Attitudes toward and motivation for PE: who collects the benefits of the subject? *Physical Education and Sport Pedagogy*. DOI: 10.1080/17408989.2014.892063
- Utdanningsdirektoratet [Udir] (2015a). *Læreplan i kroppsøving*. Hentet fra <https://www.udir.no/kl06/KRO1-04>
- Utdanningsdirektoratet [Udir] (2015b). *Kroppsøving – veiledning til læreplan*. Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/veiledning-til-lp/kroppsøving-veiledning/>
- Utdanningsdirektoratet [Udir] (2012a). *Læreplan i kroppsøving*. Hentet fra <http://www.udir.no/kl06/KRO1-03>
- Utdanningsdirektoratet [Udir] (2012b). *Endringer i faget kroppsøving Udir-8-2012*. Hentet fra <https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/finn-regelverk/etter-tema/Innhold-i-oppleringen/Udir-8-2012/>
- Walseth, K., Aartun, I. & Engelsrud, G. (2017). Girls' Bodily Activities in Physical Education How Current Fitness and Sport Discourses influence Girls' Identity Construction. *Sport, Education and Society*, 22(4), 442–459.

Vedlegg 1: Utvalg vs populasjon

Utvalg vs populasjon												
Region	3. trinn	4. trinn	5. trinn	6. trinn	7. trinn	8. trinn	9. trinn	10. trinn	Elever totalt pr region	Utvalg pr region	Utvalg vs populasjon n	Fellmargin
1. Oslo/Akershus	1862	1567	1395	1261	1174	1174	1174	1174	832	476	0,006	4,4%
2. Finnmark/Troms/Nordland	507	519	540	507	500	500	500	500	3636	42	0,0025	4,2%
3. Møre og Romsdal/Sogn og Fjordane/Hordaland	2076	2052	2086	1940	1906	1906	1906	1906	6206	637	0,0097	3,4%
4. Nord-Sør-Tromsølag	509	484	496	519	537	537	537	537	3072	332	0,0108	5,8%
5. Hedmark/Oppland	475	456	452	469	467	476			3657	337	0,009	5,8%
6. Buskerud/Østfold/Vestfold/Telemark	1232	1174	1098	1106	1186	1186	1186	1186	6063	463	0,0076	4,4%
7. Rogaland/Aust- og Vest-Agder	974	973	896	923	942	972			5472	562	0,0103	4,1%
Elever totalt pr trinn	5852	5697	5745	5396	6066	6167	6167	6167	35631	3226	0,0091	1,72%
Utvalg pr trinn	74	74	74	74	74	74	74	74	3226			
Utvalg vs populasjon	0,024	0,024	0,024	0,024	0,024	0,024	0,024	0,024	0,0091			
Fellmargin	3,6%		3,2%	3,1%					1,72%			

Dette arkivet viser fordelingen av elever på et nasjonalt plan fordelt på trinn (vårrette celler) og på region (boderette celler). I de grønne cellene ser man totalene på trinn og pr region. I de blå cellene ser man det faktiske utvalget. I de gule cellene er faktisk utvalg del på den totale populasjonen. De røde cellene er fellmarginen fordelt på trinn og region.

Vi ønsker å si noe om norsk grunnskole, 5.-7. trinn, 8.-10. trinn og om hver region. Vi har ikke gjennomført undersøkelsen på 6. og 8. trinn. Dette kommer av erfaringer fra pilotprosjektet "Kroppsøving i Eivertsum" der vi hadde med disse trinnene. Disse to trinnene gav ingen forskjell i hvordan de lærerne så ut sammen på 5.-7. trinn og 8.-10. trinn. Noe av formålet med studien er å se hvordan laget endrer seg fra de forskjellige trinnene og 8. og 9. trinn er derfor utfordringsmessig uaktuellig å ha med.

Tabelloversikt

Tabell 1: Elever fordelt på region (N=3226)	16
Tabell 2: Elevene fordelt på kjønn og klassetrinn (N=3226)	24
Tabell 3: Kroppsøvingslæreren min er mann/kvinne – fordelt på trinn (N=3226)	25
Tabell 4: Hvor ofte driver du med idrett/trening der voksne er trener – totalt og fordelt på kjønn (N=3226)	25
Tabell 5: Hvor ofte driver du med idrett/trening der voksne er trener – fordelt på trinn (N=3226)	26
Tabell 6: Hvor ofte driver du med fysisk aktivitet uten av voksne bestemmer – totalt og fordelt på kjønn (N=3226)	26
Tabell 7: Antall menn og kvinner som underviser i kroppsøving på de ulike alderstrinnene (N=139)	27
Tabell 8: Hvilken region jobber du i? (N=139)	27
Tabell 9: Pedagogisk utdanning hos lærere? (N=139)	28
Tabell 10: Høyeste fullførte akademiske grad hos lærere? (N=139)	28
Tabell 11: Høyeste fullførte utdanning i kroppsøving hos lærere? (N=139)	29
Tabell 12: Hvor mange år har du jobbet som lærer? (N=139)	29
Tabell 13: På hvilket klassetrinn underviser du kroppsøving – lærere? (N=139)	29
Tabell 14: Hvilken type skole jobber du på – lærere? (N=139)	30
Tabell 15: Hvilken region jobber du i – skoleledere? (N=46)	30
Tabell 16: Skoleledere fordelt på utdanning innen kroppsøving (N=46)	31
Tabell 17: Hvor godt liker du deg på skolen? (N=3226)	31
Tabell 18: Hvor godt liker du deg på skolen? – fordelt på kjønn (N=3226)	32
Tabell 19: Hvor godt liker du deg på skolen? – fordelt på trinn (N=3226)	32
Tabell 20: Hvor godt liker du kroppsøvingsfaget – fordelt på kjønn (N=3226)	34
Tabell 21: Hvor godt liker du kroppsøvingsfaget – fordelt på skolenivå (N=3226)	34
Tabell 22: Hvorfor har dere gym på skolen? (N=3226)	38
Tabell 23: Hvor ofte har dere disse aktivitetene? (N=3226)	
Tabell 24: Elevenes svarfordeling for utsagn om svømming (N=3226)	47
Tabell 25: Utsagn om hvem som bestemmer hva elevene skal gjøre i gymtimen? (N=3226)	50
Tabell 26: Hvordan elevene opplever at læreren underviser i gymtimen (N=3226)	52
Tabell 27: Hvordan elevene helst vil at LÆREREN skal undervise i gymtimen (N=3226)	53
Tabell 28: Hva elevene synes at de LÆRERER i gymtimen (N=3226)	56
Tabell 29: Andel elever som er helt enig i ulike utsagn knyttet til hva de lærer i kroppsøving fordelt på trinn (N=3226)	57
Tabell 30: Andel lærere som i svært stor grad fokuserer på ulike utsagn knyttet til læring i kroppsøving (N=139)	58
Tabell 31: Hva elevene opplever at lærerne legger til grunn for vurdering/karaktersetting i gym. Elever på ungdomstrinnet (n=1666)	59
Tabell 32: Andelen lærere som oppgir å legge vekt på de ulike faktorene i svært stor grad i vurdering/karaktersetting (n=49)	60
Tabell 33: Hvor elevene oftest har kroppsøving og hvor de liker best å ha kroppsøving fordelt på region (N=3226)	62
Tabell 34: Når jeg ikke er med i gymmen, er det fordi (N=3226)	63
Tabell 35: Utsagn om garderobe/dusjing N=3226	65
Tabell 36: Utsagn om gym (N=3226)	68

Figuroversikt

Figur 1: Elever fordelt på klassetrinn og kjønn (N=3226)	17
Figur 2: Lærere fordelt på kjønn og trinn (N=139)	18
Figur 3: Skoleledere fordelt på kjønn og trinn (N=46)	19
Figur 4: Hvor godt liker du følgende fag på skolen – veldig godt og godt (N=3226)	33
Figur 5: Hvor godt elevene liker kroppsøving. Fordelt på trinn og jenter. Prosent (n=1613)	35
Figur 6: Hvor godt guttene liker kroppsøving, fordelt på trinn. Prosent (n=1613)	35
Figur 7: Andel elever som liker kroppsøving «veldig godt» fordelt på aktivitetsnivå N=2057	36
Figur 8: Andel elever som liker kroppsøving «veldig godt» innenfor hvert aktivitetsnivå N=2057	37
Figur 9: Fordeling av elever i forhold til <i>opplevd</i> type ballspill – veldig ofte og ofte (n=2126)	42
Figur 10: Hvor ofte <i>ønsker</i> elevene ulike aktiviteter og hvor ofte <i>opplever</i> de å ha aktivitetene – veldig ofte og ofte (N=3226)	43
Figur 11: Hvilke aktiviteter elevene <i>ønsker «veldig ofte» eller «ofte»</i> fordelt på kjønn (N=3226)	44
Figur 12: Hvilke aktiviteter elevene <i>ønsker «veldig ofte» eller «ofte»</i> fordelt på trinn (N=3226)	45
Figur 13: Svarfordeling for delkomponentene i definisjon på svømmedyktighet (N=3226)	48
Figur 14: Svømmedyktighet fordelt på regioner (prosent) for svarkategorien «jeg kan gjøre alt dette uten pause i mellom» (n=1968)	49
Figur 15: Hvem bestemmer hva som skal gjøres og svaralternativene «veldig ofte» og «ofte» (prosent)	51
Figur 16: Hvordan læreren underviser og hvordan elevene best liker at læreren underviser. Svarkategorier «veldig ofte» og «ofte» (prosent)	54
Figur 17: Prosent av elever og lærere som oppgir at de «aldri» jobber med grunnleggende ferdigheter	55
Figur 18: Hvor elevene oftest har kroppsøving og hvor de best liker å ha kroppsøving (N=3226)	61